

Verneområdestyret
for Skardsfjella og
Hyllingsdalen

Møteinnkalling

Utvalg: Verneområdestyret for Skardsfjella og Hyllingsdalen
Møtested: Røros hotell, Røros
Dato: 25.11.2022
Tidspunkt: 10:00

Eventuelt forfall må meldes snarest til nasjonalparkforvalter. Vararepresentanter møter etter nærmere beskjed.

Det blir servert juletallerken kl 13.00.

Saksliste

Utvalgs- saksnr	Innhold	Lukket	Arkiv- saksnr
ST 30/2022	Godkjenning av protokoll, møteinnkalling og saksliste		
ST 31/2022	Valg av protokollunderskriver i tillegg til leder		
ST 32/2022	Referat sak		
RS 12/2022	Vedtak i sak 2022/9033		2022/9033
RS 13/2022	Skardsfjella og Hyllingsdalen - melding om oppstart - revidering av forvaltningsplan for rovvilt i rovviltsregion 6 Midt-Norge		2022/11679
RS 14/2022	Skarvan og Roltdalen og Sylan - utvalg av besøkssenter til autorisasjonsbefaring		2022/62
ST 33/2022	Vedtak i delegerte saker i perioden 29.09.-18.11.2022		2022/382
DS 15/2022	Skardsfjella og Hyllingsdalen - tillatelse til transport med snøscooter til hytte – A. Vintervold		2022/10430
DS 16/2022	Skardsfjella og Hyllingsdalen - tillatelse til gjennomføring av hundeløp og motorferdsel i utmark - Rørosløpet 2023		2022/10332
ST 34/2022	Skardsfjella og Hyllingsdalen - søknad om dispensasjon for etablering av kjøretrase og lasskjøring til Rørosmartnan 2023 , 24 og 25 - Hestekjørere fra Tydal		2022/9609
ST 35/2022	Besøksstrategi for Skardsfjella og Hyllingsdalen - behandling av strategidokument etter høring		2019/2544
ST 36/2022	Skardsfjella og Hyllingsdalen landskapsvernområde med naturreservater - tiltak og oppsyn 2022 og plan for 2023		2022/383
ST 37/2022	Drift av verneområdestyret for Skardsfjella og Hyllingsdalen - budsjett og møteplan 2023		2022/382
ST 38/2022	Eventuelt		

ST 30/2022 Godkjenning av protokoll, møteinnkalling og sakliste
ST 31/2022 Valg av protokollunderskriver i tillegg til leder
ST 32/2022 Referat sak

From: Hafstad, Inge[fmtliha@statsforvalteren.no]
Sent: 10.10.2022 10:21:35
To: Berger, Marit Sophie[fmtlmsb@statsforvalteren.no]
Cc: Aune, Gry Tveten[fmtlgta@statsforvalteren.no]; Fjellvær, Line
Lund[lilfj@statsforvalteren.no]; Stensli, John Haakon[johst@statsforvalteren.no];
Ole Morten Sand[ole.morten.sand@miljodir.no]; erik.ydse[erik.ydse@miljodir.no]
Subject: Vedtak i sak 2022/9033
Hei

Til Verneområdestyret for Skardsfjella og Hyllingsdalen

Viser til telefonsamtale torsdag den 6. oktober angående sak 2022/9033, der det i vedtak datert 27. september 2022 er gitt tillatelse etter verneforskriften til barmarkskjøring inn i Skardsfjella og Hyllingsdalen LVO. Tillatelsen gjelder for fire år og gjelder for «transport av varer». Dette vilkåret er veldig generelt og går lengre enn hva forvaltningsplanen fra 2017 sier på side 65 *Retningslinjer for motorferdsel i forbindelse med hytter og fritidsboliger*, bokstav c, sitat: *For transport på barmark langs veier og kjørespor vil vurderingene være strengere og det må konkret opplyses hva som skal transporteres og hvorfor det er nødvendig at transporten må skje på barmark*. Forvaltningsplanen finner dere her: https://www.nasjonalparkstyre.no/uploads/files_skardsfjella_hyllingsdalen/Forvaltningsplan-for-Skardsfjella-og-Hyllingsdalen.pdf

I vedtaket henvises det til sak ST 14/2018 (sak 2018/11290), der det for første gang åpnes opp for flerårige tillatelser til barmarkskjøring. I dette tilfellet gis det tillatelse til inntil to turer for «transport av maling og beis og annet utstyr som ikke kan lagres i hytta om vinteren». Vi har diskutert internt om Statsforvalteren skal klage på vedtaket med bakgrunn i at det ikke stilles krav om at transportbehovet er knyttet til «varer og utstyr som ikke kan lagres i hytta om vinteren» men kun et generelt vilkår om «transport av varer», noe som i praksis betyr at hvilken som helst vare kan transporteres. Vi har konkludert med at det ikke klages på vedtaket, men ber om at forvaltningsplanens retningslinjer (side 65) om at «*det må konkret opplyses hva som skal transporteres og hvorfor det er nødvendig at transporten må skje på barmark*» følges i tilsvarende saker for fremtiden, og at vilkår om at transportbehovet er knyttet til «varer og utstyr som ikke kan lagres i hytta om vinteren» gjeninnføres. For å minimalisere barmarkskjøringen i landskapsvernområdet bør det kun gis tillatelse til barmarkskjøring når det skal transporteres varer, utstyr o.l. som er av en slik karakter at det ikke er egnet å transportere inn vinterstid på snødekt mark.

Kjøringen krever også tillatelse fra Røros kommune etter motorferdselloven, og vi vil vurdere om Røros kommune sitt vedtak etter motorferdselloven (når det foreligger) er i tråd med motorferdselloven og nasjonal forskrift.

Med vennlig hilsen

Inge Hafstad
seniorrådgiver

Statsforvalteren i Trøndelag

Trööndelagen Staatehaaltoje

Telefon: 74 16 80 66
E-post: fmtliha@statsforvalteren.no
Web: www.statsforvalteren.no/tl

ROVVILTNEMNDA I REGION 6 Møre og Romsdal, Trøndelag

Deres ref.:

Vår dato: 04.11.2022

Vår ref.: 2022/11128

Arkivnr: 434.11

adresseliste

Melding om oppstart - revidering av forvaltningsplan for rovvilt i rovviltsregion 6 Midt-Norge

Rovviltnemnda i region 6 sender herved ut melding om oppstart av arbeidet med revideringen av gjeldende forvaltningsplan for store rovdyr i region 6 Midt-Norge. **Frist for å komme med innspill er satt til 1. mars 2023.**

Forvaltningsplan for rovdyr i region 6 ble første gang vedtatt i november 2006. Revideringen av forvaltningsplanen skal ta utgangspunkt i gjeldende plan som ble godkjent av rovviltnemnda den 22. mars 2018. Gjeldende forvaltningsplan kan lastes ned her:

<https://www.statsforvalteren.no/Trondelag/Miljo-og-klima/Rovvilt/Rovviltnemnda-region-6/>

Forvaltningsplanen skal være i samsvar med nasjonalt vedtatt rovviltpolitikk. Rovviltnemndenes ansvar og arbeidsoppgaver er hjemlet i Forskrift om forvaltning av rovvilt av 18. mars 2005. I henhold til § 6 i forskriften skal rovviltnemnda utarbeide en forvaltningsplan som skal legge til rette for at bestandene av rovvilt ligger på det regionale bestandsmålet, samtidig som en sikrer forutsigbarhet for berørte parter, herunder landbruk, reindrift og utmarksbaserte næringer. Rovviltnemnda skal i forvaltningsplanen legge vekt på en langsiktig geografisk differensiering som innebærer et best mulig skille mellom beitedyr og faste forekomster av rovvilt basert på en avveining av de kryssende hensyn som skal ivaretas. Rovviltforskriften med dens kommentarer finner dere her: <https://lovdata.no/dokument/SF/forskrift/2005-03-18-242?q=rovviltforskriften>

Med bakgrunn i nemndenes nedfelte ansvar og arbeidsoppgaver har gjeldende forvaltningsplan en tredelt målsetting om at den skal bidra til:

- Sikring av rovviltartenes overlevelse gjennom oppfylling av Stortingets bestandsmål
- Sikre næringsdrift gjennom målrettede virkemidler, herunder redusere tap forvoldt av fredet rovdyr og sikre aktivt bruk av utmarksbeite for å ivareta den todelte målsettingen
- Senke konfliktnivået og øke forutsigbarheten

Etter at gjeldende forvaltningsplan ble godkjent påpekte Klima- og miljødepartementet (KLD) i brev 26. april 2018 klare mangler i forvaltningsplanen, og ser det som nødvendig at rovviltnemnda gjør endringer i denne. KLD ber rovviltnemnda om å gjennomgå forvaltningsplanen på nytt, og i denne prosessen utbedre følgende punkter:

- *Rovviltnemnda skal se på muligheten for en tydeligere soneforvaltning, med større overlapp av områder prioritert til store rovdyr.*
- *Forvaltningsplanens avgrensning av forvaltningsområde for bjørn må ha en størrelse som er egnet til å ivareta en stabil bjørnebestand på nivå med forvaltningsmålet for regionen.*

Postadresse:
Rovviltnemnda i region 6
c/o Statsforvalteren i Trøndelag
Postboks 2600
7734 STEINKJER

Leder for rovviltnemnda:
Kari Anita Furunes
karfu@trondelagfylke.no

Saksbehandler:
Inge Hafstad
74 16 80 66
fntliha@statsforvalteren.no

- *Forvaltningsområdene for jerv må bringes i tråd med departementets oppdrag om en bedre arrondering av forvaltningsområdene for jerv i Sør-Norge, og bør ikke medføre at en større del av bestandsmålet oppnås i områder med samisk tamreindrift.*

KLD ba rovviltnemnda om å opprette en dialog med Miljødirektoratet, slik av forvaltningsplanen på best mulig måte kan endres i tråd med føringene.

Under møte mellom Miljødirektoratet og rovviltnemnda den 25. september 2018 ble rovviltnemnda og Miljødirektoratet enige om at følgende kunnskapsinnhenting bør gjennomføres og hensyntas før neste planrullering:

- *Nødvendig arealkrav for å oppnå bestandsmålet på bjørn bør estimeres. Dette for å kunne vurdere om dagens forvaltningsområde har tilstrekkelig størrelse av egnet habitat. Tilsvarende rapport er utarbeidet for rowiltregion Nordland.*

NINA Rapport 1952 konkluderer med at forvaltningsområdet er stort nok, men at egnet habitat er adskilt av geografisk av fjellområdene til et østlig område inn mot Sverige og et vestlig område. Egnet habitat utenfor forvaltningsområdet både i Sverige og vest for E6 skaper utfordringer med at det er veldig få binner som kun befinner seg innenfor forvaltningsområdet.

- *Når det gjelder forvaltningsområdene for jerv, viser partene til det samordningsoppdraget for den sørvestnorske jervebestanden som er gitt til rovviltregion 3. Vi er kjent med at nemnda i region 3 tar sikte på å besvare oppdraget med brev til KLD i høst. I forbindelse med dette oppdraget er det utarbeidet et kunnskapsgrunnlag, inkludert et GIS-basert planleggingsverktøy for en arealdifferensiert jerveforvaltning i Sør-Norge. Modellen vil være et viktig verktøy i arbeidet med arealdifferensiert forvaltning framover. Det er viktig at jerveområdene har en arrondering som er koordinert med øvrige regioner knyttet til den sørvestnorske delbestanden.*

NINA Rapport 1538 beskriver dette GIS-baserte planleggingsverktøyet for en arealdifferensiert jerveforvaltning i Sør-Norge.

Revideringen gjelder hele forvaltningsplanen. Imidlertid ble spørsmålet om eventuelt å etablere forvaltningsområde for bjørn utenfor gamle Nord-Trøndelag utredet av NINA (NINA-rapport 1123) ved en tidligere revidering av forvaltningsplanen. NINA konkluderte med at det ikke er hensiktsmessig å etablere forvaltningsområde for bjørn utenfor daværende Nord-Trøndelag, noe forrige rovviltnemnd tok til følge.

Med bakgrunn i at NINA Rapport 1952 konkluderte med at forvaltningsområdet er stort nok, er rovviltnemnda i utgangspunktet enig med tidligere nemnds vurdering, og signaliserer allerede nå at det skal være tungtveiende grunner til å endre avgrensningen av dagens forvaltningsområde for bjørn.

NINA-Rapport 1952 sier at svensk forvaltning av bjørn i grenseområdene inn mot Norge og rovviltsregion 6 har stor betydning for mulighetene til å oppnå det regionale bestandsmålet for bjørn i region 6. Fellinger av binner i Sverige med tilhold i Norge er sannsynligvis den viktigste årsaken til at man ikke har hatt en økning av bjørnebestanden i Trøndelag (region 6). NINA-Rapport 1952 sier videre at avskytingen i Sverige sannsynligvis vil fortsette å påvirke den fremtidige bestands-utviklingen i forvaltningsområdet. En oppnåelse av bestandsmålet på 3 årlige ynglinger vil dermed sannsynligvis være mer avhengig av en økning i antallet binner i de vestre delene av forvaltnings-området sammenlignet med områdene på grensen mot Sverige. Rovviltnemnda vil ta initiativ til et møte med Länsstyrelsen i Jämtland for å diskutere forvaltning av bjørn i grenseområdene.

For forutsigbarheten sin del bør avgrensningene av forvaltningsområdene for gaupe og jerv i all hovedsak følge dagens avgrensninger, men justeringer av grensene kan skje som følge av innspill og høringsuttalelser. Eventuelle endringer bør ikke medføre at enn større andel av

bestandsmålet for de to artene må oppnås i områder med sørsamisk tamreindrift enn hva som er tilfellet i gjeldende forvaltningsplan. For å sikre den sørvestlige jervebestanden legger rovviltnemnda til grunn at det i utgangspunktet skal være fylkesvise bestandsmål for jerv.

Følgende fremdriftsplan er lagt:

2022

31. oktober: Vedtak om oppstart av revidering av forvaltningsplan
November: Kunngjøring av oppstart med varsling av berørte offentlige myndigheter, lag, organisasjoner, institusjoner og andre interesserte.
Nov. – feb. 2023: Innspillsperiode med fylkesvise innspillmøter der kommuner, organisasjoner m.fl. inviteres. Tematiske innspillmøter vurderes etter behov. Eget møte med tilgrensende rovviltnemnder (region 3 Oppland, region 5 Hedmark og region 7 Nordland)

2023

1. mars: Frist for skriftlige innspill
Mars: Møte i rovviltnemnda med gjennomgang av innspillene
Mars – mai: Sekretariatet utarbeider planforslag
April: Arbeidsmøte mellom rovviltnemnda og sekretariatsgruppen
Møte i mai: Vedtak om at planforslaget legges ut på offentlig høring med høringsfrist 1. september 2023.
Juni: Fylkesvise høringsmøter
September – oktober: Vurdering av uttalelsene og innspillene. Arbeidsmøte mellom rovviltnemnda og sekretariatsgruppen i denne perioden.
Møte i oktober: Vedtak om forvaltningsplan. Forvaltningsplanen oversendes Landbruksdirektoratet og Miljødirektoratet til faglig uttalelse.
Møte i desember: Rovviltnemnda fatter vedtak om godkjenning av forvaltningsplanen.

Rovviltnemnda vil til enhver tid vurdere behovet for å revidere fremdriftsplanen.

Alle som ønsker det, kan komme med skriftlige innspill til oppstartsmeldingen.

Oppstartsmeldingen kan også lastes ned her:

<https://www.statsforvalteren.no/nb/Trondelag/Miljo-og-klima/Rovvilt/Rovviltnemnda-region-6/revidering-av-forvaltningsplan/>

Innspill sendes til:

Rovviltnemnda i region 6
c/o Statsforvalteren i Trøndelag
Postboks 2600
7734 Steinkjer

Eller på e-post til: sftlpost@statsforvalteren.no

Merk: saksnummer 2022/11128

Frist for å komme med innspill er satt til 1. mars 2023

Med hilsen

Kari Anita Furunes
leder

Inge Hafstad
sekretær

Dokumentet er elektronisk godkjent og har derfor ingen underskrifter

Adresseliste:

Naturvernforbundet i Trøndelag	Sandgata 30	7012	TRONDHEIM
Roviltnemnda i region 7 c/o	Postboks 1405	8002	BODØ
Statsforvalteren i Nordland			
Namsskogan kommune	R. C. Hansens vei 2	7890	NAMSSKOGAN
Malvik kommune	Postboks 140	7551	HOMMELVIK
Lierne kommune	Heggvollveien 6	7882	NORDLI
Indre Fosen kommune	Postboks 23	7101	RISSA
Orkland kommune	Postboks 83	7301	ORKANGER
Nærøysund kommune	Postboks 133, Sentrum	7901	RØRVIK
ØRSTA KOMMUNE	Dalevegen 6	6153	ØRSTA
SURNADAL KOMMUNE	Bårdshaugvegen 1	6650	SURNADAL
NORGES BONDELAG	Postboks 9354 Grønland	0135	OSLO
Nord-Trøndelag Sau og Geit	Blæstervollveien 66	7530	MERÅKER
NORGES NATURVERNFORBUND	Mariboos gate 8	0183	OSLO
Nasjonalparkstyret for Femundsmarka og Gutulia	Postboks 2600	7734	STEINKJER
Statsforvalteren i Trøndelag	Postboks 2600	7734	STEINKJER
Trøndelag fylkeskommune	Fylkets hus, Postboks 2560	7735	STEINKJER
MATTILSYNET	Felles postmottak Postboks 383	2381	BRUMUNDDAL
Osen kommune	Rådhusveien 13	7740	STEINSDALEN
Røros kommune	Bergmannsgt. 23	7374	RØROS
Midtre Gauldal kommune	Rørøsvien 11	7290	STØREN
Melhus kommune	Rådhusveien 2	7224	MELHUS
Flatanger kommune	Lauvsneshaugen 25	7770	FLATANGER
Inderøy kommune	Vennalivegen 7	7670	INDERØY
Åfjord kommune	Øvre Årnes 7	7170	ÅFJORD
Kristiansund kommune	Vågeveien 4, PB 178	6501	KRISTIANSUND N
VANYLVEN KOMMUNE	Rådhusvegen 1	6143	FISKÅ
SMØLA KOMMUNE	Postboks 34	6571	SMØLA
NORSK BONDE- OG SMÅBRUKARLAG	Akersgata 41	0158	OSLO
Sør-Trøndelag Sau og Geit		7288	SOKNEDAL
NATURVERNFORBUNDET I MØRE OG ROMSDAL	c/o Øystein Folden Rasta 4	6630	TINGVOLL
Blåfjella/Skjækerfjella - Lierne nasjonalparkstyre	Postboks 2600	7734	STEINKJER
Landbruksdirektoratet	Postboks 1450 Vika	0116	OSLO
Trondheim kommune	Postboks 2300 Torgarden	7004	TRONDHEIM
Namsos kommune	Stavarvegen 2	7856	JØA
Tydal kommune	Tydalsvegen 125	7590	TYDAL
Grong kommune	Postboks 162	7871	GRONG

Ørland kommune	Postboks 43	7159	BJUGN
HUSTADVIKA KOMMUNE	Tingplassen 1	6440	ELNESVÅGEN
GJEMNES KOMMUNE	Nordmørsvegen 24	6631	BATNFJORDSØRA
NORSK SAU OG GEIT	Postboks 104	1431	ÅS
Nord-Trøndelag Bonde- og Småbrukarlag	Vassbygdvegen 289	7512	STJØRDAL
BIRDLIFE NORGE	Sandgata 30B	7012	TRONDHEIM
Roviltnemnda i region 5 c/o	Postboks 987	2604	LILLEHAMMER
Statsforvalteren i Innlandet			
Statsforvaltaren i Møre og Romsdal	Postboks 2520	6404	MOLDE
Møre og Romsdal fylkeskommune	Fylkeshuset, Postboks 2500	6404	MOLDE
Steinkjer kommune	Postboks 2530	7729	STEINKJER
Skaun kommune	Postboks 74	7358	BØRSA
Høylandet kommune	Vargeia 1	7877	HØYLANDET
Leka kommune	Leknesveien 67	7994	LEKA
Heim kommune	Trondheimsveien 1	7200	KYRKSÆTERØRA
Rindal kommune	Rindalsvegen 17	6657	RINDAL
HERØY KOMMUNE	Silvalveien 1	8850	HERØY
HAREID KOMMUNE	Rådhusplassen 5	6060	HAREID
AVERØY KOMMUNE	Postboks 152	6538	AVERØY
	Bruhagen		
Møre og Romsdal Bondelag	Fannestrandveien 63	6415	MOLDE
Møre og Romsdal Sau og Geit	Remevegen 5 C	6154	ØRSTA
Roviltnemnda i region 3 c/o	Postboks 987	2604	LILLEHAMMER
Statsforvalteren i Innlandet			
Klima- og miljødepartementet	Postboks 8013 Dep	0030	OSLO
Holtålen kommune	Bakkavegen 1	7380	ÅLEN
Verdal kommune	Postboks 24	7651	VERDAL
Ålesund kommune	Postboks 1521	6025	ÅLESUND
VOLDA KOMMUNE	Stormyra 2	6100	VOLDA
GISKE KOMMUNE	Valderhaug 4	6050	VALDERØYA
AUKRA KOMMUNE	Kommunehuset	6480	AUKRA
	Nyjordvegen 12		
TINGVOLL KOMMUNE	Midtvågvegen 2	6630	TINGVOLL
Trøndelag Bondelag	Skolegata 22	7713	STEINKJER
Skardsfjella og Hyllingsdalen verneområdestyre	Postboks 2600	7734	STEINKJER
Statsforvaltaren i Vestland	Statens hus,	6863	LEIKANGER
	Njøsavegen 2		
Raarvihken Tjjelte/ Røyrvik kommune	Røyrvikveien 5	7898	LIMINGEN
Oppdal kommune	Inge Krokanns veg 2	7340	OPPDAL
Selbu kommune	Gjelbakken 15	7580	SELBU
ULSTEIN KOMMUNE	Postboks 143	6067	ULSTEINVIK
SULA KOMMUNE	Postboks 280	6039	LANGEVÅG
Møre og Romsdal Bonde- og Småbrukarlag	Brakstadstranda 345	6636	ANGVIK
Sør-Trøndelag Bonde- og Småbrukarlag	Endalsveien 476	7298	BUDALEN
BIRDLIFE AVDELING TRØNDELAG	Postboks 139	7401	TRONDHEIM
Birdlife avdeling Møre og Romsdal	Idrettsvegen 9	6413	MOLDE
Byrkije nasjonalpaarhkeståvroe/Børgefjell nasjonalparkstyre	Postboks 2600	7734	STEINKJER

Nasjonalparkstyret for Skarvan og Roltdalen og Sylan	Postboks 2600	7734	STEINKJER
Verneområdestyre for Trollheimen	postboks 2600	7734	STEINKJER
Statsforvalteren i Innlandet	Postboks 987	2604	LILLEHAMMER
Statsforvalteren i Nordland	Postboks 1405	8002	BODØ
Roviltnemnda i region 1 c/o	Statens hus,	6863	LEIKANGER
Statsforvaltaren i Vestland	Njøsavegen 2		
Frøya kommune	Postboks 152	7261	SISTRANDA
Rennebu kommune	Myrveien 1 Berkåk	7391	RENNEBU
Frosta kommune	Fånesvegen 1	7633	FROSTA
Levanger kommune	Postboks 130	7601	LEVANGER
STRANDA KOMMUNE	Øyna 13	6200	STRANDA
RAUMA KOMMUNE	Vollan 8A	6300	ÅNDALSNES
Nasjonalparkstyret for Forollhogna	Postboks 2600	7734	STEINKJER
Dovrefjell nasjonalparkstyre	Postboks 987	2604	LILLEHAMMER
Verneområdestyret for Geiranger- Herdalen landskapsvernområde	Postboks 2520	6404	MOLDE
Landbruks- og matdepartementet	Postboks 8007 Dep	0030	OSLO
Miljødirektoratet	Postboks 5672 Torgarden	7485	TRONDHEIM
Meråker kommune	Rådhusgata 7	7530	MERÅKER
Stjørdal kommune	Postboks 133 / 134	7501	STJØRDAL
Snåasen Tjilte/ Snåsa kommune	Sørsivegen 6	7760	SNÅSA
Overhalla kommune	Svalivegen 2	7863	OVERHALLA
Hitra kommune	Rådhusveien 1	7240	HITRA
Molde kommune	Rådhusplassen 1	6413	MOLDE
SANDE KOMMUNE	Rønnebergplassen 17	6084	LARSNES
FJORD KOMMUNE	Postboks 144	6211	VALLDAL
SYKKYLVEN KOMMUNE	Kyrkjevegen 62	6230	SYKKYLVEN
VESTNES KOMMUNE	Rådhuset Brugata 10	6390	VESTNES
SUNNDAL KOMMUNE	Postboks 94	6601	SUNNDALSØRA
AURE KOMMUNE	Postboks 33	6689	AURE

Nasjonalparkstyret for Skarvan og Roltdalen og Sylan
Postboks 2600
7734 STEINKJER

Trondheim, 15.11.2022

Deres ref.:

Vår ref. (bes oppgitt ved svar):
2022/6420

Saksbehandler:
Kim Daniel Hansen

Utvalg av besøkssteder til autorisasjonsbefaring

Vi viser til mottatt søknad for autorisasjon som besøkssteder skog og til gjennomført kortpresentasjon på Teams.

Vi har som nevnt i vårt brev datert 29.10.2022 mottatt til sammen åtte søknader. Etter en samlet vurdering basert på innsendt søknad og kortpresentasjon, har vi besluttet å besøke de tre søkerne som i størst grad oppfyller de generelle kravene til besøkssteder og de spesielle kravene til besøkssteder skog. De tre senterinitiativene som vi vil besøke for en grundigere vurdering i form av en autorisasjonsbefaring er Anno Museum (Elverum), Drangedal kommune og Sigdal kommune.

Øvrige søkere vil motta et begrunnet avslagsbrev med klagefrist når et senter er endelig autorisert.

Hilsen
Miljødirektoratet

Dette dokumentet er elektronisk godkjent

Terje Qvam
seksjonsleder

Kim Daniel Hansen
rådgiver

Arkivsaksnr: 202:

Saksbehandler: Marit Sophie B

Dato: 18.11.2022

Utvalg	Utvalgssak	Møtedato
Verneområdestyret for Skardsfjella og Hyllingsdalen	33/2022	25.11.2022

Vedtak i delegerte saker i perioden 29.09.- 18.11.2022

Forvalters innstilling

De refererte vedtak tas til orientering.

Saksopplysninger

I vedtektene for verneområdestyret for Skardsfjella og Hyllingsdalen åpnes det for at kurante ferdselssaker kan delegeres til verneforvalteren. Det samme gjelder saker etter verneforskriftens øvrige spesifiserte dispensasjonsbestemmelser og etter naturmangfoldloven §48 der styret tidligere har gitt tillatelse og forutsetningene er tilnærmet uendret og/eller der det foreligger etablert praksis fra tilsvarende saker behandlet av styret og/eller der forvaltningsplanen gir entydig føringer for utfallet. Slik delegasjon ble gitt av verneområdestyret i sak 5/2016.

Her refereres to vedtak som er fattet siden sist styremøte:

DS 15/2022 – Arkivsak: 2022/10430

Vedtak

[Verneområdestyret for Skardsfjella og Hyllingsdalen](#) gir *Andreas Vintervold* tillatelse til bruk av snøscooter fra P-plass ved Movollvegen til hytte ved Litjhåen gnr./bnr.132/896 i Skardsfjella og Hyllingsdalen landskapsvernområde i Røros kommune, på disse vilkår:

1. Tillatelsen gjelder for inntil 5 turer pr. sesong i vintersesongene 2022/23, 23/24, 24/25 og 25/26 for transport av materialer, utstyr, proviant m.m.
2. Det forutsettes at traseen beskrevet i saken benyttes ved transportene.

3. Hver enkelt tur skal føres i kjørebok før den starter. Kjøreboken skal returneres til verneområdestyret innen den 1. juni 2026. Elektronisk kjørebok, [Ferdast](#), kan også benyttes.
4. Det forutsettes frossen og snødekt mark. Siste kjøredag om våren er 1. mai.
5. Tillatelsen er personlig og kan ikke overdras til andre.
6. Kjøringen må skje med hensyn til naturmiljø, reindrift og friluftsliv.

Denne tillatelsen er gitt i medhold [forskrift om vern av Skardsfjella og Hyllingsdalen landskapsvernområde, § 3](#) punkt 5.3e, hvor det heter at forvaltningsmyndigheten etter søknad kan gi tillatelse til transport av varer og utstyr til hytter, buer og setrer og lignende.

Transport skal fortrinnsvis foregå på eksisterende vegger og kjørespor eller med luftfartøy eller beltekjøretøy på vinterføre.

Tillatelsen og kjørebok skal medbringes under transporten for fremvisning til oppsyn eller politi når dette kreves. Det må i tillegg søkes kommunen om tillatelse etter motorferdselloven.

Transport av store mengder ved eller materialer kan gjøres ved å kjøre flere turer i løpet av en dag. En slik kjøredag for ved eller materialer regnes da som en kjøretur. Det må komme fram av kjøreboken at dette er en slik kjøredag.

Ved brudd på bestemmelsene i verneforskriften eller vilkår i tillatelsen kan medføre straff.

DS 16/2022 – Arkivsak: 2022/10332

Vedtak

Verneområdestyret for Skardsfjella og Hyllingsdalen gir Rørosløpskomitèen v/Håkon Skjetne Holmli tillatelse til klargjøring og gjennomføring av Rørosløpet 11.-12. februar 2023. Det settes følgende vilkår:

1. Løypa legges i henhold til kart vedlagt søknaden.
2. Arrangementet gjennomføres med hensyn til naturmiljø, friluftsliv og reindrift.
3. Det må tas kontakt med Gåebrien sjeite og Saanti sjeite i forkant av løpet for å avklare hensynet til reindriften.
4. All merking av løype mv. skal være fjernet senest dagen etter arrangementet.

Denne tillatelse er gitt i medhold av [forskrift om vern av Skardsfjella og Hyllingsdalen landskapsvernområde § 3 punkt 4.2.- organisert ferdse](#).

Det gis i tillegg tillatelse til bruk av beltekjøretøy/snøscooter i Skardsfjella og Hyllingsdalen landskapsvernområde i Røros kommune i forbindelse med Rørosløpet 2023. Det settes følgende vilkår:

1. Tillatelsen gjelder for inntil 10 turer med ett beltekjøretøy/snøscooter i forbindelse klargjøring/slådding stikking og skilting av løypa, og for å ta inn stikker og skilt etter arrangementets slutt.
2. Snødekt og frossen mark forutsettes. Oppkjøring av løypa kan tidligst skje fra 25.januar 2023.
3. Det skal tas kontakt med Gåebrien sjeite og Saanti sjeite før oppstart av løypekjøring og gjennomføring av hundeløpet.
4. All kjøring skal foregå med hensyn til naturmiljø, friluftsliv og reindrift

5. Hver enkelt tur skal føres i kjørebok før den starter. Kjøreboken skal returneres til verneområdestyret innen den 1. juni 2023. Elektronisk kjørebok, [Ferdast](#), kan også brukes til dokumentasjon av motorferdsel.
6. Tillatelse og kjørebok må tas med under kjøringen for kontroll av oppsynsmyndighet.

Denne tillatelsen til motorferdsel er gitt i medhold av naturmangfoldlovens [§ 48](#), 1. og 4. ledd.

DS 15/2022 Skardsfjella og Hyllingsdalen - tillatelse til transport med snøscooter til hytte – A. Vintervold
DS 16/2022 Skardsfjella og Hyllingsdalen - tillatelse til gjennomføring av hundeløp og motorferdsel i utmark - Rørosløpet 2023

Arkivsaksnr: 2022/9609

Saksbehandler: Marit Sophie Berger

Dato: 18.11.2022

Utvalg	Utvalgssak	Møtedato
Verneområdestyret for Skardsfjella og Hyllingsdalen	34/2022	25.11.2022

Skardsfjella og Hyllingsdalen - søknad om dispensasjon for etablering av kjøretrase og lasskjøring til Rørosmartnan 2023 , 24 og 25 - Hestekjørere fra Tydal

Vedlegg

- 1 Søknad om motorferdsel i utmark - dispensasjon fra verneforskriften for Skardsfjella og Hyllingsdalen landskapsvernområde.pdf
- 2 Kart.pdf
- 3 Høringsuttalelse fra Gåebrien sijte vedr kjøretrase hest
- 4 Reindrifsfaglig vurdering - søknad om etablering av kjøretrasé for hest og slede fra Stugudal til Brekken

Forvalters innstilling

Verneområdestyret for Skardsfjella og Hyllingsdalen gir Hestekjørerne fra Tydal v/Per Morten Stordal tillatelse til kjøring med hest og slede til Rørosmartnan i årene 2023,2024 og 2025 på disse vilkår:

1. Tillatelsen gjelder 1 kjøretur med 8-10 hester og sleder - til Rørosmartnan i forkant av Rørosmartnan som åpner 3.tirsdag i februar.
2. Løypa legges i henhold til kart i saken.
3. Kjøring med hest og slede må gjennomføres med hensyn til naturmiljø, friluftsliv og reindrift. Det oppfordres til å ta kontakt med reinbeitedistriktene Saanti sijte og Gåebrien sijte i forkant av kjøringen for eventuelle hensyn til rein.
4. Kjøretraseen dokumenteres med GPS-spor som sendes verneforvaltningen etter gjennomført tur hvert år.

Dette vedtaket er gitt i medhold av forskrift om vern av Skardsfjella og Hyllingsdalen landskapsvernområde § 3 punkt 4.2.

Det gis i tillegg tillatelse til bruk av snøscooter og/eller bandvogn i Skardsfjella og Hyllingsdalen landskapsvernområde i forbindelse med å etablere en såle for kjøring med hest og slede.

Det settes følgende vilkår:

1. Tillatelsen gjelder for inntil 4 turer i forbindelse med å legge såle for kjøring med hest og slede, hvorav en av turene kan kjøres med bandvogn.
2. Oppstart av oppkjøring av løypa kan skje tidligst 1. februar det enkelte år.
3. All kjøring skal foregå med hensyn til naturmiljø, friluftsliv og reindrift. Det oppfordres til å ta kontakt med Gåebrien Sijte og Saanti Sijte før oppstart av oppkjøring for eventuelle hensyn til rein.
4. Hver enkelt tur skal føres i kjørebok før den starter. Kjøreboken skal returneres til verneområdestyret senest innen den 1. juni 2025.

Dette vedtaket er gitt i medhold av naturmangfoldloven § 48 første alternativ.

Saksopplysninger

Det søkes om dispensasjon fra verneforskriften angående organisert ferdsel med hest og slede (8-10 stk.) og oppkjøring av løype med snøscooter eller bandvogn. Det søkes om 4-5 turer med beltekjøretøy i perioden fra jul til lørdag før åpning av Rørosmartnan (ca. 20 februar). Søknaden gjelder en treårig tillatelse til kjøring med hest og slede til Rørosmartnan i 2023 -2025 samt preparering av kjøretrase fra Stugudal til Røros. Det søkes om bruk av snøscooter og/eller bandvogn for preparering av kjøresporet, og eventuell rydding av busker og ett og annet tre for å gjøre traseen kjørbær.

Det ble behandlet tilsvarende søknad i 2019 for årene 2020-2022. Det ble da gitt en ettårig tillatelse for 2020. Det ble gjennomført lasskjøring i 2020, mens det i 2021 og 2022 ikke ble arrangert Rørosmartna på grunn av pandemien.

Før 2020 har hestekjørerne fra Tydal benyttet fylkesvei 705 mellom Stugudal og Brekken som transportvei. Dette har vist seg å bli stadig mer problematisk for hvert år. Mildere vintre med oppløst is i veibanen har gjort veien dårlig egnet til sledetransport. Hestekjørerne fra Tydal ønsker derfor å flytte kjøretraseen vekk fra fylkesveien og ut i veiløst terreng. De har funnet et kart fra 1890 som viser en gammel transportåre fra Stugudal til Brekken, og synes det er historisk riktig å følge denne. Kartet viser omsøkt trase tegnet med blå strek. Kjøretraseen vil gå gjennom landskapsvernområdet over Storhåen og over nordenden av Rien.

Lasskjørere fra Tydal viser til en gammel tradisjon fra da det ble kjørt varer til bergstaden Røros. Tradisjonen ble tatt opp igjen i 1981, og har siden vært en av hovedatrasjonene under Rørosmartnan. De gamle traseene som forbøndene brukte, er også en del av Unescos verdensarv.

Søknaden ble sendt på høring til Fylkesmannen i Trøndelag ved reindriftsavdelingen og Gåebrien Sijte (Riast/Hylling reinbeitedistrikt) ved behandlingen i 2019. Forvalter har vært i kontakt med med begge høringsinstansene og fått bekreftet at de uttalelsene som ble gitt da fortsatt står ved lag.

Utdrag av uttalelsen fra reindriftsavdelingen hos fylkesmannen:

«Det opplyses om at fylkesvei 705 har blitt brukt tidligere, men at veien etter hvert blitt dårlig egnet for sledetransport. Det meldes om behov for bruk av snøscooter eller bandvogn/beltevogn 4-5 ganger i perioden fra jul og til 21. februar, samt at man vil foreta rydding av busker og enkelte trær.

Traséen vil berøre Gåebrien sijtes vinterbeiteområde og flyttleiene til Gåebrien sijte og tidvis Saanti sijte. Det vil derfor kunne oppholde seg rein i området under preparering av traséen og under kjøringen. Reindriftsavdelingen er i utgangspunktet skeptisk til tiltak som medvirker til vesentlig økt ferdsel i vinterbeiteområde, spesielt i form av skuterkjøring. Ryddingen av busker og trær vil også medføre til vesentlig økt aktivitet. Reinen er i en sårbar periode under vinteren og forstyrrende virksomhet kan føre til at reinen sprer seg og trekker til andre områder Dette gir mindre inntak av næring samtidig som reinen bruker energi på selve trekket. Hva gjelder antall turer ser vi at det burde kunne begrenses. Sammenligner man med Dalarna/ Femund forkjørarlag gis det tillatelse til preparering av trasé 1-2 ganger. Derfor mener vi at dispensasjonen burde gjelde kjøring for inntil 2 ganger. Videre er vi bekymret over at det gjennom denne oppkjøringen legges opp til fornøyelseskjøring og vil kunne være en forløper til en eventuell snøscooterløype og/eller andre tilsvarende tiltak noe som ikke er ønskelig da området er svært viktig for reindrifta vinterstid.

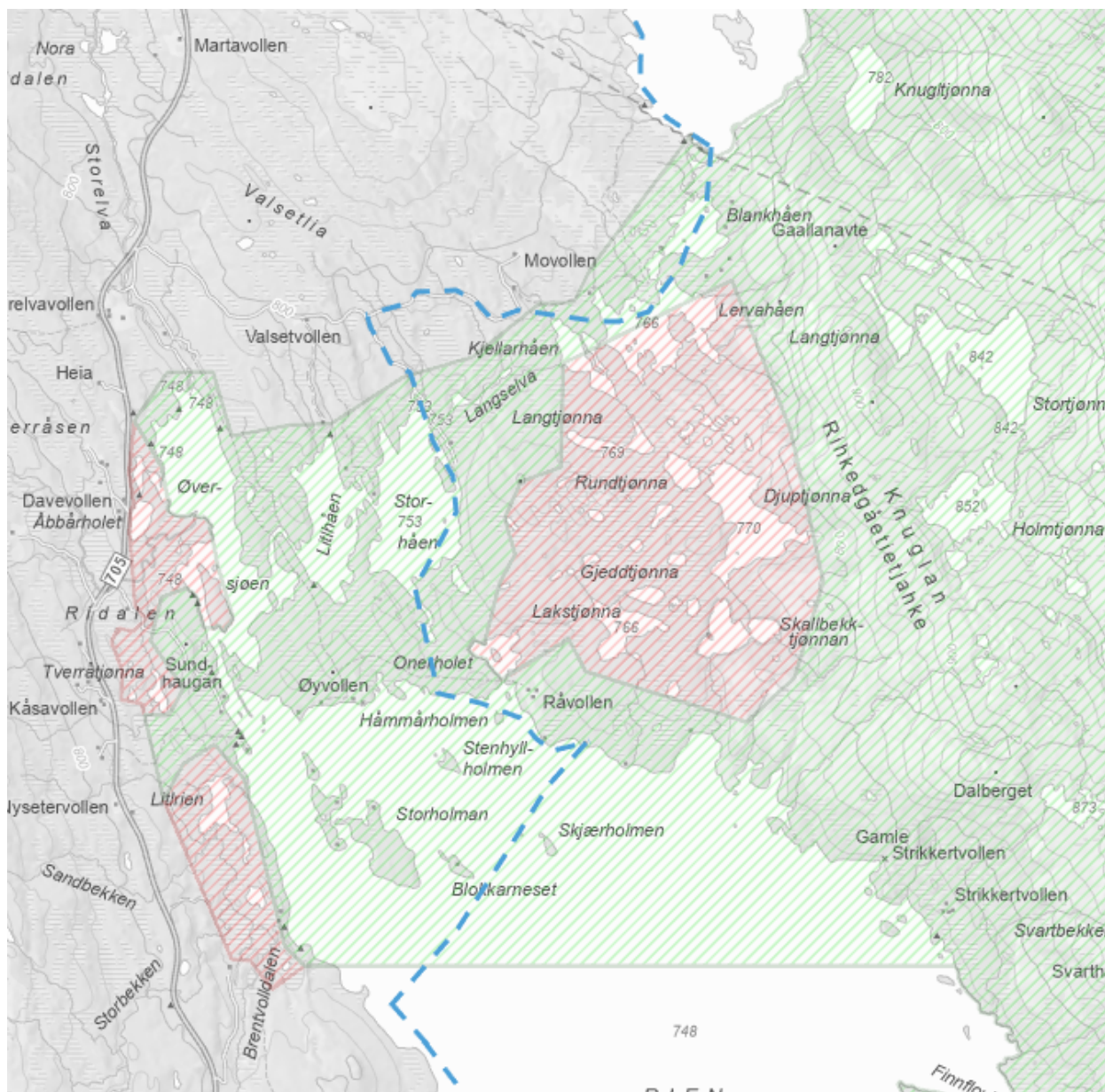
Videre forutsetter reindriftsavdelingen at tiltakshaver har løpende og direkte kontakt med Gåebrien sijte i forkant av prepareringen og i forbindelse med selve gjennomføringen av kjøringen. Det må også være rom for at prepareringen utsettes og at traséen endres dersom nødvendig jfr. reindriftslovens § 65 ferdsel i område hvor rein beiter.».

Utdrag fra uttalelsen fra Riast /Hylling reinbeitedistrikt/Gåebrien Sijte:

«Gåebrien sijte er i utgangspunktet skeptisk til trenden med at det søkes om etableringer av «ny virksomhet i de områder som vi bruker». Det gjelder spesielt om det kan komme i direkte konflikt med vår beite- og områdebruk. I dette tilfellet vil eventuell trasépreparering komme i konflikt med vår bruk i desember og januar. I noen tilfeller også i februar om etter-samling og flytting sørover ikke er gjennomført. Dette ved at arbeidet med preparering av kjøretrasé vil være forstyrrende og at oppkjørt trasé vil kunne lede rein ut av området og ned mot Aursunden området. Om verneområdestyret finner grunnlag til å etterkomme søknaden vil distriktet be om at preparering av kjøretrasé først kan begynne i begynnelsen av februar måned, eller når reindriften samtykker til det. Gåebrien sijte registrerer ifølge søknaden at hestekjørere fra Tydalsdalføret i en årrekke har tatt turen til Rørosmartnan med hest og slede. De har benyttet fylkesvei 705 til dette, men at dette har blitt mer problematisk for hvert år. Vi har forståelse for dette, da vi har sett at sledeføret etter 705 kan være dårlig. I og med at det er slik, vil vi be hestekjørerne fra Tydalsdalføret vurdere å søke om å preparere egnet trasé for hest langsmed 705 ned til Langvikåsen og derfra etter kabeltrasé ned til veien mellom Haugen og Bjørkli.»

Hestekjørerne v/Per Morten Storhaug har vært innom forvalter og orientert om erfaringene fra preparering og lasskjøringen i 2020. Det ble i 2020 kjørt med snøscooter og med militær bandvogn. Det var ikke behov for rydding av busker eller fjerning av trær i traseen innenfor Skardsfjella og Hyllingsdalen landskapsvernområde, og det vil trolig ikke være behov for det i nærmeste framtid. Det er aktuelt å kjøre med snøscooter for markering av traseen og sjekking av isen på sjøene. Deretter trolig en tur med bandvogn.

Det omsøkte traseen berører Skardsfjella og Hyllingsdalen landskapsvernområde over Storhåen og Rien, og går langs, men på utsiden av, østre grense av Djuptjønna naturreservat. Området ligger i sone B hvor det er lempeligere regler i forhold til skogsdrift enn i landskapsvernområdet forøvrig.

Kartutsnittet viser traseen (blå stiplet strek der den berører verneområdet (grønn skravur).

Vurdering

Saken skal vurderes etter forskrift om vern av Skardsfjella og Hyllingsdalen landskapsvernområde. Definisjonen av organisert ferdsel er der person, lag, firma eller lignende planlegger, koordinerer eller arrangerer en tur for en gruppe deltagere. Et hestekjørelag er derfor å betrakte som en organisert aktivitet. I forskriftens § 3 punkt 4.2 heter at organisert ferdsel som kan skade naturmiljøet må ha særskilt tillatelse av forvaltningsmyndigheten. I forvaltningsplanen heter det også at sykling og bruk av hest er bare tillatt på veier eller traseer som er godkjent for slik bruk i forvaltningsplanen. I dette tilfellet er det bruk av en kjøretrase for hest som lages til vinterbruk, og som stort

sett ikke er beskrevet på kart i forvaltningsplanen. Det kreves derfor tillatelse etter verneforskriften §3 pkt 4.2.

I retningslinjene i forvaltningsplanen heter det blant annet at aktiviteten ikke må medføre nevneverdig motorferdsel og at det skal tas hensyn til reindrift. Når det gjelder motorferdselen knyttet til kjøretraseen for hest og slede, er det ikke hjemmel i verneforskriften for Skardsfjella og Hyllingsdalen landskapsvernområde til å gi tillatelse til dette. Søknaden om motorferdselen må derfor behandles etter naturmangfoldlovens § 48, hvor det heter at forvaltningsmyndigheten kan gjøre unntak fra et vernevedtak dersom det ikke strider mot vernevedtakets formål og ikke kan påvirke verneverdiene nevneverdig, eller dersom sikkerhetshensyn eller hensynet til vesentlige samfunnsinteresser gjør det nødvendig.

Motorferdsel er i utgangspunktet forbudt i landskapsvernområdet og det er en intensjon om å begrense motorisert ferdsel i landskapsvernområdet til et minimum av hensyn til naturmiljø og friluftsliv.

Formålet med Skardsfjella og Hyllingsdalen landskapsvernområde er å ta vare på et større naturområde som er relativt lite påvirket av tyngre tekniske inngrep, med det biologiske mangfoldet som preger landskapet. Den urørte vassdragsnaturen knyttet til Glommas kilder er her av særlig verdi. Fjellbjørkeskogen skal ivaretas som en viktig del av landskapsbildet. Vernet omfatter også verdifulle innslag av kulturlandskap, kulturminner og sammenhengen mellom disse, særlig de tallrike samiske kulturminner. Allmennheten skal gis anledning til natur- og landskapsopplevelse gjennom utøvelse av tradisjonelt og enkelt friluftsliv med liten grad av tilrettelegging. Ivaretagelse av naturgrunnet innenfor landskapsvernområdet er viktig for samisk kultur og næringsutnyttelse. Området skal kunne brukes til reindrift.

Det er søkt om å foreta nødvendig rydding av busker og enkelte trær i forbindelse med preparering av kjøretraseen. Et av formålene med landskapsvernområdet er å ta vare på det biologiske mangfoldet med fjellbjørkeskogen som en viktig del av landskapsbildet. Det bør derfor ikke foretas noen form for rydding av vegetasjonen for et kjøretrase, og det bør heller ikke kunne sees i landskapet om sommeren. Ut fra opplysninger fra Per Morten Storhaug var det ikke nødvendig med rydding av vegetasjon i 2020, og en ser det derfor ikke som aktuelt å gi tillatelse til dette innenfor Skardsfjella og Hyllingsdalen landskapsvernområde.

Vurderinger i forhold til bestemmelsene i naturmangfoldloven (§§8-12 og 48)

§ 8. Kunnskapsgrunnet

Motorferdsel kan gi forstyrrelse på dyrelivet, samt medføre skade på vegetasjonen. Motorferdsel og den støy dette medfører kan også være forstyrrende på friluftslivet. Legitime behov for motorferdsel må imidlertid løses på mest hensiktsmessig måte i landskapsvernområdet. Gjennom verneprosessen og forvaltningsplanarbeidet har en kommet til at den mest skånsomme måten for motorisert ferdsel normalt er med snøscooter på snødekt mark.

Den omsøkte hestekjøre-traseen vil gå over myrområder og vann, og berører ikke kalkrike områder i fjellet med verdifull botanikk. Traseen går i våtmarksområder der det er registrert en rekke rødlistede fuglearter. Det er registrert rødlistede plantearter i området, men ikke langs traseen.

Den omsøkte løypetraseen ligger innenfor Gåebrien sijtes vinterbeiteområde, og berører flyttleier for både Gåebrien sijte og Saanti sijte.

§ 9. Føre-var prinsippet

Da kunnskapsgrunnlaget anses som godt nok til å kunne behandle søknaden, kommer ikke føre-var prinsippet til anvendelse.

§ 10. Økosystemtilnærming og samlet belastning

For å redusere den samlede belastning av motorferdselen i landskapsvernområdet er motorferdsel generelt styrt til bruk av snøscooter i et definert begrenset omfang langs faste traseer til nyttetransport, mens barmarktransport, herunder transport i hekke/yngletid, bare i liten grad kan tillates langs etablerte veier og kjøretraséer. Dette mener vi begrenser økosystempåvirkningen til et akseptabelt nivå. Begrensningen i antall turer pr. tillatelse gjør at den samlede belastning av motorferdsel også vurderes som akseptabel. I dette tilfellet gjelder det oppkjøring av en trase for hester og sleder som ikke benyttes til annen nyttetransport. Hestekjøringen foregår bare en gang.

§ 11. Kostnadene ved miljøforringelse skal bæres av tiltakshaver

Dersom det skulle oppstå vesentlig uforutsette konsekvenser for naturmangfoldet som følge av lasskjøringen med hest eller motorferdselen, vil det kunne være aktuelt å kreve gjenoppretting jf. [§ 70](#), naturmangfoldloven.

§ 12. Miljøforsvarlige teknikker og driftsmetoder

I Skardsfjella og Hyllingsdalen landskapsvernområde er det en del myr og kjøresvak mark. Frossen og snødekt mark er derfor en forutsetning for motorferdsel. Området har dessuten verdifulle forekomster av både fugler og dyr, som særlig er sårbare i hekke/yngletida.

Området brukes til reindrift. Mye av reinen drives til Femundsmarka på vinteren, slik at motorferdsel vinterstid stort sett er i liten konflikt med reindriften, men med bakgrunn i høringsuttalelsen fra Gåebrien sijte er det ønske om at oppkjøring av traseen ikke skjer før starten av februar, da oppkjørte traseer lett kan lede reinen ut av området. Av hensyn til reindriften oppfordres det derfor til at det før oppkjøring av løype og ved selve gjennomføringen av lasskjøringen tas kontakt med reinbeitedistriktet for å avklare om de har deler av reinflokken i nærheten i det aktuelle tidspunktet, og hvilke hensyn som må tas.

Bruk av snøscooter/bandvogn om vinteren på snødekt/frossen mark anses på denne bakgrunn å være en relativt skånsom transportmåte i landskapsvernområdet. Selv om løypa delvis blir liggende i et verdifullt botanisk område, kan en ikke se at den omsøkte motorferdselen på snødekt mark og selve hestekjøringen vil påvirke vegetasjonen nevneverdig. Det forutsettes at det er frosset mark og godt med snø i området når det kjøres.

Konklusjon:

I denne saken legges det vekt på at hestekjøringen foregår på vinterføre, forekommer en gang i året, har få deltagere, at traseen går gjennom sone B i verneområde og ikke berører verdifulle områder for vilt, med unntak av rein. Gjennomføring av kjøringen med hest og tilhørende motorferdsel kan derfor tillates. Kjøringen må foretas på frosset og godt snødekt mark og etter dialog med reindriften. Antall turer begrenses til minimum, dvs 4 turer hvorav en kan utføres med bandvogn.

Det skal ikke foretas rydding av vegetasjon i kjøretraséen. Erfaringer fra kjøringen i 2020 tilsier at det kan gis en 3-årig tillatelse.

Tillatelsen til motorferdsel i forbindelse med lasskjøringen kan derfor gis i medhold av naturmangfoldlovens §48 første alternativ.

*Verneområdestyret for Skardsfjella og Hyllingsdalen
landskapsvernområdet*

Rådhuset i Tydal

7590 Tydal

Søknad fra Hestkjørere fra Tydal om dispensasjon fra verneforskriften for Skardsfjella og Hyllingsdalen landskapsvernområde. Etablering av kjøretrasé for hest og slede i utmark – delvis etter gammel ferdselsåre - fra Stugudal til Brekken.

Bakgrunn

Hestkjørere fra Tydal består av ca. 8-10 hester og ca. 25 personer.

Hestkjørere fra Tydal har i en årrekke tatt turen med hest og slede fra Stugudal til Røros via Brekken for å delta på Rørosmartnan. Hestkjørerne bidrar med dette, sammen med hestkjørere fra mange distrikter både på norsk og svensk side, å opprettholde en meget gammel tradisjon med at de såkalte forbøndene i hopetall tok turen til Rørosmartnan for å kjøpe og selge varer.

Fram til 2020 har hestkjørerne benyttet fylkesveg 705 mellom Stugudal og Brekken som transportveg. Dette har vist seg å bli mer og mer problematisk for hvert år. Stadig mildere vintre med tilsvarende oppløst is i vegbanen samt bedre brøyteredskap, har gjort vegen dårlig egnet for sledetransport.

Hestkjørerne flyttet i 2020 transportvegen til Rørosmartnan vekk fra fylkesvegen og ut i vegløst terreng etter godkjent dispensasjon. Ved å benytte en av de gamle transportårene til Rørosmartnan ga dette turen et mye større kulturhistorisk preg og hestkjørerne har fått tatt del i å videreføre en viktig del av lokal historien og verdenskulturarven. Samtidig ble trafikksikkerhet betydelig bedre for både hester og folk. Hestkjørerne ønsker etter erfaringene fra forrige tur å fortsette å benytte deler av den gamle ferdselsleia fra Stugudal over Langen og Rien som er vist i et kart fra ca. 1890.

Vinterveiene som de gamle forbøndene brukte for å komme til Rørosmartnan, er i dag en del av Verdensarven for Røros og Cirkumsferensen. Ved å delvis kjøre på den gamle vinterveien til Rørosmartnan, er vi med på å ta vare på denne historiske kulturarven

For å kunne gjennomføre turen til Røros med hest og slede i utmark, er det nødvendig med noe preparering av snødekket i kjøresporet. Det kan skje ved at det i sporet kjøres med snøscooter eller bandvogn/beltevogn 4-5 ganger fra jul og utover i februar måned når turen til Røros med hest starter. Det antas videre at her og der må noen busker og ett og annet tre ryddes for å gjøre traseen kjørbær.

Formålet med landskapsvernområdet er bl.a. å ta vare på et større naturområde og som er lite påvirket av tyngre tekniske inngrep med det biologiske mangfoldet som preger landskapet. Når det gjelder ønsker om tekniske inngrep eller andre tiltak i landskapsvernområdet, er det i forskriftens punkt 3.3 sagt at: Forvaltningsmyndigheten avgjør i tvilstilfeller om et tiltak kan endre landskapets art eller karakter vesentlig.

Det er flere naturreservater i områdene ved Rien. I dag berører leia som finnes på det gamle kartet, Skardsfjella og Hyllingsdalen landskapsvernområde og Djuptjønnå naturreservat.

Både for å unngå å berøre naturreservatene rent naturmessig, og for å bruke arealer som er mer lettvinde å preparere til kjørelei, ønsker hestekjørerene å legge leia slik vedlagte skisse viser.

Søknad

Hestkjørere fra Tydal søker om fornyet dispensasjon fra verneforskriftene for Skardsfjella og Hyllingsdalen landskapsvernområde, for å kunne kjøre med hest og slede til Rørosmartnan, og for preparering av kjøretrase for hest og slede som delvis følger den gamle vegtraseen fra Stugudal til Brekken.

Når det gjelder preparering av kjøretraseen søkes det om å få kjøre traseen 4-5 ganger i perioden fra jul til 21. februar. med snøscooter eller bandvogn/beltevogn.

Det søkes også om å få foreta en forsiktig rydding av busker og enkelte trær i traseen. Dette vil skje bare der det er absolutt nødvendig for å kunne kjøre med hest og slede videre etter traseen

Det søkes om at ny dispensasjonen gis for 3 sesonger.

Det legges ved kartskisse som viser den aktuelle kjøretraseen.

Hestkjørere fra Tydal vil selv søke kommunene om ny dispensasjon fra motorferdselslovens kjøreforbud, og søke nødvendig kontakt med grunneiere og reindriftsnæringen.

Hestkjørere fra Tydal

Forbondeunionen

Martnasgeneral

v/leder

v/leder

Per Morten Storhaug

Sigurd Svendsen

Lillian Sandnes

Gåebrien sijte
Postboks 236
7374 Røros
g.sijte@gmail.com

Røros 09.11.2019

Verneområdestyret for Skardsfjella og
Hyllingsdalen landskapsvernområde
705 senteret
Kløftvegen 1
Ås i Tydal
elcmy@fylkesmannen.no

Søknad om etablering av kjøretrase for hest og slede fra Stugudal til Brekken

Viser til deres brev med ref. 2019/11327-0432.2 hvor det bes om innspill til søknad om å etablere kjøretrasé for hest og slede fra Stugudal til Brekken

Gåebrien sijte er i utgangspunktet skeptisk til trenden med at det søkes om etableringer av «ny virksomhet i de områder som vi bruker». Det gjelder spesielt om det kan komme i direkte konflikt med vår beite- og områdebruk. I dette tilfellet vil eventuell trasépreparering komme i konflikt med vår bruk i desember og januar. I noen tilfeller også i februar om etter-samling og flytting sørover ikke er gjennomført. Dette ved at arbeidet med preparering av kjøretrasé vil være forstyrrende og at oppkjørt trasé vil kunne lede rein ut av området og ned mot Aursunden området.

Om verneområdestyret finner grunnlag til å etterkomme søknaden vil distriktet be om at preparering av kjøretrasé først kan begynne i begynnelsen av februar måned, eller når reindriften samtykker til det.

Gåebrien sijte registrer ifølge søknaden at hestekjørere fra Tydalsdalføret i en årrekke tatt turen til Rørosmartnan med hest og slede. De har benyttet fylkesvei 705 til dette, men at dette har blitt mer problematisk for hvert år. Vi har forståelse for dette, da vi har sett at sledeføret etter 705 kan være dårlig. I og med at det er slik, vil vi be hestekjørerne fra Tydalsdalføret vurdere å søke om å preparere egnet trasé for hest langsmed 705 ned til Langvikåsen og derfra etter kabeltrasé ned til veien mellom Haugen og Bjørkli.

Gåebrien sijte ønsker også å gjøre verneområdestyret oppmerksom på at strekningen mellom Stugudal og Rien bør høres med Saanti sijte, da de har flytte-vei gjennom området.

MVh Inge E Danielsen

Verneområdestyret for Skarddalsfjella og
Hyllingsdalen

Saksbehandler, innvalgstelefon

Risten Marja Inga, +47 74138053

Reindriftsfaglig vurdering - søknad om etablering av kjøretrasé for hest og slede fra Stugudal til Brekken

Viser til oversendelse datert 01.10.2019 angående søknad fra hestekjørere fra Tydal v/ leder Per Morten Storhaug.

Det søkes om dispensasjon fra verneforskriften for oppkjøring av løype for etablering av kjøretrasé for hest og slede i utmark fra Stugudal til Brekken i forbindelse med Rørosmartnan.

Det opplyses om at fylkesvei 705 har blitt brukt tidligere, men at veien har etter hvert blitt dårlig egnet for sledetransport. Det meldes om behov for bruk av snøscooter eller bandvogn/beltevogn 4-5 ganger i perioden fra jul og til 21. februar, samt at man vil foreta rydding av busker og enkelte trær.

Traséen vil berøre Gåebrien sijtes vinterbeiteområde og flyttleiene til Gåebrien sijte og tidvis Saanti sijte. Det vil derfor kunne oppholde seg rein i området under preparering av traséen og under kjøringen.

Reindriftsavdelingen er i utgangspunktet skeptisk til tiltak som medvirker til vesentlig økt ferdsel i vinterbeiteområde, spesielt i form av skuterkjøring. Ryddingen av busker og trær vil også medføre til vesentlig økt aktivitet. Reinen er i en sårbar periode under vinteren og forstyrrende virksomhet kan føre til at reinen sprer seg og trekker til andre områder Dette gir mindre inntak av næring samtidig som reinen bruker energi på selve trekket.

Hva gjelder antall turer ser anser vi at det burde kunne begrenses. Sammenligner man med Dalarna/ Femund forkjørerlag gis det tillatelse til preparering av trasé 1-2 ganger. Derfor mener vi at dispensasjonen burde gjelde kjøring for inntil 2 ganger. Videre er vi bekymret over at det gjennom denne oppkjøringen legges opp til fornøyleseskjøring og vil kunne være en forløper til en eventuell snøscooterløype og/eller andre tilsvarende tiltak noe som ikke er ønskelig da området er svært viktig for reindriften vinterstid.

Videre forutsetter reindriftsavdelingen at tiltakshaver har løpende og direkte kontakt med Gåebrien sijte i forkant av prepareringen og i forbindelse med selve gjennomføringen av kjøringen. Det må

også være rom for at prepareringen utsettes og at traséen endres dersom nødvendig jfr. reindrifftslovens § 65 *ferdsel i område hvor rein beiter.*

Med hilsen

Risten-Marja Inga
Seniorrådgiver
Fylkesmannen

Dokumentet er elektronisk godkjent

Arkivsaksnr: 2019/2544

Saksbehandler: Marit Sophie Berger

Dato: 17.11.2022

Utvalg	Utvalgssak	Møtedato
Verneområdestyret for Skardsfjella og Hyllingsdalen	35/2022	25.11.2022

Besøksstrategi for Skardsfjella og Hyllingsdalen - behandling av strategidokument etter høring

Vedlegg

- 1 Høringsbrev - Besøksstrategi for Skardsfjella og Hyllingsdalen landskapsvernområde
- 2 Notat - oppsummering av høringsuttalelser.
- 3 Høringsuttalelse Besøksstrategi - Langen - gnr.190, bnr.1, 2 og 3 i Tydal
- 4 Høringssvar besøksstrategi i verneområdet.docx
- 5 Høring - Besøksstrategi for Skardsfjella og Hyllingsdalen landskapsvernområde
- 6 Besøksstrategi - høring Gnr 190, bnr 1,2,3
- 7 Høring - Besøksstrategi for Skardsfjella og Hyllingsdalen landskapsvernområde
- 8 Høringsinnspill_Langen
- 9 Besøksstrategi - Langen - gnr.190, bnr.1, 2 og 3 i Tydal
- 10 Vedrørende besøksstrategi for skardsfjella og hyllingsdalen...
- 11 Høring Gnr 190 brnr 1,2 og 3 Tydal kommune
- 12 Høring besøksstrategi
- 13 Høringsuttalelse Besøksstrategi for Skardsfjella og Hyllingsdalen
- 14 Høring besøkstrategi Skardsfjella og Hyllingsdalen landskapsvernområde
- 15 Faglig gjennomgang av besøksstrategi Skardsfjella-Hyllingsdalen

Forvalters innstilling

Verneområdestyret for Skardsfjella og Hyllingsdalen tar tilbakemeldingene fra Miljødirektoratet til etterretning, og ber forvalter gjennomarbeidet forslaget til besøksstrategi med bakgrunn i de faglige rådene som er gitt. Innspill som har kommet i forbindelse med høringen innarbeides i det nye forslaget.

Nytt forslag til besøksstrategi skal legges fram for Verneområdestyret 1. halvdel av 2023, og det skal da vurderes om forslaget skal ut på ny høring.

Saksopplysninger

I verneområdestyrets møte 06.10.2022 ble fattet følgende vedtak i sak ST 28/2022:
«Verneområdestyret for Skardsfjella og Hyllingsdalen godkjenner utkast til besøksstrategi september 2022 som høringsdokument. Forvalter gis fullmakt til å ferdigstille høringsdokumentet. Besøksstrategien kan legges ut på høring med frist for høringsinnspill 11.november.»

Besøksstrategidokumentet ble ferdigstilt og lagt ut på nettsida til verneområdestyret 11.10.2022. Det ble i tillegg sendt ut brev med henvisning til besøksstrategien på nettsida til verneområdestyret, se vedlegg 1. Brevet ble sendt til grunneiere, utvalgte lokale næringsaktører, kommuner og andre offentlige instanser, samt aktuelle interesseorganisasjoner. Det ble gitt tilbud om å få utskrift av besøksstrategien ved henvendelse til forvalter. Det ble også satt inn annonse i lokalavisene Fjell-Ijom, Arbeidets rett og Selbyggen.

Se høringsutkastet til besøksstrategien [her](#).

Det ble etter forespørsel gitt utsettelse på høringsfristen til 16.11.2022 til Tydal kommune, Saanti sijte, Gåebrien sijte og Ole Ingebrigt Dyrhaug.

Det har til sammen kommet inn 12 høringsuttalelser. Det er 8 uttalelser fra eierne av eiendommen Langen gnr/bnr.190/1,2,3 og en uttalelse fra grunneierne Berit og Kjell Kåsen i Tydal kommune. Videre er det kommet uttalelse fra Tydal kommune v/ordføreren og uttalelser fra de to reinbeitedistriktene Gåebrien sijte og Saanti sijte. Alle uttalelsene er tatt med som vedlegg (3-14) i saken. Det er laget en oppsummering med kommentarer fra verneforvalter til innspillene, se vedlegg 2.

I tillegg ble besøksstrategien sendt over til Miljødirektoratet for faglig gjennomgang 19.09.2022. Det kom tilbakemelding på denne 15.11.2022. E-posten med de overordna tilbakemeldingene er lagt ved som vedlegg 15 i saken. De sier at besøksstrategien ikke kan godkjennes slik den er lagt fram, og de krever en god del endringer i dokumentet før det kan godkjennes. Dette innebærer blant annet bedre beskrivelser av de sårbare naturverdiene (særlig for naturreservatene), bedre kart, mer oversiktlige, detaljerte og presise beskrivelser av innfallsporter og informasjonspunkter.

Forvalter har valgt å ikke lage et nytt besøksstrategidokument der innspillene fra høringsuttalelsene og krav til endringer fra Miljødirektoratet er tatt inn. Tiden ble for knapp til å gjøre en så omfattende jobb.

Vurdering

Verneforvalter mener arbeidsomfanget var for omfattende til å klare å ha et nytt forslag til uttalelse klar til utsending 18.11.2022. Miljødirektoratet vil uansett ha et nytt bearbeidet utkast til faglig gjennomgang før besøksstrategien kan behandles i verneområdestyret. Det må da også vurderes om endringene blir så store at «Besøksstrategien» må sendes ut på en ny offentlig høring før den kan godkjennes.

Verneforvalter foreslår derfor at Verneområdestyret for Skardsfjella og Hyllingsdalen tar tilbakemeldingene fra Miljødirektoratet til etterretning, og at forvalter gjennomarbeidet

forslaget til besøksstrategi med bakgrunn i de faglige rådene som er gitt, og så sender dokumentet til ny faglig gjennomgang av Miljødirektoratet

Forvalter mener at de innspill som har kommet i forbindelse med høringen kan innarbeides i det nye forslaget i den grad det er mulig. Her vises det til de kommentarene som er gitt i oppsummeringen av høringsuttalelsene.

Nytt forslag til besøksstrategi kan deretter legges fram for Verneområdestyret i løpet av 1. halvdel av 2023, og verneområdestyret må da vurdere om forslaget skal ut på ny høring før den kan godkjennes.

Det er flere av høringspartene som sier at de har vært for lite involvert i prosessen. Det er derfor aktuelt å vurdere om vi skal ha et åpent møte i hver kommune, der forslaget til «besøksstrategi» blir presentert, og der det inviteres til diskusjon.

**Verneområdestyret
for Skardsfjella og
Hyllingsdalen**

Postadresse
Statsforvalteren i Trøndelag
Postboks 2600
7734 Steinkjer

Besøksadresse
705 Senteret
Kløftvegen 1
Ås i Tydal

Kontakt
Sentralbord: +47 74 16 80 00
Direkte:
Epost:
fmtlmsb@statsforvalteren.no
http://nasjonalparkstyre.no

«MOTTAKERNAVN»
«ADRESSE»
«POSTNR» «POSTSTED»

Saksbehandler Marit Sophie Berger

Vår ref. 2019/2544-0 432.2

Deres ref. «REF»

Dato 13.10.2022

Høring - Besøksstrategi for Skardsfjella og Hyllingsdalen landskapsvernområde

Verneområdestyret for Skardsfjella og Hyllingsdalen har lagt ut forslag til besøksstrategi for Skardsfjella og Hyllingsdalen landskapsvernområde med tilliggende naturreservater på høring.

Frist for innspill er satt til 11.11.2022.

Eventuelle høringsuttalelser sendes Verneområdestyret for Skardsfjella og Hyllingsdalen Postboks 2600, 7734 Steinkjer eller på e-post til fmtlmsb@statsforvalteren.no.

Gjennom høringen ønsker verneområdestyret innspill fra offentlig forvaltning, lag- og interesseorganisasjonen, grunneiere, næringsaktører og andre.

Besøkstrategien er tilgjengelig på verneområdestyrets [nettside](#).

Her er direkte link til [besøkstrategien](#).

De som ønsker det kan få tilsendt utskrift av dokumentet. Ta i tilfelle kontakt med undertegnende, tlf 73 19 92 20, e-post fmtlmsb@statsforvalteren.no.

Høringen er åpen og alle som ønsker det kan komme med innspill. Dersom du har mottatt brevet som representant for en organisasjon ber vi om at du informerer videre i egen organisasjon.

Oppsummering av høringsinnspill og forslag til endringer i besøkstrategien som følge av høringen skal etter planen legges fram i sak for verneområdestyret i 25. november i 2022.

Med hilsen

Marit Sophie Berger
Nasjonalparkforvalter

**Verneområdestyret
for Skardsfjella og
Hyllingsdalen**

Dette dokumentet er elektronisk godkjent og har derfor ingen underskriftLikelydende brev sendt til:

Lidulf Jostein Stugudal	Stugudalsvegen 1980	7590	Tydal
KIRKVOLLEN PILEGRIMSGÅRD AS	Kirkvollsvegen 37	7590	TYDAL
Karina Stenvold	Aursundveien 3014	7370	BREKKEBYGD
Gunn Irene Høli	Mellomriksveien 134	7370	BREKKEBYGD
SYKLISTENES LANDSFORENING I TRONDHEIM	c/o Nils Andreas Thommesen Håkon Håkonsons gate 13A	7052	TRONDHEIM
TYDAL JEGER OG FISK		7590	TYDAL
Eva Nilsen	Vådanvegen 4 B	7024	TRONDHEIM
Anders Sjøvold	Tamnesveien 1852	7370	BREKKEBYGD
TRONDHJEMS TURISTFORENING	Sandgata 30B	7012	TRONDHEIM
Henrich Olaus Lysholm	Bergsbakken 18 B	7052	Trondheim
VAULDALEN FJELLHOTELL	Mellomriksveien 912	7370	BREKKEBYGD
705 SENTERET AS	Kløftvegen 1	7590	TYDAL
Eline Kurås	Stormveien 100	7374	RØROS
Mats Ove Skott	Brekkeveien 3162	7370	Brekkebygd
Terje Danielsen	Svenskveien 13	7374	RØROS
SYLAN ADVENTURE AS	c/o Arne Otto Vedvik Væretrøa 96	7055	RANHEIM
ALLE PÅ TUR - BRANDTZÆG	Stugudalsvegen 2062	7590	TYDAL
Kjell Kåsen	Stugudalsvegen 2160	7590	TYDAL
Jørgen Ryttervoll	Hjultmakerveien 35	7374	Røros
Odd Ivar Volden	Skogvegen 7	7620	Skogn
Jørn Erik Waldahl Borgos	Borgosveien 72	7370	Brekkebygd
FORUM FOR NATUR OG FRILUFTSLIV I TRØNDELAG	Kjøpmannsgata 12	7500	STJØRDAL
TRØNDELAG FYLKESKOMMUNE FYLKESVEGNETT	c/o Statens Vegvesen Region Midt Postboks 2525	6404	MOLDE
SØR-TRØNDELAG BONDE- OG SMÅBRUKERLAG	c/o Wenche B. Husby Torvmyra 9	7091	TILLER
Ketil Haugen Skjei	Aursundveien 2806	7370	Brekkebygd
Frederik Horn	Kalkbrennerveien 39	1362	HOSLE
Kirsten Marie Wille Maus	Ole Fladagers Gate 12 A	0353	Oslo
Marianne Waage	Sogneprest Munthe-Kaas Vei 21	1346	GJETTUM
Hans Wille	Barlindbekken 7	1388	BORGEN
Tore Strand	Svenskveien 3	7374	RØROS
Håvard Kuraas	Kølbrennarveien 22	7374	RØROS
Gottfrid Lindvall	Skogsfrustigen 30, 781 61 Borlange, Sverige		
Rune Pollestad	Skillingsvegen 13 C	7549	TANEM
STATKRAFT ENERGI AS AVD REGION MIDT-NORGE	Postboks 200 Lilleaker	0216	OSLO
Solfrid Helene Ridal	Rørosveien 4041	2550	Os I Østerdalen
Claus W Ring Martinsen	Suhms Gate 3 A	0362	Oslo

**Verneområdestyret
for Skardsfjella og
Hyllingsdalen**

<i>STATSKOG SF</i>	<i>Postboks 63 Sentrum</i>	<i>7801</i>	<i>NAMSOS</i>
<i>Kristine Bjerke Moen</i>	<i>Grendaveien 69</i>	<i>7370</i>	<i>BREKKEBYGD</i>
<i>Anne Kari Kringberg Olsson</i>	<i>Katrinelundsv. 9, 83015</i>		
	<i>Duved, Sverige</i>		
<i>Trøndelag Bondelag</i>	<i>Kongensgate 30</i>	<i>7012</i>	<i>TRONDHEIM</i>
<i>Mia Nio Floor</i>	<i>Caroline Øverlands Vei</i>	<i>1356</i>	<i>BEKKESTUA</i>
	<i>33</i>		
<i>NATURVERNFORBUNDET I</i>	<i>Sandgata 30</i>	<i>7012</i>	<i>TRONDHEIM</i>
<i>TRØNDELAG</i>			
<i>Lars Arne Nilsgård</i>	<i>Aursundveien 271</i>	<i>7372</i>	<i>Glåmos</i>
<i>Ingeborg Wille</i>	<i>Eiksveien 96 B</i>	<i>1361</i>	<i>ØSTERÅS</i>
<i>John Otto Wille</i>	<i>Vestaveien 57 B</i>	<i>1476</i>	<i>RASTA</i>
<i>Rebekka Løkken</i>	<i>Bersvensåsen 24</i>	<i>7374</i>	<i>RØROS</i>
<i>Grete Sandnes</i>	<i>Bersvensarabben 13</i>	<i>7374</i>	<i>RØROS</i>
<i>Ottar Brynhildsvoll</i>	<i>Aursundveien 2219</i>	<i>7370</i>	<i>Brekkebygd</i>
<i>Steffen Myrmo Liff</i>	<i>Aursundveien 2319</i>	<i>7370</i>	<i>Brekkebygd</i>
<i>Hilde Knutsen</i>	<i>Anders Bergans Vei 3</i>	<i>7374</i>	<i>RØROS</i>
<i>AURSUND FJELLSTYRE</i>	<i>c/o Francis Konow</i>	<i>7372</i>	<i>GLÅMOS</i>
	<i>Aursundveien 1936</i>		
<i>Magne Strickert</i>	<i>Brekkeveien 3223</i>	<i>7370</i>	<i>BREKKEBYGD</i>
<i>Leif Ove Tamnes</i>	<i>Grendaveien 49</i>	<i>7370</i>	<i>Brekkebygd</i>
<i>Anders Kokkvoll Sandnes</i>	<i>Aursundveien 2153</i>	<i>7370</i>	<i>Brekkebygd</i>
<i>Tone C Ring Gulowsen</i>	<i>Dagaliveien 54</i>	<i>0783</i>	<i>Oslo</i>
<i>Marius Bergan</i>	<i>Løvenskiolds Vei 14 C</i>	<i>1358</i>	<i>JAR</i>
<i>Oda Mari Skott Svendsen</i>	<i>Mellomriksveien 107</i>	<i>7370</i>	<i>Brekkebygd</i>
<i>Magnus Dahl Haugen</i>	<i>Notåsveien 255</i>	<i>7370</i>	<i>BREKKEBYGD</i>
<i>BREKKEN OG OMEGN</i>	<i>Sakstrøveien 75</i>	<i>7370</i>	<i>BREKKEBYGD</i>
<i>GRENDEUTVIKLING AS</i>			
<i>Asbjørg Floor</i>	<i>Ovenstadlia 64</i>	<i>3420</i>	<i>LIERSKOGEN</i>
<i>Anders Bekkos</i>	<i>General Bangs Veg 25</i>	<i>7023</i>	<i>TRONDHEIM</i>
	<i>A</i>		
<i>RØROS SAU- OG GEITAVLSLAG</i>	<i>c/o Rune Kurås</i>	<i>7372</i>	<i>GLÅMOS</i>
	<i>Aursundveien 1454</i>		
<i>STATSFORVALTEREN I</i>	<i>Postboks 2600</i>	<i>7734</i>	<i>STEINKJER</i>
<i>TRØNDELAG</i>			
<i>Catharina Horn</i>	<i>Baunevænget 49, 3480</i>		
	<i>Fredensborg, Danmark,</i>		
	<i>Utvandret</i>		
<i>Helene Feragen Syrstad</i>	<i>Njords Veg 26 C</i>	<i>7035</i>	<i>Trondheim</i>
<i>Helge Ingebrigtsvold</i>	<i>Postboks 189,</i>	<i>7900</i>	<i>RØRVIK</i>
	<i>Gluggfjellvegen 28</i>		
<i>Oddbjørn Viken</i>	<i>Grimsrudveien 21 A</i>	<i>3442</i>	<i>HYGGEN</i>
<i>An-Magritt Morset Hegstad</i>	<i>Stugudalsvegen 2310</i>	<i>7590</i>	<i>Tydal</i>
<i>BIRDLIFE AVDELING TRØNDELAG</i>	<i>Postboks 139</i>	<i>7401</i>	<i>TRONDHEIM</i>
<i>Rolf Harry Røkke</i>	<i>Aursundveien 3060</i>	<i>7370</i>	<i>Brekkebygd</i>
<i>Liv Lien Røkke</i>	<i>Aursundveien 3060</i>	<i>7370</i>	<i>Brekkebygd</i>
<i>Bjørn Ridal</i>	<i>Korsbergsvegen 9</i>	<i>2420</i>	<i>TRYSIL</i>
<i>Jan Kurås</i>	<i>Mellomriksveien 75</i>	<i>7370</i>	<i>BREKKEBYGD</i>
<i>Per Snustad</i>	<i>Drivvollvegen 4</i>	<i>7596</i>	<i>FLAKNAN</i>

**Verneområdestyret
for Skardsfjella og
Hyllingsdalen**

<i>Birger Døhl</i>	<i>Spell-Olaveien 9</i>	<i>7374</i>	<i>RØROS</i>
<i>Rune Aspaas</i>	<i>Paaskes Gate 2 A</i>	<i>3189</i>	<i>HORTEN</i>
<i>DYRHAUG RIDESENTER AS</i>	<i>Gammelvegen 30</i>	<i>7590</i>	<i>TYDAL</i>
<i>FJELLGUIDEN TYDAL AS</i>	<i>Østbyvegen 105</i>	<i>7590</i>	<i>TYDAL</i>
<i>Lars Sødal</i>	<i>Brekkmoen 3</i>	<i>7370</i>	<i>BREKKEBYGD</i>
<i>Eivind Johansen Ingebrigtsvold</i>	<i>Dalsveien 24</i>	<i>7374</i>	<i>RØROS</i>
<i>ESSAND</i>	<i>Postboks 236</i>	<i>7361</i>	<i>RØROS</i>
<i>REINBEITEDISTRIKT/SAANTI SIJTE</i>			
<i>Helmer Sjøvold</i>	<i>Bersvensåsen 24</i>	<i>7374</i>	<i>RØROS</i>
<i>TRØNDELAG FYLKESKOMMUNE</i>	<i>Fylkets hus Postboks 2560</i>	<i>7735</i>	<i>STEINKJER</i>
<i>TYDAL NÆRINGSFORENING</i>	<i>c/o Tore Lunden</i>	<i>7590</i>	<i>TYDAL</i>
	<i>Rønningsgjardet 41</i>		
<i>Riast/Hylling reinbeitedistrikt v/Inge</i>	<i>Feragsveien 29</i>	<i>7375</i>	<i>Røros</i>
<i>Even Danielsen</i>			
<i>Henning Tamnes</i>	<i>Mellomriksveien 78</i>	<i>7370</i>	<i>BREKKEBYGD</i>
<i>Kjetil Poulsson</i>	<i>Øverbergveien 1 A</i>	<i>1397</i>	<i>NESØYA</i>
<i>Gunnar Borgos</i>	<i>Tamnesveien 2016</i>	<i>7370</i>	<i>BREKKEBYGD</i>
<i>Geir Magne Ryttervoll</i>	<i>Aursundveien 2248</i>	<i>7370</i>	<i>Brekkebygd</i>
<i>Marianne Sandnes Nyborg</i>	<i>Gamle Kongevei 283</i>	<i>7374</i>	<i>RØROS</i>
<i>STUGUDAL HÅNDVERK OG FRITID DA</i>	<i>Stugudalsvegen 2062</i>	<i>7590</i>	<i>TYDAL</i>
<i>Magne Brynhildsvoll</i>	<i>Brekkmoen 7</i>	<i>7370</i>	<i>BREKKEBYGD</i>
<i>Bernt-Erik Sæther</i>	<i>Nordbakken 8</i>	<i>7097</i>	<i>SAUPSTAD</i>
<i>Torill Ravatn Sæther</i>	<i>Nordbakken 8</i>	<i>7097</i>	<i>Saupstad</i>
<i>Jon Reidar Gjelten</i>	<i>Aursundveien 3078</i>	<i>7370</i>	<i>Brekkebygd</i>
<i>Per Hjort</i>	<i>Aursundveien 2596</i>	<i>7370</i>	<i>BREKKEBYGD</i>
<i>Olav Kokkvoll</i>	<i>Grendaveien 56</i>	<i>7370</i>	<i>BREKKEBYGD</i>
<i>Ole Asmer Kværneng</i>	<i>Dalstuvegen 8 C</i>	<i>2340</i>	<i>Løten</i>
<i>Helge Thorsvoll</i>	<i>Torsvollveien 292</i>	<i>7370</i>	<i>BREKKEBYGD</i>
<i>Jan Ola Skott</i>	<i>Borgosveien 38</i>	<i>7370</i>	<i>BREKKEBYGD</i>
<i>SYKLISTENES LANDSFORENING I TRONDHEIM</i>	<i>c/o Niils Andreas Thommesen Håkon Håkonsons gate 13A</i>	<i>7052</i>	<i>TRONDHEIM</i>
<i>Francis Horn</i>	<i>Rørveien 66</i>	<i>1459</i>	<i>NESODDEN</i>
<i>NÆRINGSFORENINGEN I VÆRNESREGIONEN</i>	<i>Postboks 312</i>	<i>7501</i>	<i>STJØRDAL</i>
<i>Tydal kommune</i>	<i>Tydalsvegen 125</i>	<i>7590</i>	<i>TYDAL</i>
<i>Røros kommune</i>	<i>Bergmannsgt. 23</i>	<i>7374</i>	<i>RØROS</i>
<i>Heidi Synnøve Lien</i>	<i>Stugudalsvegen 2106</i>	<i>7590</i>	<i>TYDAL</i>
<i>FJELLDRIV AS</i>	<i>705 Senteret Kløftvegen 1</i>	<i>7590</i>	<i>TYDAL</i>
<i>COOP MIDT NORGE SA AVD 0008</i>	<i>Samhold Brekken gnr 96 bnr 14</i>	<i>7370</i>	<i>BREKKEBYGD</i>
<i>COOP MARKED BREKKEN</i>	<i>Orrevegen 3 E</i>	<i>2323</i>	<i>INGEBERG</i>
<i>Terje Pollestad</i>	<i>Forbordvegen 229</i>	<i>7560</i>	<i>Vikhammer</i>
<i>Anders Nordfjell Håven</i>	<i>Mellomriksveien 134</i>	<i>7370</i>	<i>BREKKEBYGD</i>
<i>Ronny Kristiansen</i>	<i>Konstknektveien 14</i>	<i>7374</i>	<i>RØROS</i>
<i>Rune Ingebrigtsvold</i>	<i>Aursundveien 2968</i>	<i>7370</i>	<i>Brekkebygd</i>
<i>Kai-Arne Stenvold</i>			

**Verneområdestyret
for Skardsfjella og
Hyllingsdalen**

Hans Arve Sjøvold	Ol-Klemmetsaveien 57	7374	Røros
Norbjørn Bransfjell	Mellomriksveien 33	7370	Brekkebygd
Kirsten Møller	Steinborgveien 32	0678	OSLO
STUGUDAL FJELL	c/o Rune Ottem	2410	HERNES
	Gammelvegen 64		
TYDAL GRUNNEIERLAG SA	Kløftvegen 1	7590	TYDAL
Espen Horn	Abbedikollen 3 N	0280	OSLO
Benedicte Wille	Helsetveien 37	1353	BÆRUMS VERK
Rune Brynhildsvoll	Strømmehagaen 9	7374	RØROS
Mats Ove Skott	Brekkeveien 3162	7370	Brekkebygd
Per Inge Skott	Mellomriksveien 897	7370	BREKKEBYGD
Per Øyvind Brynhildsvoll	Skjettenveien 15 C	1466	Strømmen
STUGUDAL CAMPING KRISTIN	Stugudal	7590	TYDAL
GRYTBAKK			
Oddmund Kurås	Stugudalsvegen 2121	7590	TYDAL
Elisabeth L Bakke Skott	Brekkeveien 3162	7370	Brekkebygd
Jan Tamnes	Øyaveien 83	7374	RØROS
Per Olav Bakken	Sakstrøveien 12	7370	BREKKEBYGD
Heidi M Näsfall Horven	Aursundveien 2727	7370	Brekkebygd
ALLSKOG MIDT	Ingvald Ystgaards veg 13A	7047	TRONDHEIM
Jørgen Wille	Skogveien 90 A	1369	STABEKK
STUGUDAL GRUNNEIERLAG		7590	TYDAL
Marit Hegseth Rønning	Konstknektveien 27	7374	Røros
Geir Stenvold	Konstknektveien 27	7374	RØROS
Kristoffer Nepås Tamnes	Sakstrøveien 75	7370	Brekkebygd
Henning Henningsgård	Mellomriksveien 52	7370	Brekkebygd
Anne Wille Apold	Eiksveien 117	1361	Østerås
Ola Erlien	Stigersveien 10	7374	RØROS
Arne Inge Kokkvoll	Aursundveien 1634	7372	Glåmos
Andreas Ødegaard Vintervold	Ulvstugguveien 10	7374	RØROS
NTNU VITENSKAPSMUSEET	Erling Skakkes gate 47	7491	TRONDHEIM
NORSK ORNITOLOGISK	c/o Martin Rødsand	7374	RØROS
FORENING, AVDELING RØROS	Johan Falkbergets vei 102		
LOKALLAG			
NORSK ORGANISASJON FOR	c/o Geir Hanssen Nedre	7014	TRONDHEIM
TERRENGSYKLING TRONDHEIM	Møllenberg gate 36A		
Torgrim Løkken	Gamle Kongevei 283	7374	RØROS
Ragnhild Kurås	K.O. Thornæs' Veg 20	7033	TRONDHEIM
SYLENE EIENDOM AS	Stugudalsvegen 2375	7590	TYDAL
Helge Fredriksen	Hamang Terrasse 37	1336	SANDVIKA

Notat – Oppsummering av og forvalters kommentarer til høringsuttalelser til Besøksstrategi for Skardsfjella og Hyllingsdalen med tilhørende naturreservater. November 2022.

Gnr bnr 190/1,2,3 – Kirsten Wille Maus

Er glad for at deres eiendom ikke berøres av besøksstrategien, men mener grunneierene skal få større plass i strategien. De ønsker en tilføyelse i nest siste avsnitt under kap. 1.1 Formål : «Det skal også tas hensyn til de store grunneierne som har bevart området og deres ønsker»

Kommentar: Grunneiere har sine rettigheter i behold i verneområdet og vil bli hørt dersom det er snakk om tiltak som berører deres eiendom. Dette er også nevnt under pkt.1.2.2. i strategien. Forvalter foreslår at setningen tas inn, men at ordene «de store» utelates. Da det er vanskelig å definere hvor skille mellom store og mindre eiendommer går.

Det påpekes konkret feil i teksten for figur 12. Her skal det stå Tydal kommune ikke Røros.

Kommentar: Dette tas til etterretning og teksten endres slik at det blir riktig.

I den grad det skal drives næringsdrift forutsettes det samtykke fra grunneier.

Kommentar: Forvaltningsmyndigheten vil innhente samtykke fra grunneier dersom det er snakk om tiltak den er ansvarlig for. Når det gjelder andre næringsutøveres virksomhet og forholdet til tillatelser fra grunneier, er det et privatrettslig forhold. Forvaltningsmyndigheten kan gjøre aktører oppmerksom på at det kreves grunneiers tillatelse, men det er aktøren selv som er ansvarlig for å ha dette i orden.

Det er ikke ønskelig med digitale poster på eiendommen.

Kommentar: Dette med digitale poster er ikke enkelt. Forvaltningsmyndigheten har ingen mulighet til å regulere dette juridisk, men prøver å ha dialog med de aktører som tilbyr dette slik at en unngår uheldig plasseringer i forhold til sårbare naturområder.

Vi har ikke salg av fiskekort på vår eiendom, og det påpekes feil i forvaltningsplanen.

Kommentar: Forvalter beklager at ikke alle tjern og vann på deres eiendom er nevnt i forvaltningsplanen for områder det ikke selges fiskekort. Vernemyndigheten har ikke noe med salg av fiskekort, dette er det grunneierne som styrer. Forvalter anbefaler at grunneierne her tar kontakt med Tydal grunneierlag slik at riktig informasjon når ut til publikum. Forvalter tar opplysningen til etterretning og vil sørge for at dette ikke blir feil i vår informasjon heretter.

Ad merka stier s. 41. Her påpekes det at beskrivelse av umerka stier ikke hører hjemme her, og det ønskes at «mot Langen» strykes. Det er ikke ønske om merka stier på eiendommen. Det ønskes en tilføyelse i setningen som starter med «Det samme gjelder Djuphølet» Tilføyelse: «der økt trafikk ikke er ønskelig verken for grunneierne eller reindrifta»

Kommentar: Setning om umerka stier kan fjernes, og tilføyelsen i setningen om Djuphølet kan tas inn. Det tas til etterretning at grunneier ikke ønsker merka stier på sin eiendom. Det må bemerkes at denne eiendommen ikke er matrikulert, og grensene kan derfor ikke ses på de offentlige kart vi har tilgjengelig på nett.

Det er ønske om å føye til grunneier i de to siste kulepunktene under tiltak s. 43.

Kommentar: Forvalter er enig i at det skal være god dialog med grunneier, men ser ikke helt at det passer inn her, da dette gjelder god dialog mellom forvaltningsmyndighet og publikum samt de aktører som ønsker aktivitet i området. I vår dialog kan vi opplyse om at aktørene også bør ha kontakt med grunneier. Dette kan tas inn i et eget kulepunkt: «Aktuelle aktører som planlegger aktivitet i området bør å god dialog med grunneier og reindrift før gjennomføring».

I avsnittet nederst på side 43. ønskes det at første setning tilføyes «i samråd med de største grunneierne».

Kommentar: I dette avsnittet beskrives hva slags informasjon som skal vises. Deriblant turstier og turmål i området. Det som vises i kartet skal være avklart i besøksstrategien, og forvalter er enig i at det bør synliggjøres bedre, og at eventuelle turmål og turstier som skal vises på kartet avklares med berørte grunneiere.

Det påpekes som underlig at grunneierne ikke har fått komme med innspill tidligere i prosessen, og at det ønskes en større involvering av grunneierne underveis for å bedre kommunikasjon og samarbeid.

Kommentar: Det er oppnevnt et rådgivende utvalg hvor interesseparter i verneområdene er representert. Her sitter det bla. en grunneier for hver kommune. Det har vært flere dialogmøter mellom verneområdestyret og rådgivende utvalg hvor arbeidet med besøksstrategien har vært grundig drøftet. Område har svært mange private grunneiere, og det er derfor krevende å skulle ha dialog underveis med alle. Det har vært kontakt med aktuelle grunneiere som vi har sett kan bli direkte berørt av aktuelle tiltak. Verneområdestyret har en egen nettside hvor informasjon og møtedokumenter legges ut, slik alle informasjonen er offentlig tilgjengelig. Forvalter beklager at dette ikke har vært tydeligere kommunisert ut til den enkelte grunneier.

Det kommenteres i tillegg at det er svært mye spor etter ATV i terrenget, og at reindriften bør redusere sin kjøring til det som er strengt nødvendig.

Kommentar: Dette angår ikke denne besøksstrategien direkte, men er relevant for verneområdestyrets forvaltning av område. Forholdet noteres og det vil bli tatt opp med reindriften ved anledning. Generelt er det slik at dersom grunneiere eller andre kommer over forhold de mener er ulovlig kan dette anmeldes til politi eller SNO direkte.

Gnr bnr 190/1,2,3 – Anne Apold

Dette gjelder deleier av samme eiendom som uttalelsen fra Kirsten Wille Maus. Her påpekes det også at de savner tettere kommunikasjon og involvering i arbeidet med besøksstrategien. Det kommenteres også at det var kort svarfrist på et så stort dokument.

Kommentar: Forvalter ser at svarfristen ble kort. Når det gjelder involvering vises det til kommentaren på tilsvarende innspill i uttalelsen fra Kirsten Wille Maus.

Det ønskes ikke at det skal drives næringsvirksomhet uten deres samtykke Her nevnes både rideturer og salg av fiskekort.

Kommentar: Den enkelte næringsutøver er selv ansvarlig for å innhente nødvendige tillatelser fra grunneier. Dette er et privatrettslig forhold som ikke vernemyndigheten har noe myndighet over. Viser ellers til kommentar til tilsvarende forhold i uttalelsen fra Kirsten Wille Maus.

Videre ønskes det at det ikke merkes eller tilrettelegges stier på eiendommen, og at det ikke legges ut digitale poster. Det bemerkes også her at det er mye spor etter ATV-kjøring fra reindriften.

Kommentar: Det vises her til kommentarer til tilsvarende forhold i uttalelsen fra Kirsten Mille Maus.

Det ønskes så liten ferdsel som mulig.

Kommentar: Forvaltningsmyndigheten har ingen mulighet til å forby ferdsel til fots i landskapsvernområdet, men kan styre ferdselen gjennom f.eks. tilrettelegging og merking av stier. Forvalter merker seg grunneiers ønske om så lite ferdsel som mulig.

Gnr bnr 190/1,2,3 –Benedicte Wille

Dette gjelder deleier av samme eiendom som uttalelsen fra Kirsten Wille Maus og Anne Apold. Uttalelsen er greit satt opp i 7 punkt og omhandler de samme forhold som i de foregående uttalelsene. Dette gjelder ønske om; at viltmangfoldet beholdes, ikke merkete stier på eiendommen, begrensning av reindriftens bruk av ATV og snøscooter, ikke ønske om næringsvirksomhet på eiendommen uten deres samtykke, ikke ønske om trimposter hverken digitale eller stolper da det bare øker ferdselen, ikke fiskekort på eiendommen, og til slutt økt involvering av grunneierne i prosessen.

Det foreslås at ordet grunneiere tilføyes i visjonen.

Kommentar: Det vises til tilsvarende kommentarer til uttalesene fra Kirsten Wille Maus og Anne Apold. Når det gjelder reindriftens bruk av snøscooter er det direkte hjemlet i verneforskriften, så sant kjøringen er i forbindelse med utøving av reindrift. Snøscootertrafikk for øvrig må det søkes om jamfør verneforskriften og retningslinjer gitt i forvaltningsplanen. Når det gjelder om ordet grunneiere skal tas inn i visjonen, vil forvalter drøfte det med verneområdestyret.

Gnr bnr 190/1,2,3 –John Wille

Dette gjelder deleier av samme eiendom som uttalelsen fra Kirsten Wille Maus, Anne Apold og Benedicte Wille. Uttalelsen er greit satt opp i 7 punkt og omhandler de samme forhold som i de foregående uttalelsene.

Kommentar: Det vises til tilsvarende kommentarer til uttalesene fra Kirsten Wille Maus, Anne Apold og Benedicte Wille.

Gnr bnr 190/1,2,3 –Karl Jacob Maus

Dette gjelder deleier av samme eiendom som uttalelsen fra Kirsten Wille Maus, Anne Apold Benedicte Wille og John Wille. Karl Jacob Maus har nylig overtatt sin andel fra Hans Wille, og ønsker å få videre informasjon tilsendt som de andre grunneierne. Det opplyses om at eiendommen totalt utgjør 69 km² og dekker 20-25% av verneområdet. Det påpekes også at grunneieres medvirkning ikke er tillagt særlig vekt ut fra teksten i besøksstrategien. Dette oppleves som problematisk da grunneierne her har sørget for at naturen er verneverdig.

Strategi 2 i kap. 3.2.2 støttes, og her påpekes at motorisert friluftsliv i verneområdet, sykkel eller annen adferd som legger igjen varige spor i landskapet bør forbys.

Det påpekes at motorisert ferdsel generelt bør begrenses så langt det lar seg gjøre. Det nevnes at det er opparbeidet tydelige leder/ ATV-veier, og at det er tydelige tegn etter økt kjøring.

Det er ikke ønskelig med merkete stier, stolpejakt, trimposter, o-poster eller tilsvarende på eiendommen. Oppsetting av stolper må avtales med eier. Dette gjelder også på den delen av eiendommen som ligger utenom verneområdet.

Det vises til konkrete rettelsener i teksten.

Kommentar: Uttalelsen tar i stor grad opp de samme punkter som omtalt av de andre eierne (Kirsten Wille Maus, Anne Apold Benedicte Wille og John Wille), og det vises til kommentarene gitt under disse. Endring av eier er notert

Gnr bnr 190/1,2,3 – Ingeborg Wille

Kommentar: Uttalelsen tar i stor grad opp de samme forhold som omtalt av de andre eierne (Kirsten Wille Maus, Anne Apold Benedicte Wille, John Wille og Karl Jacob Maus), og det vises til kommentarene gitt under disse.

Gnr bnr 190/1,2,3 – Asbjørn Maus

Uttalelsen inneholder i stor grad de samme forhold som er omtalt av de andre eierne av eiendommen. Det påpekes spesielt at det sies nei til merking, skilting eller andre installasjoner på eiendommen. Turfolk er hjertelig velkommen, men det kan begrenses til de som virkelig vil inn i urørt natur. All næringsdrift inne på eiendommen skal eierne konsulteres om i fremtiden.

Kommentar:: Uttalelsen tar i stor grad opp de samme forhold som omtalt av de andre eierne (Kirsten Wille Maus, Anne Apold Benedicte Wille, John Wille, Karl Jacob Maus og Ingeborg Wille), og det vises til kommentarene gitt under disse. Det er ikke planlagt noen tiltak på denne eiendommen i regi av vernemyndigheten.

Gnr bnr 190/1,2,3 – Kjetil Poulsen

større grad inkludere, involvere grunneier for bedre kommunikasjon og et tettere samarbeid

- i den grad det skal drives næringsdrift, forutsettes det at de innhenter samtykke fra grunneier.
- ønsker ikke anleggelse av merkede stier,
- ikke digitale poster
- ikke salg av fiskekort
- vern av viltmangfoldet
- ønsker å redusere reindriftens ATV -kjøring (økt kjøring på kryss og tvers over alt, store dype spor

Kommentar: Uttalelsen oppsummerer de samme forhold som omtalt av de andre eierne (Kirsten Wille Maus, Anne Apold Benedicte Wille, John Wille, Karl Jacob Maus, Ingeborg Wille og Asbjørn Maus), og det vises til kommentarene gitt under disse.

Gnr/ bnr. 189/2 og 190/4 Berit og Kjell Kåsen.

Ad. Sporløs ferdsel. Opplever at besøkende tar seg til rette ved private hytter/buer. Ønsker at det informeres om at hyttene i verneområde er private. Ønsker videre at stien inn til Møsjøen legges om fra toppen og ned til sjøen, slik at folk ikke ledes rett ned til hytta. Planen om omlegging av stien i Møsjødalen må diskuteres med grunneier slik at beste løsning oppnås.

Kommentar: Innspillene om stien i Møsjødalen kan tas inn i besøksstrategien. Intensjonen er at en eventuell omlegging av stien i Møsjødalen skal gjøres i samarbeid med grunneier. Det må bemerkes at dagens sti er merket av Stugudal fjell og omlegging må skje i samarbeid med denne aktøren også. Dette kan tas inn under beskrivelsen for tiltak med utgangspunkt i innfallsporten fra Stugudal Camping. Når det gjelder merking av ny trase fra toppen og ned til Møsjøen, kan det trolig løses ved å ha et skilt med pil der stien skal følges videre. Forvalter tar også til etterretning at det må informeres om at hyttene i verneområdet er private.

Ad. Motorisert ferdsel. Det må komme tydelig fram i informasjon til publikum hvem som kan kjøre lovlig (grunneiere, SNO, redningstjenester, politi mm) i tillegg til reindrift.

Kommentar: Dette tas til etterretning.

Ad. Merket natursti i nærområdet i Stugudal. Denne bør lokaliseres til Stugguvollmoen/Stugudal sentrum eller på det statlig sikra friluftsområdet Rotodden.

Kommentar: Vi noterer oss dette. Lokalisering må avklares med berørte parter, men ser absolutt at dette kan legges til Rotodden hvor kommunen nå har planer om flere publikumsvennlige tiltak.

Ad. P-plass ved innfallsporten Stugudal camping. Her bør det inngås en ny avtale om parkering, da folk ikke er interessert i å betale for parkering og parkerer langs hytteveier mm. Det skaper problemer for hytteeiere, utrykningskjøretøy mv.

Kommentar: Avtalen om parkering ble sagt opp av grunneier og ikke verneforvaltningen. Muligheten for parkering bør merkes bedre slik at en unngår villparkering slik det beskrives i uttalelsen.

Ad. Åpen bu til overnatting for allmenheten. Vil ikke en slik åpen bu føre til økt ferdsel?

Kommentar: Det kan nok øke ferdselen, og en eventuell søknad om dette må vurderes nøye i forhold til konsekvenser for naturverdiene, spesielt må antall overnattingsplasser og plassering viktig. Det er ikke tenkt som et tiltak i verneforvaltningens regi, og en eventuell søknad vil bli behandlet i forhold til verneforskriftene på vanlig måte.

Tydal kommune v/ordfører

Ad. Friluftsliv, merking og tilrettelegging. Det er viktig at det ikke innføres tiltak som går på bekostning av opplevelsene for de som bruker området. Tydal kommune ønsker ikke begrensninger i ferdsel, men at man heller tilrettelegger for å styre trafikken i bestemte leder for å skåne området

Kommentar: En merker seg kommunens syn på at området skal kunne brukes til friluftsliv, organiserte turer for næringslivet og folk flest, og at det ikke ønskes tiltak for å begrense dette. Det kan ikke gis forbud mot ferdsel til fots i et landskapsvernområde.

Ad. Grunneiermedvirkning, og hensyn til organisert ferdsel, jakt og fiske.

Kommentar: Der det eventuell skal gjennomføres tiltak vil grunneier bli kontaktet. Grunneierne er representert i rådgivende utvalg og er invitert til å delta på de møter vi har hatt i prosessen. Jakt og fiske reguleres ikke av verneforskriften, dette ivaretas av grunneierne selv. Aktører som driver organisert ferdsel er med som høringsparter.

Ad. Merking av gamle ferdselsveier og attraktive besøkspunkt som bør merkes. Styring av ferdsel og tilrettelegging for kanalisering.

Kommentar: Dette med merking og tilrettelegging har vært diskutert grundig i prosessen, og konklusjonen fra verneområdestyret er at en ikke ønsker økt ferdsel i området og dermed heller ikke

ønsker å merke flere stier i verneområdene enn det som finnes i dag. Dette for å ivareta urørthet og villmarkspreget for området. Vi har erfart fra merking av stier i Skarvan og Roltdalen nasjonalpark at dette kan gi stor økning i ferdsel og store utfordringer i forhold til slitasje. En må derfor tenke seg godt om før en setter i verk slike tiltak. Når det gjelder innfallsporten ved Sylsjøen vil ikke bortfall av innfallsport fra verneområdestyrets side hindre ferdselen. Folk kan fortsatt fritt gå pilegrimsstien. Denne innfallsporten ligger i Sverige og vi er avhengig av samarbeid med svenske myndigheter for dette punktet.

Ad. Fasilitering av innfallspor. Ønske om skilting, toaletter og søppelhåndtering

Kommentar: Det er planlagt god skilting ved innfallsporene. I tillegg er det tilgang på toalett ved noen av disse, men ikke alle. Verneområdestyret har ikke hatt tilgang på midler til drifting av toaletter og er her avhengig av godt samarbeid med lokale aktører deriblant kommunene.

Ad. Oppfordring om dialog med Tydal kommune, grunneiere og næringslivet om forvaltning av området.

Kommentar: Dette prøver vi så godt vi kan. Verneområdestyret har politisk valgt representant fra Tydal kommune, som også er styreleder. Det er videre representanter fra grunneiere og hytteeiere i Tydal i rådgivende utvalg, og i administrativt kontaktutvalg sitter det representant fra Tydal kommune(administrasjonen). Det har vært flere prosessmøter/dialogmøter mellom verneområdestyret, rådgivende utvalg, og administrativt kontaktutvalg angående besøksstrategien og arbeidet har pågått siden 2018. Høringsutkastet er et resultat av diskusjoner i disse møtene.

Ad. Feil opplysninger og behov for ny gjennomgang av kap. 2.4.

Kommentar: Forvalter tar dette til etterretning og vil ta de nødvendige kontakter for å få rettet feil.

Saanti Sijte – Essand reinbeitedistrikt v/leder

Det vises til områdets betydning for samisk reindrift og kulturutøvelse både fra norsk og svensk side. Det pekes på at Saanti Sijte fra før er sterkt berørt av inngrep i områdene og at ferdselen fra folk har økt betydelig noe som gir utfordringer for reindriften. Det nevnes spesielt at det ikke bør tilrettelegges for økt besøk til badekulpene i Nordskardsfjellet.

Saanti sijte er enig i målene med besøksstrategien om å styrke vernet og ivareta eksisterende naturbasert næringsutøvelse. De er videre enige i at det ikke skal tilrettelegges for ferdsel i verneområdet. De mener sårbarhetskartlegginga utført av Fjelldriv AS er en god beskrivelse av sårbarheten for rein i forhold til ferdsel.

Kommentar: Uttalelsen er i stor grad i tråd med det som er beskrevet i besøksstrategien, hvor det ikke er lagt opp til noen merking av stier eller tilrettelegginger utover det som finnes i dag. Det er allikevel fri ferdsel for folk i området, og en kan ikke utelukke økt ferdsel også framover. God informasjon om verneverdiene og den samiske reindriften utfordringer er derfor nødvendig.

Gåebrien Sijte – Riast/Hylling reinbeitedistrikt v/leder

De er i hovedsak tilfreds med at det legges opp til en besøksstrategi som tar rimelig hensyn til reindriften i området. De uttaler at de vil gå imot enhver form for organisert ferdsel og etablering av «nye næringsvirksomheter» innen verneområdet i sensitive perioder i reindriftsåret.

De forbeholder seg rett til konsultasjoner dersom besøksstrategien endres vesentlig.

Kommentar: Uttalelsen er positiv til forslaget til besøksstrategi. Dersom det blir vesentlige endringer i videre arbeid med strategien må det vurderes om den skal legges ut til ny høring. Når det gjelder behandling av enkeltsaker for organisert ferdsel vil vi opprettholde dagens praksis med høring av reindriftsinteressene. Det samme gjelder søknader om fysiske tiltak.

Fra: Anne Apold[anne.w.apold@gmail.com]
Sendt: 08.11.2022 17:48:24
Til: Berger, Marit Sophie[fmtlmsb@statsforvalteren.no]
Tittel: Besøksstrategi - Langen - gnr.190, bnr.1, 2 og 3 i Tydal

Som grunneier savner vi tettere kommunikasjon samt i større grad å bli involvert, helst tidligere i prosessen. Å få oversendt et vedlegg i denne størrelsen med så kort svarfrist, virker unødvendig respektløst.

Jeg ønsker ikke at det skal drives næringsvirksomhet uten vårt samtykke. Vi vet at det arrangeres rideturer og at kommunen gir tillatelse med forbehold om at tilbyder innhenter samtykke. Men dette følges ikke opp, heller ikke kravet om at tilbyder må innlevere regnskap for å få tillatelse.

Vi ser også at det selges fiskekort til både Store Hyddsjøen og Vigelsjøen, uten at vi er forespurt.

Jeg ønsker heller ikke at det merkes eller tilrettelegges stier i vårt område. Dette gjelder både for verneområdet samt for den lille delen som ikke er vernet (i nærheten av hytta og vannet). Det samme gjelder digitale poster.

Jeg ønsker generelt at det blir så liten ferdsel som mulig. Familien har driftet eiendommen i 100 år, og det har resultert i et stort viltmangfold. Jeg ser dessverre mye dype kjørespor fra ATV'er, selv om det i utgangspunktet ikke er lov med motorisert ferdsel. Dette forstår vi er for reindrift, men det er merkelig at reineiere forbyr sledekjøring med hunder da det etter sigende forstyrrer reinen (ref Uttalelse fra Monsen). De burde kanskje kunne utøve oppgavene som før i tiden.

Mvh Anne Wille Apold

Sendt fra min iPad

HØRINGSSVAR TIL BESØKSSTRATEGI FOR SKARDSFJELLA OG HYLLINGSDALEN LANDSKAPSVERNOMRÅDE

Definisjonen på besøksforvaltning er: Å legge til rette for og styre bruken i et verneområde slik at opplevelsen for de besøkende og den lokale verdiskapingen blir størst mulig, forståelsen for vernet økes og verneverdiene ivaretas.

Som grunneier i Møsjødalen ser vi at trafikken har tatt seg opp etter at området ble vernet. At folk bruker fjellet som rekreasjon er bra, men det har også ført med seg noen uheldige konsekvenser.

Vi vil her bemerke noen punkter som vi synes det må gjøres noe med i den nye strategien;

Sporløs ferdsel fra de besøkende er et viktig prinsipp.

Her tenker vi det må en del opplysning/informasjon. Det er en del private buer/husværer i verneområdet. Opplever at det ved Møsjøen ikke blir tatt hensyn til dette. Folk er av den oppfatning at et husvære i et verneområde er for allmennheten. Vi har dessverre mer enn en gang opplevd at folk har tatt seg til rette ved å raste rett utenfor bua da vi finner bålplasser ganske nærme hytteveggen. Utedo blir brukt av alle, der vi har funnet døra ødelagt mer enn en gang. Privat material m.m. blir dratt utover og brukt som ved.

Som eier av husvære synes vi ikke dette er noe hyggelig. Vi ønsker derfor at det kan opplyses om at det kun er private husværer inne i verneområdet.

På den merkede stien inn til Møsjøen stopper merkinga på toppen ovenfor Møsjøen. Derfra går den rett ned til sjøen og kommer rett inn i veggen på bua vi har der. Denne stien har nå blitt ganske opptråkka og vann kommer etter stien og rett inn i veggen på bua. Vi kunne tenkt oss at stien blir omlagt fra på toppen, og i en overgangsperiode merket slik at ferdselen blir styrt. Her bør den gamle stien fra toppen og ned til Møsjøen taes opp igjen. Den går fra på toppen og på skrå nordøst ned mot sjøen.

Det er også nevnt en omlegging av stien oppover langs Møåa. Vi håper og forventer at et evt. slikt inngrep vil bli gjennomgått og diskutert med grunneier for å finne de beste løsningene. Her må en ta vare på og bruke den lokalkunnskapen som finnes, og her har grunneier mye kunnskap.

Det er flere respondenter i etterundersøkelsen som reagerer på det de mener er illegal motorisert ferdsel i verneområdet. Det trenger nødvendigvis ikke være illegal motorisert ferdsel. En forklaring kan være at den motoriserte ferdselen knytter seg til reineiernes rettmessige bruk av terrengkjøretøyer og at de besøkende ikke er oppmerksomme på dette. Hvis dette er tilfelle, bør en informere tydeligere om hvilke aktører som har lov til å benytte motoriserte kjøretøy i verneområdet.

Her bør det også bemerkes at det er grunneiere, SNO, redningstjenester, politi m.m. som har lovlig ferdsel i området. Dette bør komme tydelig frem i informasjonen.

Merket natursti/rundtur i nærområdet i Stugudal for å synliggjøre naturverdiene, samisk reindrift og øke bruken av lokale attraksjoner. Kommunen planlegger gangveg mellom Stuggudal camping og Joker- butikken, og denne kan muligens kombineres med natursti.

Hvis det skal anlegges en natursti på Stugudalen bør den ligge ved Stuguvollmoen/sentrum, eller på det statlige/kommunale friluftsområdet på Rotodden.

Stuggudal camping. Her er det P-plass med infotavle. Prioriteres som innfallsport. Eier av campingplassen har P-plass til rådighet mot betaling. (Tidligere avtale med verneforvaltningen om P-plass er sagt opp).

Her bør det inn en ny avtale, da vi ser at folk ikke er interessert i å betale for parkering. Det resulterer i at turgåere parkerer i hytteveger/private veger, slik at hytteeiere, grunneiere og nødetater ikke kommer frem. Dette er en uheldig utvikling og kan gjøre stor skade.

Det kan etter eventuell søknad gis tillatelse til ei åpen bu til overnatting for allmenheten slik det er beskrevet i verneforskriften og forvaltningsplanen.

Vil ikke en slik åpen bu føre til økt ferdsel?

Mvh
Berit og Kjell Kåsen
Stugudalsvegen 2160
7590 TYDAL

Tydal 08.11.2022

Fra: benedicte.wille@icloud.com[benedicte.wille@icloud.com]

Sendt: 09.11.2022 14:38:17

Til: Berger, Marit Sophie[fmtlmsb@statsforvalteren.no]

Kopi: 'Benedicte Wille'[benedicte.wille@icloud.com]; John

Wille[docjowi@icloud.com]; 'MW'[simawaage@gmail.com]; Andreas Wille

Søvik[andreas.wille.sovik@gmail.com];

Tittel: Høring - Besøksstrategi for Skardsfjella og Hyllingsdalen landskapsvernområde

Jeg sender inn nedenstående kommentarer som en av flere eiere av Gnr 190, Bnr 1,2 og 3 i Tydal kommune.

Denne eiendommen har vært i familien Wille's eie siden tidlig 1920-tall og man kan vel hevde at det beste vernet av området har vært i perioden før området ble satt på kartet som en «grønn vernet lunge». Slikt virker som en magnet på publikum.

1. Helt overordnet er vi opptatt av at viltmangfoldet blir vernet og at naturen er så «original» som mulig; dvs minst mulig tilretteleggelse for trafikk fra publikum hvilket forstyrrer dyrelivet.
2. Vi ønsker ikke anleggelse av merkede stier på vår eiendom; hverken på den vernede eller ikke-vernede del av eiendommen. (Ref høringsnotates side 41).
3. Vi erkjenner at det drives reindrift på eiendommen, men synes at reindriftsnæringens bruk av ATV'er i terrenget må begrenses. Det er skjemmende hjulspor overalt i terrenget. Slitasje. Snøscooter-kjøring må begrenses til et nødvendig minimum.
4. Vi observerer at høringsnotatet også er sendt til interessenter som driver næringsvirksomhet. Som grunneier aksepterer vi ikke at det drives næringsvirksomhet basert på bruk av vår eiendom uten at det er innhentet samtykke på forhånd.
5. Vi ønsker ikke at det etableres «digitale poster» (f.eks Stolpejakt) eller tilsvarende på eiendommen. Slikt stimulerer bare til økt ferdsel.
6. Det skal ikke utstedes fiskekort for eiendommen. Dette gjøres i dag og omfatter bl.a. Vigelsjøen, Knøvltjern, Grønsjøen og Hyddsjøen uten at grunneier er forespurt. Det er uhørt at det utstedes fiskekort på annen manns grunn uten at dette på forhånd er avklart med grunneier.
7. Generelt er det ønskelig at grunneier involveres/inkluderes mer hva gjelder kommunikasjon og samarbeid. Eierskapet til hele Gnr 190 Bnr 1,2 og 3 står ved lag, også etter at vernevedtaket i sin tid ble fattet. (I den sammenheng kan nederste setning på side 1 i Besøksstrategien heller lyde: «Velkommen til Skardsfjella og Hyllingsdalen – Med respekt for naturen, kulturlandskapet, den samiske reindrift **og grunneiere**».)

Mvh

Benedicte Wille

Tlf.: 95 11 83 38

Mailadr.: benedicte.wille@icloud.com

From: kirsten_wille.maus@wemail.no[kirsten_wille.maus@wemail.no]
Sent: 10.11.2022 14:11:54
To: Berger, Marit Sophie[fmtlmsb@statsforvalteren.no]
Subject: besøksstrategi - høring Gnr 190, bnr 1,2,3

Jeg viser til brev av 13.10.2022 vedr Høring for Skardsfjella og Hyllingsdalen landskapsvernområde

Vår store eiendom (Gnr.190, Bnr 1, 2 og 3) som jeg er deleier i, er lite berørt i Besøksstrategien. Det er jeg glad for. Strategien må være at dette området får stå urørt uten inngrep i naturen, slik min familie gjennom flere generasjoner har gjort i over 100 år.

Vi mener grunneierne skulle fått større plass i strategien. Forslag nytt avsnitt side 1 (før avsnittet som begynner "Det foreligger....")

- Det skal også tas hensyn til de store grunneierne som har bevart området og deres ønsker".

- Vern av viltmangfoldet er viktig

Formålet for Skardsfjella og Hyllingsdalen landskapsvernområde, som er gjengitt i ramme på side 2, er veldig bra.

På side 21 er det feil i teksten til figur 12. Det skal stå: Vigelsjøen og Grønsjøen ligger i **Tydal kommune** (de ligger på vår eiendom som tilhører Tydal kommune)

- I den grad det skal drives næringsdrift forutsetter det samtykke fra grunneierne.

- Det er overaskende at det er satt opp digitale trimposter på vår eiendom uten at vi er forespurt. **Dert er ikke ønskelig med slike digitale poster** og ber om at de fjernes.

- Vi har **ikke salg av fiskekort på vår eiendom**. Dette har vi sagt i fra om tidligere, da det er feil i Forvaltningsplanen side 45. Her skal det stå :Unntatt for fritidsfiske er Langen, Knugtjønna, Vigeltjønna, Vigelsjøen og Storhyddsjøen. Her selges det ikke friskekort.

- På side 41 står det under "*Eksisterende merka stier*" også om "Umerka sti(er)". Dette hører ikke hjemme under denne overskriften og **mot Langen bør strykes**. Vi ønsker **ikke anleggelse av merkede stier på vår eiendom** og heller ingen fokus på stier utenfor verneområdet.

Videre lenger ned på siden må det tilføyes i siste avsnitt under "*Utfordringer*" . Det samme gjelder i stor grad Djuphølet **der økt trafikk ikke er ønskelig verken for grunneierne eller reindriften**.

- Jeg må her legge til at det er svært ønskelig at reindriften reduserer sin ATV kjøring til det strengt nødvendige. Jeg og hele vår familie har sett økt kjøring på kryss og tvers og det setter dype spor (særlig i området Vigeltjønna).

- På side 43 under *Tiltak* ber jeg om at det i de to siste kulepunktene etter God dialog tilføyes: **og grunneier**

Under "informasjonspunktene nede i bygdene" bør det tilføyes i første setning etter "tursmål og turstier" **i samråd med de største grunneierne**

Jeg vil gjerne avslutte med å si at jeg som en stor grunneier ikke har fått komme med innspill tidligere i prosessen, er ganske underlig. Denne Besøksstrategien kom helt overraskende på meg. En større inkludering/involvering av grunneierne for bedre kommunikasjon og lettere samarbeid hadde vært på sin plass.

Med vennlig hilsen

Kirsten Wille Maus

Grunneier i sameiet Grnr 190, Brnr 1, 2 og 3

Oslo 10.11.2022

From: John Wille[docjowi@icloud.com]
Sent: 10.11.2022 15:30:07
To: Berger, Marit Sophie[fmtlmsb@statsforvalteren.no]
Subject: Høring - Besøksstrategi for Skardsfjella og Hyllingsdalen
landskapsvernområde
Hei

Se vedlegg.

Mvh John Wille

Karl Jacob Maus
Finnerudveien 11
3041 Drammen
E-post: kjm2342@gmail.com
Mobil: 46 64 20 23

10. nov. 2022

Grunneier: Gnr/Bnr. 190/1, 2, og 3 (Tydal kommune) (Ideell del: 1/16, se grunnbok)

Verneområdestyret for Skardsfjella og Hyllingsdalen
Postboks 2600
7734 Steinkjer
E-post: fmtlmsb@statsforvalteren.no

Høringsinnspill og innspill til endringer i forslag til besøksstrategi for Skardsfjella og Hyllingsdalen landskapsvernområde (ref. 2019/2544-0 432.2 dato 13.10.2022)

Som grunneier med ideell del 1/16 i sameiet Langen – gnr/bnr. 190/1, 2, og 3 – som dekker omtrent 69 km² og således en betydelig del (anslagsvis 20 – 25%) av det totale verneområdet, i sørøstenden av Tydal kommune mellom vannet Langen og inn til riksgrensen, og ned inntil og langsmed grensen mot Røros kommune, har jeg følgende innspill og rettinger til forslaget til besøksstrategi som er forelagt.

1. Det er ønskelig å, i større grad, inkludere og involvere grunneier for å bedre kommunikasjonen og sørge for et tettere samarbeid.
Det framgår ikke fra teksten at grunneiers medvirkning er tillagt stor vekt og dette er problematisk all den tid vi som grunneiere har sørget for at området vårt har beholdt sin ville og urørte natur, og dermed antakelig er direkte medansvarlige for at området har blitt vedtatt vernet i det hele tatt.
2. Det framgår tydelig at det skal legges til rette for næringsdrift såfremt det ikke går på bekostning av landskapsvern.
I den grad det skal drives næring i verneområdet kreves at det innhentes samtykke fra grunneier. Det vil for eksempel ikke være aksept for salg av fiskekort eller jaktkort på generelt grunnlag på grunneiers område.
3. Jeg støtter i stor grad punkt 3.2.2 Strategi 2 (s. 42) Motorisert friluftsfersel i verneområdet, sykkel eller annen adferd som legger igjen varige spor i landskapet bør forbys.
4. Motorisert fersel generelt bør begrenses så langt det lar seg gjøre. Det legger igjen tydelige spor og især når det opparbeides «leder»/ATV-veier inne på verneområdet. Det er allerede tydelige tegn etter økt kjøring og dette kan ikke være i tråd med ønsket om landskapsvern.
5. Det er ikke ønskelig med opparbeidelse eller anleggelse av merkete stier, eller merking av eksisterende, på verneområdet. Dette i tråd med teksten i forslaget slik jeg har forstått det.

6. Det er heller ikke ønskelig med stolpejakt, trimposter, orienteringsposter, eller tilsvarende. Eksisterende stolper vil fjernes og skal ikke settes opp igjen uten samtykke fra grunneier (ref. pkt. 2)
7. Jeg ønsker ikke «stimulering til rundturer» nær bebyggelsen (ref. s.36 og s.41) rett utenfor verneområdet ned mot Langen vann. Ei heller merking av stier i den retning.
8. Generelt ønsker jeg som grunneier å stimulere til vern av viltmangfoldet og vil ikke oppfordre til økt ferdsel eller trafikk, i tråd med slik jeg leser forslaget til besøksstrategi.
I hundre år har familien skjøttet området uten særlig inngrep og ønsker ikke å stimulere til lettere adkomst. Besøkende som ønsker å oppleve vill og uberørt natur er velkomne og forventes å ville ta seg dit med begrensede midler nettopp for å oppleve det uberørte.

Rettelser:

1. s. 21: Bildetekst Figur 11 og 12. Knugeltjønna, Vigelsjøen og Grønsjøen (alle på 190/1,2,3) ligger ikke i Røros kommune, men i Tydal kommune. Teksten må rettes.
2. s. 41: Under punktet «Merka turstier -kanalisering»
Helt unødvendig å nevne umerkede stier under punkt for merkete stier. Jeg krever at setningen «Umerka sti(er) videre inn langs østsiden på Møsjøen og mot Langen.» fjernes i sin helhet.

Mvh.

Karl Jacob Maus, grunneier

(mitt navn kom ikke med i listen over grunneiere da jeg i løpet av høsten 2022 har fått overført eierandel i sameiet fra Hans Wille, som ikke lenger er grunneier i sameiet for gnr./bnr. 190/1, 2, og 3. Se grunnboka.

Jeg setter pris på at jeg er med i videre korrespondanse og informasjonsflyt rundt saker som omhandler mitt grunneierforhold.)

From: Wille, Ingeborg[Ingeborg.Wille@dnb.no]
Sent: 11.11.2022 09:57:44
To: Berger, Marit Sophie[fmtlmsb@statsforvalteren.no]
Subject: Besøksstrategi - Langen - gnr.190, bnr.1, 2 og 3 i Tydal

Som grunneier savner vi tettere kommunikasjon samt i større grad å bli involvert, helst tidligere i prosessen.

Å få oversendt et vedlegg i denne størrelsen med så kort svarfrist, virker unødvendig respektløst.

Jeg ønsker ikke at det skal drives næringsvirksomhet uten vårt samtykke. Vi vet at det arrangeres rideturer og at kommunen gir tillatelse med forbehold om at tilbyder innhenter samtykke. Men dette følges ikke opp, heller ikke kravet om at tilbyder må innlevere regnskap for å få tillatelse. Vi ser også at det selges fiskekort til både Store Hyddsjøen og Vigelsjøen, uten at vi er forespurt.

Jeg ønsker heller ikke at det merkes eller tilrettelegges stier i vårt område. Dette gjelder både for verneområdet samt for den lille delen som ikke er vernet (i nærheten av hytten og vannet). Det samme gjelder digitale poster.

Jeg ønsker generelt at det blir så liten ferdsel som mulig. Familien har driftet eiendommen i 100 år, og det har resultert i et stort viltmangfold. Jeg ser dessverre mye dype kjørespor fra ATV'er, selv om det i utgangspunktet ikke er lov med motorisert ferdsel. Dette forstår vi er for reindrift, men det er merkelig at reineiere forbyr sledekjøring med hunder da det etter sigende forstyrrer reinen (ref Uttalelse fra Monsen). De burde kanskje kunne utøve oppgavene som før i tiden.

Mvh
Ingeborg Wille

From: asbjørn maus[abjmaus@gmail.com]

Sent: 11.11.2022 15:03:47

To: Berger, Marit Sophie[fmtlmsb@statsforvalteren.no]

Subject: Vedrørende besøksstrategi for skardsfjella og hyllingsdalen...

Hei, jeg er medeier av gnr 190, bnr 1,2 og 3, og har noen kommentarer til besøksstrategi skrivet som er sendt ut.

Familien min har i 100 år eiet denne store eiendommen i Tydal og vernet den på egenhånd, vi har alltid vært opptatt av at dette skal være vill urørt natur. Desverre ser det jo ut som at staten så fort de fikk igjennom sine verneplaner så på dette som en mulighet til å trekke mest mulig folk og kvikklunspapir inn på bekostning av naturen, men til fordel for lommebok og næringsliv.

Vi begynner å gå tom for steder i landet hvor man faktisk må orientere seg etter kart og kompass, tenk litt på det.

De som driver med reindrift får kjøre atv og lage dype spor hvor som helst, og nå vil dere ha laget stier, skilt og helt sikkert i framtiden alvorligere inngrep av typen grillhytter, gapahuker, asfaltert sykkelvei, osv. Det er allerede satt opp stolper (med qr-koder) på vår eiendom uten at vi har blitt spurt, likeledes selges det fiskekort til vann vi eier uten at vi heller har blitt involvert. Det begynner å bli vanskelig å være tålmodig lengre, vi eier tross alt flere titalls tusen mål og forventer kanskje å bli hørt. Særlig med tanke på at vi virker å være de eneste som bryr oss om naturen i området.

Som en av grunneierne sier jeg nei til å anlegge skilt, stier og annen reklame for opplevelser inne på vår eiendom. Turfolk er hjertelig velkommen, men det kan begrenses til de som virkelig vil inn i urørt natur. Den store forsøplende bermen vil vi gjerne unngå.

På forsiden av skrivet "Besøksstrategi Skardsfjella og Hyllingsdalen" står det: "Velkommen til Skardsfjella og Hyllingsdalen - med respekt for naturen", dette er jo en løgn, med respekt for næringslivet burde det vel heller stått...

Ps. All næringsdrift inne på vår eiendom skal vi konsulteres om i framtiden.

Hilsen Asbjørn Maus.

From: Kjetil Poulsson[kjetilpoulsson@yahoo.no]
Sent: 11.11.2022 22:16:08
To: Berger, Marit Sophie[fmtlmsb@statsforvalteren.no]
Subject: Gnr 190 brnr 1,2 og 3 Tydal kommuneAng denne eiendommen, anføres følgende.

større grad inkludere, involvere grunneier for bedre kommunikasjon og et tettere samarbeid

- i den grad det skal drives næringsdrift, forutsettes det at de innhenter samtykke fra grunneier.
- ønsker ikke anleggelse av merkede stier,
- ikke digitale poster
- ikke salg av fiskekort
- vern av viltmangfoldet
- ønsker å redusere reindriftens ATV -kjøring (økt kjøring på kryss og tvers over alt, store dype spor

Hilsen Kjetil Poulsson

[Sendt fra Yahoo Mail på Android](#)

**Verneområdestyret for Skardsfjella og Hyllingsdalen
Landskapsvernområde**

Tydal 14.11.2022

Viser til høring på besøksstrategi Skardsfjella og Hyllingsdalen landskapsvernområde med Viglåa, Litjrien, Tjerrøyan, Djuptjønnna og Finnfloen naturreservater, deres ref. 2019/2544-0432,2 datert 13.10.22

For Tydal kommune sin del er det viktig at området skal kunne brukes til friluftsliv, og kunne være lokasjon for både organiserte turer som næringslivet kan dra nytte av, samt den «vanlige» persons ønske om å ta seg inn i området. Det er viktig at det ikke innføres tiltak som går på bekostning av opplevelsene for de som bruker området.

Grunneiermedvirkning, organisert ferdsel, jakt og fiske bør hensyntas. Likeså er det gamle ferdselsveier og attraktive besøkspunkt som bør merkes/skiltes for å få kanalisert trafikken i faste stier.

Tydal kommune ønsker ikke begrensninger i ferdsel, men at man heller tilrettelegger for å få styrt trafikken i bestemte leder for å skåne området.

Som et eksempel vil man ved å ta bort innfallsporten ved Sylsjøen ramme mange som ønsker å gå pilgrimsleden.

Kommunen vil oppfordre til at de mest brukte innfallsportene etableres, eller oppgraderes til å ha fasiliteter som skilting, toaletter og søppelhandtering. Dette vil gjøre det rensligere og høyner kvaliteten for besøket i verneområdet.

Det oppfordres til en dialog med Tydal kommune når det gjelder forvaltning av området. Det samme oppfordres det til dialog med grunneiere og næringslivet.

Kan ellers opplyse at en del som nevnes i kapittel 2,4 bør gjennomgås på nytt. Her er det flere opplysninger som ikke stemmer. Kommunen kan bistå om noe er uklart.

Tydal kommune
v/ordfører
Jens Arne Kvello

From: riast-hylling reinbeitedistrikt[g.sijte@gmail.com]
Sent: 16.11.2022 21:59:33
To: Berger, Marit Sophie[fmtlmsb@statsforvalteren.no]
Cc: riast-hylling reinbeitedistrikt[g.sijte@gmail.com]; Saanti Sijte[saantisijte@gmail.com]
Subject: Besøksstrategi

**Viser til Høring – Besøksstrategi for Skardsfjella og Hyllingsdalen
landskapsverneområde**

Gåebrien sijte er i hovedsak tilfreds med at Verneområdestyret for Skardsfjella og Hyllingsdalen legger opp til en besøksstrategi som ser ut til å ta rimelig hensyn til reindrifta i området, selv om vi ønsker minst mulig tilrettelegging for økt bruk av verneområdet. I den sammenheng vil vi signalisere at vi vil gå imot enhver form for organisert ferdsel og etablering av «nye næringsvirksomheter» innen verneområdet i sensitive perioder i reindriftsåret.

Distriktet forbeholder seg rett til å kreve konsultasjoner om det blir vesentlige endringer i besøksstrategien for verneområdet.

For Gåebrien sijte

Inge E. Danielsen

Saanti sijte

Hagavika 16.11.2022

Boks 236

7361 Røros

Verneområdestyret

for Skardsfjella og

Hyllingsdalen

705 senteret

Kløftvegen 1

7590 Tydal

Høringsuttalelse til Besøkstrategi for Skardsfjella og Hyllingsdalen.

Hele verneområdet med tilstøtende områder har vært og er også idag meget sentrale beite og bruksområder for den samiske reindriften, den samiske kulturen og den samiske befolkning både på norsk og svensk side.

Saanti sijte er et distrikt som er sterkt berørt av inngrep som vannkraftutbygging ,veier,hyttefelt, turisthytter etc. Fra den storstilte hyttebyggingen i Stugudal og den store satsningen på turisme har reindriften store problemer med ferdsel av folk, som gir store forstyrrelser for vår rein og vår drift. For reinen innebærer det mindre tid til beitero og for vår drift økt gjeting, mere bruk av motorisert kjøretøy og økte kostnader. Ferdsele har økt dramatisk de siste årene, spesielt fra Stugudalsområdet inntil bl. annet området Skardøra, langs bilveien innover til Nedalshytta og Sylan og Sylsjøen. Det må ikke tilrettelegges for en økt ferdsel inn til bade kulpene i Nordskarsfjellet.

For å sikre at verneverdiene, verneformålene og hensynet til reinen som dyr blir ivaretatt må verneområdestyret være føre var og komme med tiltak som kan ivareta dette før det er for sent.

Saanti sijte er enig i målene med besøkstrategien først og fremst skal styrke vernet av verneverdiene og ivareta eksisterende naturbasert næringsutøvelse, som samisk reindrift, beitenæring, seterdrift, jakt og fiske.

Saanti sijte er enig i at det ikke skal tilrettelegges for ferdsel, for det vil gi en økt ferdsel som ikke er ønskelig. Saanti sijte ønsker ikke en økt ferdsel, men en begrensning av ferdsel med hensyn til verneformålene og reinen som dyr.

Saanti sijte synes sårbarhetskartlegginga gjort av Fjelldriv, om sårbarheten for reindriften i forhold til ferdsel synliggjøres på en god måte.

Med hilsen for Saanti sijte

Lars Aage Brandsfjell leder

From: Line-Kristin Larsen[Line-Kristin.Larsen@miljodir.no]
Sent: 15.11.2022 09:29:03
To: Berger, Marit Sophie[fmtlmsb@statsforvalteren.no]
Subject: Faglig gjennomgang av besøksstrategi Skardsfjella-Hyllingsdalen

Hei Marit!

Da har jeg sett gjennom planen din, og har noen tilbakemeldinger til deg. Besøksstrategien virker dessverre litt uferdig enda, og du bør gjøre endel endringer i dokumentet før det kan godkjennes av oss. De overordnede punktene ser du under, og mindre merknader er satt inn i dokumentet.

Ettersom det må endres såpass mye, så tror jeg du må belage deg på at vi tar en runde til med faglig gjennomgang før du sender den på høring.

Kunnskapsgrunnlaget

Naturverdier og kunnskap om sårbare naturverdier er mangelfullt beskrevet. Jeg kan ikke se at naturverdier er beskrevet for naturreservatene som inngår i strategien, og beskrivelse av naturverdier mangler også delvis for landskapsvernområdet. I avsnitt om kunnskapsgrunnlag naturverdier siktes mye av teksten inn på beskrivelse av ferdsel i området.

Kart

Jeg ville ha bedt Statsforvalter hjelpe deg med å utarbeide gode kart slik at de får god oppløsning og settes inn i en kontekst slik at det vises hvor man er i verneområdene.

Strategien

Strategien virker noe uferdig, og gir ikke et godt helhetlig bilde av hva som er tenkt for området som helhet, i dette tilfelle *Skardsfjella-Hyllingsdalen med tilliggende verneområder*. Naturreservatene er lite nevnt i dokumentet. Du kan vurdere om de skal ha egne avsnitt i strategien (en slags egen besøksstrategi) eller beskrives som en del av strategien for hele området.

Flere steder i strategikapitlet står det formuleringer som at tiltaket "vurderes", "kan være aktuelt". I strategien må det være tatt avgjørelser om tiltakene slik at høringspartene vet hva som planlegges. Med det menes at styret må ha en klar plan for hva som skal gjennomføres, men som vi snakket om i går, kan det endelige resultatet bli annerledes etter høring og ved videre planlegging av tiltakene.

Det bør også legges ved planskisser for startpunkt der større endringer skal skje.

En besøksstrategi for et gitt område, skal gi et overblikk over hvordan dere har tenkt å kanalisere besøket her samtidig som man ivaretar en god brukeropplevelse. Strategien bør også kobles til beskrivelsen av naturverdier, slik at man får vist at den planlagte strategien ikke kommer i konflikt med verneverdiene. Hvis det ikke er til å unngå at ferdselen kommer i konflikt med verneverdiene bør det i det minste beskrives hvordan strategien er lagt opp for å begrense skadevirkningene.

Strategien må være oversiktlig slik at det er tydelig hva forvaltningen har tenkt å gjøre. Da trengs:

- En oversikt: kartvisning av innfallsporter og startpunkt i området

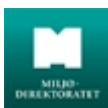
- For hver innfallsport må det gis en beskrivelse av hva som er tenkt her. Kort henvisning til verneverdier på stedet, som angir en eventuell problemstilling. En oversikt over hva som er tenkt ved den aktuelle innfallsporten. Hvilke startpunkt har vi her? Hvor skal det gis informasjon til de besøkende? Hvilke stier skal forvaltningen kanalisere folk inn på, og hva slags tilrettelegging skal da eventuelt innføres?
- Tiltaksliste. I denne skal det vises beskrivelse av type tiltak, hvem som er tiltakshaver (de er da også ansvarlig for vedlikehold), tidsplan, hvordan skal tiltaket finansieres.

Noe av innholdet i punktene har dere allerede på plass i strategien, men dokumentet må fylles ut på enkelte punkter.

Det ble mye tilbakemeldinger nå, men det blir bra til slutt. Bare ring hvis du har spørsmål til noen av tilbakemeldingene.

Med vennlig hilsen Line

Line-Kristin Larsen
Seniorrådgiver, verneområdeseksjon

Miljødirektoratet

Mobil: 97643455

E-post: line-kristin.larsen@miljodir.no

Nett: www.miljodirektoratet.no - www.miljostatus.no

Arkivsaksnr: 2022/383

Saksbehandler: Marit Sophie Berger

Dato: 18.11.2022

Utvalg	Utvalgssak	Møtedato
Verneområdestyret for Skardsfjella og Hyllingsdalen	36/2022	25.11.2022

Skardsfjella og Hyllingsdalen landskapsvernområde med naturreservater - tiltak og oppsyn 2022 og plan for 2023.

Vedlegg

- 1 Rammer og opplegg for statsforvalteren og verneområdestyrer - innmelding av behov for midler til tiltak i verneområder, naturrestaurering og SNO-ressurser i verneområder - 2023
- 2 Vedlegg 1 Strategi for bruk av tiltaksmidler i verneområder 2020-2025
- 3 Referat planleggingsmøte med SNO vår 2022 - Skardsfjella og Hyllingsdalen og Sylan
- 4 Oppsummering Planleggingsmøte høst 2022 Skardsfjella og Hyllingsdalen
- 5 SNO bestilling 2022

Forvalters innstilling

Verneområdestyret for Skardsfjella og Hyllingsdalen godkjenner rapport om gjennomførte tiltak og oppsyn i 2022 og plan for gjennomføring av tiltak og oppsyn i 2023 slik det er lagt fram i saken.

Det delegeres til forvalter å utforme endelig søknad om midler til tiltak og bestilling av oppsynstjenester 2023.

Saksopplysninger

Tiltaksmidler til verneområdene blir tildelt etter søknad hvert år fra Miljødirektoratet. Planleggingsmøtene mellom verneforvaltningen og Statens naturoppsyn danner grunnlaget for søknad.

Verneområdestyret for Skardsfjella og Hyllingsdalen fikk i februar 2022 tilsagn fra Miljødirektoratet på kr 250 000 til tiltak. Det ble senere gitt en tilleggsbevilgning på 50 000 kr. Tildelingen er gitt som en rund sum, slik at det er opp til styret å disponere midlene til de tiltakene som er innmeldt. Det ble avholdt «planleggingsmøte 2, vår» med oppsynet 11.05.2022, hvor gjennomføring av tiltak ble drøftet. Det er videre avholdt «planleggingsmøte 1, høst» med oppsynet 01.11.2022. Referat og oppsummering fra begge møter følger vedlagt. Møtene gjelder både Skardsfjella og Hyllingsdalen og Sylan siden det er samme SNOer for de områdene. Tidligere SNOer Tom Johansen gikk av med pensjon 1.august og ny SNOer Kristin Lund Austvik startet i jobben 1.oktober. Det er i tillegg kjøpt tjenester til gjennomføring av skilting og oppfølging av tellere fra Fjell driv v/Marit Østby Nilsen innenfor landskapsvernområdet i Tydal kommune, og fra Aursund Fjellstyre v/Francis Konow i landskapsvernområdet og naturreservatene i Røros kommune.

Tabellen viser tiltak 2022 planlagt og faktisk gjennomført.

TILTAK Skardsfjella og Hyllingsdalen 2022	<i>Planlagt</i>	<i>Brukt</i> <i>Pr</i> <i>16.12.22</i>	<i>Finansiering</i>	<i>Ansvar/ Kommentarer</i>
Vedlikehold – av tilretteleggingstiltak Løpende vedlikehold av tekniske installasjoner (tavler, p-plass mv.) Opplysningsskilt fjellrev	50 000	48 571	Tiltaksmidler 2022	Forvalter/SNO
Tilretteleggingstiltak: Opprydding kreosotholdig virke Krokvegen	36 000	36 000	Tiltaksmidler 2022	Tiltak gjennomført, men faktura ikke mottatt.
Andel av Opparbeiding informasjonspunkt ved 705 Senteret	271 000	277.109	Tiltaksmidler 2022(T22) Fond Tydal kommune(FTK) *	Forvalter Samfinansiering med Nasjonalparkstyret for Skarvan og Roltdalen og Sylan Verneforvalter/SNO i samarbeid med eierne av vollene.
Skjøtsel - kulturlandskap Skjøtsel på de prioriterte setervollene	32 000	29 600	Tiltaksmidler 2021	
Skjøtsel – kulturlandskapet Botanisk kartlegging av de prioriterte setervollene	100 000	94 000	Driftsmidler 2022 (D22)	Tjenestekjøp NTNU Viteskapsmuseet
Totalt	489 000	485 280	297 280 T22 94 000 FTK 94 000 D22	

*I 2017 og 2018 ble det satt av restmidler på øremerket prosjekt-konto opprettet i Tydal kommune Disse midlene kan kun benyttes etter avtale med verneområdestyret eller verneområdeforvalter til tiltak i verneområdene som Verneområdestyret for Skardsfjella og Hyllingsdalen forvalter. Etter bruk av 94 000 kr til delfinansiering av informasjonspunkt ved 705 Senteret , gjenstår det nå kr 310 102,- kr.

På grunn av skifte av SNOer og delvis vakanse i 2022 er det ikke levert egen rapport for oppsynstjenestene fra SNO i 2022. Det vises her til vedlagt oppsummering fra planleggingsmøte 01.11.2022.

Plan for tiltak i 2023

Verneforvalter og oppsynet hadde planleggingsmøte den 01.11.2021, der årets tiltak og oppsynstjenester ble oppsummert og aktuelle tiltak for neste år ble diskutert.

I tabellen er forslag til gjennomføring av tiltak 2023 satt opp. Det er tatt utgangspunkt i tiltaksplanen som er satt opp i forvaltningsplanen. Det er valgt å ikke sette opp flerårig plan, fordi en nå er i gang med besøksstrategi som skal være førende for gjennomføring av tiltak når denne er vedtatt. Ut fra tilbakemelding fra miljødirektoratet på forslaget til besøksstrategi og innkomne høringsuttalelser gjenstår det fortsatt litt arbeid før besøksstrategien kan vedtas.

Tabellen viser forslag til tiltak 2023 med finansiering og prioritering.

TILTAK Skardsfjella og Hyllingsdalen	2023	Priori- tet	Finansiering	Ansvar/ Kommentarer
Vedlikehold – av tilretteleggingstiltak Løpende vedlikehold av tekniske installasjoner og skilt. P-plasser mv.	70 000	2	Søke tiltaksmidler	Forvalter/SNO
Tilretteleggingstiltak: Opprydding kreosotholdig virke Krokveien Andre tiltak?	95 000	1	Søke tiltaksmidler	Forvalter/SNO Tjenestekjøp
Tiltak besøksstrategi Utarbeide kart og plakater, ferdigstille nettside	100 000	4	Søke tiltaksmidler	Forvalter
Tiltak besøksstrategi Innkjøp av tavler mv. til innfallsporter	150 000	6	Fond Tydal	
Skjøtsel - kulturlandskap Skjøtsel på de prioriterte setervollene og planleggingsmøte	60 000	3	Søke tiltaksmidler	Forvalter/SNO i samarbeid med eierne av vollene.
Informasjon - verneinteresser generelt – Info barn og unge	50 000	5	Fond Tydal	Tjenestekjøp. Gjelder skolene i Tydal og Brekken
Sum Tiltaksmidler 2023	325 000		Søke tiltaksmidler	
Sum Fondsmidler 2023	200 000		Fond Tydal	

Kommentarer til tabellen:

Løpende vedlikehold gjelder oppsett av løveskilt, beising av infotavler og annet forefallende. Dette blir delvis løst ved tjenestekjøp lokalt fordi vi erfaringsmessig vet at SNO ikke har kapasitet til å følge opp alle tiltak. Beløpet er anslått ut fra erfaringstall. Innkjøp av skilt og vedlikeholdsavtale på Torsvollen ligger i beløpet på kr 70 000.

Opprydding av kreosotsviller langs Krokveien er gjennomført av Skott Maskin AS, men utkjøring og levering til mottak gjenstår. Her har vi fått et estimat fra Skott Maskin AS på utkjøring og levering på FIAS Tolga og en pris på kr 3000 pr tonn virke for levering av kreosotsviller på mottaket. Total kostnad beregnet til 95 000 kr.

Tiltak i besøksstrategien. I og med at vi trolig ikke har fått godkjent en besøksstrategi innen søknadsfristen for tiltaksmidler 10. januar 2023, vil vi ikke kunne søke midler til fysiske tiltak på innfallsportene i 2023. Det er rimelig klart at vi skal lage kartplakat og annen skriftlig info som skal brukes på innfallsportene og det må derfor kunne søkes om midler til dette nå. Vi har fortsatt midler stående på fond i Tydal kommune. Forvalter foreslår at det eventuelt brukes fondsmidler til innkjøp av tavler og opparbeiding av en innfallsport i 2023 i tråd med den besøksstrategien som forhåpentligvis blir vedtatt i 2023.

Skjøtsel av setervoller. Det foreslås å gjennomføre skjøtsel på setervoller som tidligere år. I tillegg vil vi gjennomføre et planleggingsmøte med setereierne. Dag-Inge Øien v/ NTNU vitenskapsmuseet inviteres for å orientere om skjøtelsrådene.

Informasjonstiltak barn og unge. Miljødirektoratet gir ikke tiltaksmidler til naturveiledning. Dersom vi skal gi et tilbud om det, må det tas fra fondsmidler. Vi har tidligere kjøpt slike tjenester fra Fjelldriv AS. Det er aktuelt å høre med de om de har kapasitet til å ha et opplegg for skolene i Tydal og Brekken i 2023.

Plan oppsynstjenester 2022-2024

Oppsynstjenester ligger i kjerneoppgavene for SNO og finansieres over SNO's budsjett.

I planleggingsmøtene med SNO diskuteres det hvilke oppsynstjenester verneområdestyret ønsker å prioritere. Det vises her til mer detaljert beskrivelse i vedlagt tabell for bestilling av oppsynstjenester i 2022.

Det legges opp til samme oppgaver og prioriteringer i 2023 som i 2022. Bestilling av oppsynstjenester foreslås delegert til forvalter for 2023.

OPPSYN <i>Skardsfjella og Hyllingsdalen</i>	<i>2023</i>	<i>2024</i>	<i>2025</i>	<i>Prior</i> <i>2023</i>	<i>Ansvar/</i> <i>Kommentarer</i>
<i>Oppsyn sårbare arter</i>	x	x	x	1	SNO
<i>Motorferdsel</i>	x	x	x	2	SNO i samarbeid med politi.
<i>Bygninger og veier/kjørespor</i>	x	x	x	4	SNO. Knyttes til kartlegging av bygninger og veier. Bruke Verneområdeloggen
<i>Ferdsel, slitasje og forsøpling</i>	x	x	x	3	SNO ved tilstedeværelse i områdene

Adresseliste

Trondheim, 02.11.2022

Deres ref.:

Vår ref. (bes oppgitt ved svar):
2022/11767

Saksbehandler:
Vibeke Husby

Rammer og opplegg for statsforvalteren og verneområdestyrer - innmelding av behov for midler til tiltak i verneområder, naturrestaurering og SNO-ressurser i verneområder - 2023

Elektronisk søknadssenter (ESS) skal benyttes for å melde inn behov for midler til tiltak i verneområder og naturrestaurering, finansiert over ny kap./post 1420.31. Frist for innmelding er 10. januar 2023. Innmeldingen skal bygge på planleggingsmøter mellom forvaltningsmyndighet for verneområdene og SNO lokalt. Prioritering av oppsynsinnsats fra SNO skal inngå i møtene. Kommuner med delegert forvaltningsmyndighet skal inviteres til planleggingsmøtene hos Statsforvalteren.

1. Post 1420.31 – Tiltak i verneområder og naturrestaurering

Ny kap./post 1420.31

Kap./post 1420.38 (restaurering av myr og annen våtmark) er i forslag til statsbudsjett for 2023 slått sammen med den gamle kap./post 1420.31 - *Tiltak i verneområder*. Ny 31-post heter *Tiltak i verneområder, og annen natur, inkludert restaureringstiltak*.

For 2023 vil vi opprettholde to skjemaer i ESS for innmelding av behov for tiltak finansiert over den nye 31-posten. Ett skjema heter *Midler til tiltak i verneområder* og det andre heter *Midler til naturrestaurering*, altså tilsvarende ordning for innmelding som før.

Naturrestaurering

Posten kan benyttes til å restaurere forringet natur i terrestriske økosystemer som våtmark, skog, fjell, kulturlandskap og åpent lavland. Vi er inne i FNs tiår for naturrestaurering (2021-2030). Restaurering er nødvendig for å stoppe tapet av naturmangfold og under dette virkninger av klimaendringene. Midlene skal benyttes til å gjennomføre restaureringstiltak, blant annet med grunnlag i *Plan for restaurering av våtmark i Norge (2021-2025)*. Statsforvalteren i Oslo og Viken og

Statsforvalteren i Innlandet kan bistå med faglige råd knyttet til restaurering av myr. Det kan meldes inn behov for midler til styrket kapasitet på naturrestaurering hos Statsforvalterne fra kap. 1420.21.

Restaurering i de trua naturtypene sanddynemark, særlig etablert sanddynemark og åpen grunnlendt kalkmark i boreonemoral sone prioriteres høyt, men det kan også meldes inn behov for midler til restaurering i andre terrestriske naturtyper, såfremt det legges ved en prosjektbeskrivelse av tiltakene. Behov for midler til hogst av fremmede treslag i verneområder meldes også inn i skjemaet for *Naturrestaurering* i ESS. Statsforvalteren i Vestland kan bistå med faglige råd knyttet til slike hogster.

Midlene kan benyttes til naturrestaurering både innenfor og utenfor verneområder. Kap. post 1420.31 er ikke en tilskuddspost og kan ikke benyttes til tilskudd. Det er kun Statsforvalteren og verneområdestyrene som har adgang til å melde inn behov for midler i ESS. Eventuelle initiativ fra annet hold, med plan om restaurering utenfor vernegrensene, må gå via Statsforvalteren. Det er Statsforvalteren og verneområdestyrene som har det økonomiske ansvaret for tiltakene, inklusive ansvar for rapportering.

Tiltak i verneområder

Målet for bruken av midler til tiltak i verneområder er at naturtilstanden opprettholdes og bedres. Miljødirektoratet legger *Strategi for bruk av midler til tiltak i verneområder* til grunn for tildeling av midler, se vedlegg 1. Prioriteringene i strategien skal også følges ved innmelding av tiltak. Det kan meldes inn behov for tiltak i alle typer av verneområder, inkl. marine verneområder og andre verneområder i sjø.

Alle tiltak skal kostnadsberegnes og gis unik prioritering. Alle innmeldte tiltak skal være i tråd med godkjent forvaltnings- eller skjøtselsplan, besøksstrategi eller andre relevante styringsdokumenter. Tiltaksplaner i FPNV (forvaltningsplan på nett) er koblet til søknadskjema i ESS. Disse tiltaksplanene åpnes i ESS, og FPNV-tiltak velges direkte inn i søknadsskjemaet.

Det kan tildeles midler til kartlegginger og andre nødvendige utredninger som er direkte knyttet til tiltak.

Statsforvalteren har ansvar for å kontakte kommuner med forvaltningsmyndighet for mindre verneområder for å registrere behov for tiltaksmidler. Innmeldte behov skal samordnes og prioriteres av Statsforvalteren i dialog med kommunene og inngå i den samlede prioriterte innmeldingen.

Pågående skjøtselstiltak

Statsforvalteren kan for 2023 søke om en ramme på inntil kr. 500 000 per fylke for pågående skjøtselstiltak (ved senere endringer i fylkesinndeling tar vi forbehold om endret fordeling). Dersom behovet skulle overstige tildelt ramme, må overskytende tiltak spesifiseres som egne tiltak i ESS. Tiltak der SNO er økonomisk ansvarlig, meldes inn som enkelttiltak i ESS, og ikke som del av en ramme.

Fremmede arter

For bekjempelse av mink, rynkerose og stillehavsøsters er det utarbeidet handlingsplaner (DN-rapport 5-2011, DN-rapport 2013-1 og Rapport M-588, 2016). Prioriteringer gitt i handlingsplanene skal følges ved innmelding av behov for midler til slike tiltak, og metodene som er gjengitt i planene skal benyttes.

Ved minkbekjempelse kan fellingsinstruksen kun tas i bruk av tjenesteytere som er kontraktert av SNO.

Informasjonstiltak

Alle informasjonstiltak som iverksettes skal være i henhold til [merkevaren Norges nasjonalparker](#) og være forankret i en besøksstrategi. For verneområder forvaltet av verneområdestyrer og for verneområder med status som Ramsarområde, skal besøksstrategier sendes til Miljødirektoratet for faglig godkjenning. Alle henvendelser knyttet til informasjonstiltak rettes til merkevare@miljodir.no.

Områder som har eller tåler mye besøk, områder som har særlig sårbare naturverdier (med behov for kanalisering av ferdsel), samt bynære områder skal prioriteres ved utarbeidelse av besøksstrategier.

Behov for midler til informasjonstiltak i prioriterte områder meldes inn via ESS. Statsforvalteren må samordne og gjøre en prioritering av forslag om informasjonstiltak fra kommuner med delegert forvaltningsmyndighet.

Statsforvalteren kan for 2023 melde inn behov for en ramme på inntil kr. 500 000 per fylke til informasjonstiltak m.m. (ved senere endringer i fylkesinndeling tar vi forbehold om endret fordeling). Dersom Statsforvalterens behov skulle overstige tildelt ramme, må overskytende tiltak spesifiseres som egne tiltak i ESS. Informasjonstiltak som SNO skal være økonomisk ansvarlig for, meldes inn som enkelttiltak i ESS.

Verneskilt og skiltstenger

Totalt behov for antall verneskilt, underskilt og skiltstenger meldes inn sammen med de andre tiltakene i ESS. Det skal benyttes en egen linje for skilt og en annen for stenger, og respektive antall og type skilt/stenger oppgis i merknadsfeltet.

Retningslinjene for bruk av verneskilt er justert, og det er utviklet et opplegg for å ta i bruk underskilt med spesiell lokal tilpasning. Retningslinjene og mer informasjon om verneskilt finner du her:

https://www.miljodirektoratet.no/globalassets/alle-tema/verneomrader/retningslinjer-for-bruk-av-verneskilt_mdir_mai_2021.pdf

Verneskilt, underskilt og skiltstenger til verneskiltene kan nå bestilles via en felles bestillingsløsning fra vår leverandør Reklameservice AS: <https://miljodir.reklameservice.no/>. Bestillingsløsningen krever innlogging, og passordet er *miljodirektoratet*.

2. Innmeldinger av diverse andre behov

Driftsmidler til verneområdestyrene

Verneområdestyrene skal melde inn ønske om driftsmidler over post 1420.21 i ESS. Nærmere informasjon om hva det kan søkes om finnes i veiledningen til søknadsskjemaet i ESS under "Bestillingsdialog", "Behovsinnmelding statsforvalteren". Midler til driftsoppgaver i verneområdene kan ikke dekkes over post 1420.31, men kan omsøkes under post 1420.21.

Forvaltningsplaner og bevaringsmål

Forvaltningsplaner skal utarbeides i det nettbaserte FPNV-systemet. Behov for midler til forvaltningsplaner skal meldes inn i ESS.

Det legges stor vekt på effektmåling av tiltak, og vi oppfordrer forvaltningsmyndigheten til å etablere bevaringsmål i NatStat - Naturstatus for verneområder, som er utviklet for dette formålet. Se informasjonsskriv for fremgangsmåte og nærmere detaljer her: [Etablere bevaringsmål i NatStat \(fm-nett.no\)](https://www.miljodirektoratet.no/om-miljodirektoratet/verneomrader/natstat)

Ferdselstellere

Behov for Miljødirektoratets elektroniske ferdselstellere meldes inn i ESS. Det skal meldes inn både behov for å kunne beholde tellere som allerede er i bruk og behov for nye tellere. I kostnadsfeltet skrives kr 1. Behovet må begrunnes, da det erfaringsvis er stor etterspørsel etter tellere. SNO, eller en av SNOs tjenesteytere, skal bistå ved utsetting og innrapportering av koordinater, stedsnavn og innlegging i basen. Behov for personalressurser i felt for oppsetting og drift, meldes inn i SNOs bestillingsskjema, se vedlegg 2.

Marint søppel

Det er en egen tilskuddspost (post 71) som omhandler marin forsøpling. Statsforvalteren vil her kunne oppfordre frivillige og ideelle organisasjoner og stiftelser, private bedrifter, selvstendige kommunale og interkommunale selskaper og samarbeidsorganer til å søke for å få til et samarbeid om rydding innenfor de kystnære verneområdene. Minstesummen det kan søkes om over denne ordningen er kr. 300.000. Behov for midler til mindre tiltak knyttet til rydding av marint søppel i verneområder kan meldes inn i ESS (*Tiltak i verneområder*).

3. Planleggingsmøter for verneområdearbeid

Planleggingsmøtene med Statsforvalteren (tidligere omtalt som bestillingsmøter) skal som i fjor kun omhandle verneområdearbeid. Møtene skal sikre god dialog og forutsigbarhet i verneområdearbeidet med hensyn til prioritering av oppsynsinnsats, gjennomføring av tiltak og overvåking (bevaringsmål) som SNO kan utføre.

På møtet i november/desember skal SNO rapportere fra årets arbeid, og utfordringer og behov for kommende år skal diskuteres. SNO er selv ansvarlig for planlegging, prioritering og økonomi for gjennomføring og rapportering av tilsyns- og kontrolloppgaver. Det er viktig at

forvaltningsmyndigheten drøfter faglige utfordringer og tilsynsbehov med SNO og kommer med innspill til prioriteringer av tilsynsvirksomheten for kommende år. Forvaltningsmyndighetene kan i tillegg ha behov for å få utført feltoppgaver som registreringsarbeid, bevaringsmål eller tiltak i verneområder (restaurerings-, skjøtsels- eller tilretteleggingstiltak). Behov for slike tiltak fra SNO drøftes i møtet. Dette gjelder også tiltak knyttet til Plan for restaurering av våtmark i Norge (2021-2025) og eventuelle andre oppgaver knyttet til restaurering av natur.

Behov for personalressurser sendes SNO til postmottak@miljodir.no på vedlagte skjema (vedlegg 2) i Excel-format. Det samme skjemaet skal brukes for både store og små verneområder. SNO vil avstemme disse oppgavene opp mot andre pålagte oppgaver, samt kapasitet og kompetanse.

For tilsynsoppdrag i verneområder forvaltet av Statsforvalteren, ønsker vi at embetets «Skjema tilsynsbehov i verneområdene» brukes som grunnlag og at aktivitetsomfanget diskuteres og eventuelt justeres.

Oppgaver knyttet til registrering og skjøtsel av kulturminner må avklares med regional kulturminnemyndighet før de meldes inn til SNO-lokalt. Dette er for å kunne vurdere muligheten for å samkjøre ønskede tiltak.

4. Elektronisk søknadssenter (ESS)

Elektronisk søknadssenter (ESS) vil være klart for innmeldinger i skjemaene *Tiltak i verneområder og Naturrestaurering* fra og med 15. november 2022.

Behov for tiltaksmidler skal meldes inn med netto beløp, det vil si uten merverdiavgift. Den regnskapsmessige håndteringen ved bokføring av merverdiavgift, omtales i Rundskriv R-116 fra Finansdepartementet.

Tiltaksmidlene vil bli tildelt i hovedtildelingen i februar 2023. Dersom det skulle bli behov for supplerende tildelinger knyttet til uforutsette utgifter, meldes behov inn på e-post, se adresser under.

Det må være klart hvem som skal være økonomisk ansvarlig for de ulike tiltakene når de legges inn i ESS. Dette lar seg ikke lett endre etter tildeling av midler.

Dersom klimatiske forhold, som for eksempel frossen mark, gjør at enkelttiltak bør realiseres før midler formelt blir tildelt, må tiltaket forhåndsklareres med Miljødirektoratet, ved:

- Vibeke Husby vibeke.husby@miljodir.no for verneområder forvaltet av Statsforvalteren og av kommuner med delegert forvaltningsmyndighet
- Olav Nord-Varhaug olav.nord-varhaug@miljodir.no eller Ingrid Moe Dahl ingrid.moe.dahl@miljodir.no for verneområder forvaltet av verneområdestyrer

Forhåndsklareringen forutsetter at tiltaket er høyt prioritert i bestillingen. De aktuelle tiltakene legges *både* inn med prioritering i ESS med merknad om forhåndsklarering og formidles i egen e-post.

Frist for forvaltningsmyndigheten for innmelding i ESS og for bestilling av SNO-ressurs i eget skjema, er **10. januar 2023**.

Elektronisk søknadssenter <https://soknadssenter.miljodirektoratet.no/>

5. Rapportering

Rapporteringen av mer-/mindreforbruk skal skje i forbindelse med rapport pr. 31. aug. 2023, økonomirapportering pr 1. november og Endelig årsrapport (EÅR) pr. 31. des. 2023. Samtidig med EÅR skal det i 2023 rapporteres i ESS på enkelttiltak finansiert over post 1420.31 (*Tiltak i verneområder og Naturrestaurering*). Manglende rapportering kan få konsekvenser for senere tildelinger.

Planlagte tiltak som ikke blir realisert, rapporteres fortløpende til Miljødirektoratet. Det kan da frigjøres tiltaksmidler som kan komme andre verneområder til gode.

Hilsen
Miljødirektoratet

Dette dokumentet er elektronisk godkjent

Ivar Myklebust

Morten Kjørstad

avdelingsdirektør
Land- og friluftslivavdelingen

avdelingsdirektør
Statens Naturoppsyn

Vedlegg

1. Strategi for bruk av tiltaksmidler 2020-2025
2. Skjema for innspill om ønsket SNO-ressurs

Adresseliste:
Alle Statsforvaltere
Alle verneområdestyrer

Kopi til: Kommuner med delegert forvaltningsmyndighet

Strategi for bruk av midler til tiltak i verneområder, 2020-2025

Innledning

Regjeringen vil bevare et representativt utvalg av norsk natur for kommende generasjoner, og en god forvaltning av verneområder er viktig for å kunne nå dette målet. Regjeringen ferdigstilte i 2019 Handlingsplan for styrket forvaltning av verneområdene, og ett av tiltakene i planen er å oppdatere strategi for bruk av midler til tiltak i verneområder innen 2021. Ifølge tildelingsbrevet til Miljødirektoratet for 2019 skal "Styrket ivaretagelse av verneverdiene i verneområdene og oppfølging av handlingsplan for styrket forvaltning av verneområdene" prioriteres. Tiltaksmidlene fordeles på bakgrunn av dagens trusselbilde og har som formål å ivareta, samt forbedre tilstanden i verneområdene. Midlene prioriteres derfor til tiltak som virker avbøtende på negative påvirkningsfaktorer der verneverdiene er truet.

Klimaendringene kan forventes å gi økt stress for mange av artene og naturtypene i verneområdene og kan gi endringer i sammensetningen av arter. For å minimere de negative effektene av klimaendringer på verneverdiene, må andre negative påvirkninger begrenses mest mulig. Eksempler på dette er gjengroing, forstyrrelser og forurensning. I tillegg bør forvaltningen av verneområder nå ta ekstra hensyn til klimaeffekter i planlegging av tiltak. Skjøtselstiltak, som fjerning av fremmede arter, må for eksempel antas å øke i omfang som følge av klimaendringene, og planlegging av tilretteleggingstiltak som etablering av stier og broer, må ta høyde for økte nedbørsmengder med påfølgende flom- og rasfare.

Tiltaksposten – Statsbudsjettets kap./post 1420.31

Det overordnede målet for forvaltning av verneområder er å ivareta verneformålet og verneverdiene i det enkelte verneområde. Postbeskrivelsen for post 1420.31 Tiltak i verneområde, gir viktige formelle rammer for hvordan tiltaksmidlene skal disponeres. Størrelsen på tiltaksposten avsettes i hvert års statsbudsjett og har i de siste årene økt. I statsbudsjettet for 2019 (Prop.1S (2018-2019) står følgende:

"Midlane går til tiltak som er naudsynte for å ta vare på verneverdiene, inkludert utgreiingar som er naudsynte før tiltak, informasjonstiltak og skjøtels- og tilretteleggingstiltak. Tilretteleggingstiltaka omfattar opparbeiding av stigar, klopping og merking for å betre tilgjenge i verneområda og samstundes styre ferdsla i og rundt sårbar natur i verneområda. Midlane nyttast òg til informasjonstiltak i alle typar av verneområde i samband med ny merkevarer for Noregs nasjonalparker og til utarbeiding av besøksstrategiar for nasjonalparker og andre verneområde med store besøkstal eller særskilde utfordringar. Alle tiltak skal vere i tråd med godkjent forvaltings-/skjøtelsplan for verneområda og andre relevante styringsdokument."

Posten for tiltaksmidler er en statlig investeringspost for forvaltningsmyndighetenes prioriterte tiltak i verneområder. Midlene skal derfor kun benyttes til tiltak i forvaltningsmyndighetens egen regi, ev. til kjøp av tjenester for gjennomføring av tiltakene. Midlene kan ikke benyttes som tilskudd til andre aktører. Drift og vedlikehold av infrastruktur (veier, toaletter, parkeringsplasser o.l.) utenfor verneområdene finansieres ikke over tiltaksmidlene.

For å kunne ivareta verneverdiene innenfor verneområder, vil det av og til være nødvendig å gjennomføre tiltak også utenfor verneområdene. Dette betinger samarbeid og avtale med grunneiere. Et eksempel på et slikt tiltak er når uttak av fremmede arter innenfor og utenfor vernegrensene må sees i sammenheng for at tiltaket skal få optimal effekt.

For å oppnå en god forvaltning av verneområder, kan det være nødvendig med generelle naturkartlegginger, sårbarhetsvurderinger, brukerundersøkelser, utarbeidelse av forvaltnings- og skjøtelsplaner, overvåking og

utarbeidelse av nettsider o.a. Slike tiltak finansieres ikke over kap./post 1420.31, men over andre budsjettposter.

Forutsetning for tildeling av midler

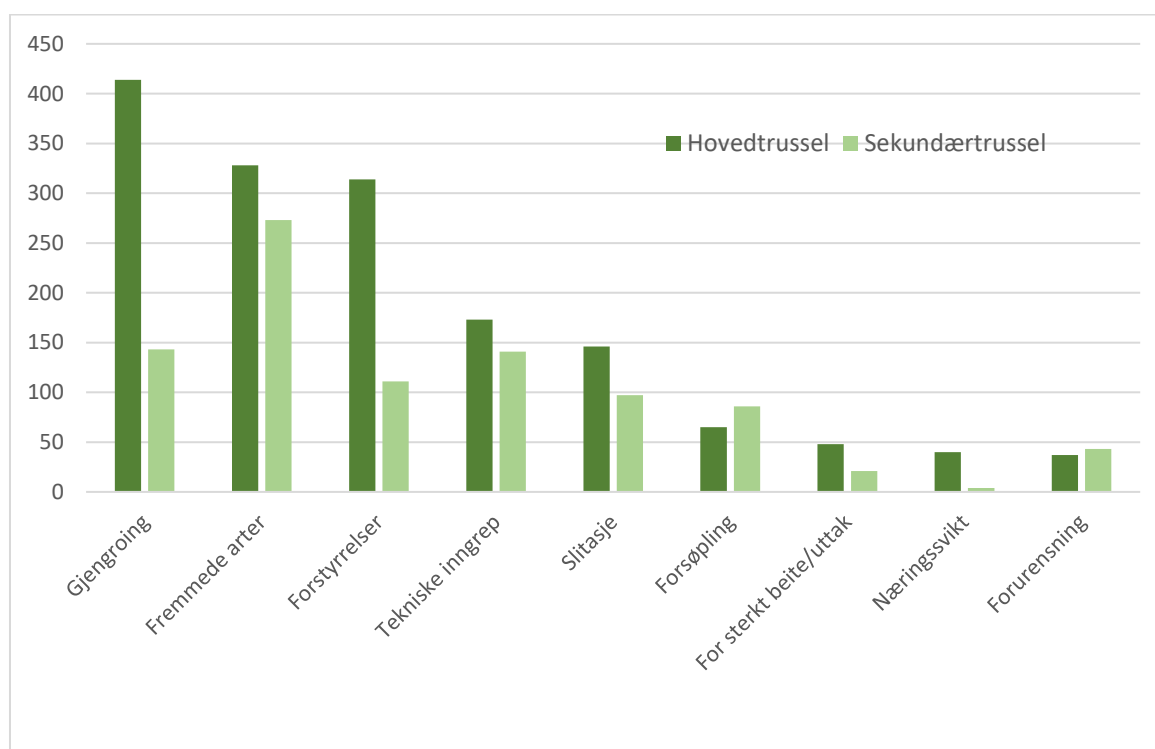
Tiltak skal være forankret i en skjøtts- eller forvaltningsplan, en besøksstrategi for området eller andre relevante styringsdokumenter.

I forkant av innmeldingen må formaliteter rundt tiltaket være avklart, som planavklaringer og innhenting av nødvendige tillatelser for gjennomføring av tiltaket. I tillegg må eierforhold og tilsyns-/drift- og vedlikeholdsavtaler være avklart.

I Handlingsplan for styrket forvaltning av verneområdene er det presisert at "For større installasjoner som fugletårn mv. er det krav om en betydelig samfinansiering fra andre for å kunne prioritere tiltaket. Videre må eierforholdet og vedlikeholdsansvaret avklares på forhånd."

Prioriteringer ved bruk av midler til tiltak i verneområder

Klima – og miljødepartementet har bedt om en styrket ivaretagelse av verneverdiene i verneområdene. Bedring av tilstanden i verneområder, slik at antall truede verneområder reduseres, vil derfor ha fokus. De største negative påvirkningsfaktorene er gjengroing, fremmede arter, forstyrrelse av dyrelivet, tekniske inngrep og slitasje på vegetasjon, figur 1.

Figur 1. Trusselfaktorer i verneområder pr 31.12.2017

Ved fordeling av midler til skjøtsel og besøksforvaltning, skal tiltakene som gir størst positiv effekt på tilstanden og som direkte bidrar til å motvirke negative påvirkningsfaktorer prioriteres.

Etablerte skjøtselstiltak i naturtyper som krever kontinuerlig skjøtsel for å opprettholde god tilstand (løpende

skjøtsel), skal prioriteres høyere enn nye, større prosjekter. Det finnes likevel tilfeller der strakstiltak bør prioriteres. Dette gjelder f.eks. der det oppdages nye forekomster av fremmede arter med stort spredningspotensiale og der trua arter eller naturtyper står i fare for å gå tapt. Et annet eksempel kan være sikkerhetstiltak knyttet til besøksforvaltningen.

I verneområder der verneformålet trues av manglende skjøtselstiltak, og der det er behov for oppstart av tiltak umiddelbart, vil slike tiltak prioriteres foran besøksforvaltningstiltak som ikke er direkte knyttet til trusselbildet. Tiltak for å styrke besøksforvaltningen kan eventuelt gå parallelt med nødvendige skjøtselstiltak.

Et delmål med budsjettposten er å tilrettelegge for de besøkende med informasjon i tråd med merkevaren Norges nasjonalparker. I enkelte verneområder er det ikke ønskelig med økt ferdsel av hensyn til verneverdiene. I slike områder er likevel god, oppdatert informasjon i tråd med merkevaren viktig.

Målet med forvaltningen av verneområdene er å redusere truslene mot verneverdiene og å ønske folk velkommen inn for gode naturopplevelser.

Strategien vår for å nå dette målet, vil være å prioritere tiltak som innretter seg mot en bedret tilstand i verneområdene. Dette vil være tiltak som innrettes mot trusselfaktorene for de aktuelle områdene, og slike tiltak kan være både skjøtselstiltak og tilretteleggingstiltak. For å sikre en god opplevelse for besøkende, vil vi følge opp tiltak som er fremmet i besøksstrategier, og inkludert er bruk av merkevaren Norges nasjonalparker.

Prioriteringer ved bruk av tiltaksmidler:

1. Tiltak som direkte bidrar til å motvirke negative påvirkningsfaktorer knyttet til trusselbildet. Ramsar-områder og truede naturtyper prioriteres høyest blant disse tiltakene
2. Løpende skjøtselstiltak
3. Vedlikehold av eksisterende tilrettelegging
4. Bruk av merkevaren Norges nasjonalparker i verneområder med høyt besøkstrykk
5. Bruk av merkevaren i øvrige verneområder
6. Besøksforvaltningstiltak som ikke er direkte knyttet til trusselbildet (slik som fugletårn mm.)

Finansiering av større tilretteleggingstiltak

Midler til opprettelse av installasjoner som informasjonspunkt, toalettbygg og parkeringsplasser i tilknytning til verneområder, må være forankret i en godkjent besøksstrategi for å kunne bli prioritert. Tiltaksmidler kan brukes til (primært å delfinansiere) gjennomføring av denne typen tilrettelegging, og søknader til slike anlegg skal være godt begrunnet med bl.a. informasjon om besøkstall og eksisterende bruk av området.

Tilrettelegging etter universell utforming i verneområder

Universell utforming av stier innebærer krav til dekke, terrengutforming og bredde som vanskeliggjør denne typen tiltak i verneområder. I verneforskriftene er det et generelt forbud mot tyngre tekniske inngrep, og de har som den klare hovedregel ikke dispensasjonsbestemmelser som hjemler universell tilrettelegging i verneområdet. Den generelle dispensasjonsbestemmelsen i nml. § 48 første ledd, første alternativ, vil sjelden kunne anvendes da universell utforming medfører terrenginngrep som strider mot verneformålet og påvirker verneverdiene. Hvorvidt et omsøkt tiltak er i konflikt med forskriften må vurderes i det enkelte tilfellet.

Utenfor verneområdet, i tilknytning til innfallsporter eller startpunkt, kan det i enkelte tilfeller være aktuelt å etablere tilretteleggingstiltak med universell utforming. Også utenfor verneområder bør forvaltningsmyndighet være bevisst på inngrep som påføres terrenget og gjøre en vurdering av om behovet står i forhold til kostnader og inngrep.

På denne bakgrunnen vil det være høy terskel for tildeling av midler utover det som kan defineres som "enkel tilrettelegging" i verneområder.

Kulturminner i verneområder

Kulturminner er en del av verneformålet i de aller fleste nasjonalparker og i enkelte andre verneområder. Ansvar for oppfølging og ivaretagelse av kulturminner ligger hos kulturminnemyndighetene. Det er egne poster på statsbudsjettet for forvaltning av kulturminner, og tiltaksmidler prioriteres vanligvis ikke til dette formålet. Skjøtsel av enkelte kulturminner, slik som steingjerder, gravrøyser og fangstsystemer, kan likevel vurderes prioritert for samfinansiering med kulturminnemyndigheten. Eksempler på tiltak som *ikke* finansieres av tiltaksmidler eller driftsmidler er vedlikehold av bygninger i verneområder. Ansvar for finansiering av vedlikehold og drift av bygninger ligger hos eier.

**Verneområdestyret
for Skardsfjella og
Hyllingsdalen**

Postadresse
Statsforvalteren i Trøndelag
Postboks 2600
7734 Steinkjer

Besøksadresse
705 Senteret
Kløftvegen 1
Ås i Tydal

Kontakt
Sentralbord: +47 74 16 80 00
Direkte:
Epost:
fntlmsb@statsforvalteren.no
<http://nasjonalparkstyre.no>

Adresseliste

Saksbehandler Marit Sophie Berger

Vår ref. 2022/383-0 432.2

Deres ref. «REF»

Dato 11.05.2022

Referat planleggingsmøte med SNO vår 2022 - Skardsfjella og Hyllingsdalen og Sylan

Møte ble gjennomført fysisk på 705 Senteret i Tydal 11.05.2022

Deltakere:

Martin Røsand, SNO
Marit Østby Nilsen, Fjelldriv
Tom Johansen, SNO
Francis Konow, Aursund fjellstyre
Marit Sophie Berger, nasjonalparkforvalter
Lars Slettom, nasjonalparkforvalter

Årets tiltak og oppsynstjenester for Skardsfjella og Hyllingsdalen landskapsvernområde og Sylan landskapsvernområde ble gjennomgått. Se vedlagt presentasjon.

Nedenfor er kommentarer fra møtet listet opp:

Skilt og tavler Skardsfjella og Hyllingsdalen:

- Opplysningsskilt om rein og fjellrev skal settes opp ved Sylsjøen der pilegrimstien starter, ved reinsgjerdet der besøksregistreringskassen sto. Plassering må avklares med Lenstyrelsen for Jemtland (Lars Beck). Det foreslås å bruke innkjøpt corteneståltavle, men at teksten endres. Tekst utarbeides i samråd med Lenstyrelsen for Jemtland slik at den passer for hele området. Språk: svensk og engelsk.
- Tjerråøyen. Det må stå skilt på traktorvegen der en kommer inn i naturesservatet fra begge veier, og for landskapsvernområdet der en kommer inn i det. Vurdere om det går an å feste på samme stolpe, evt. om to stolper kan settes sammen. Motorferdsel forbudtskilt der en kommer inn i naturreservatet fra vest.
- Litlrien. Skilt på traktorvegen som går innlengst sør i naturreservatet. Både verneområdeskilt og motorferdsel forbudtskilt.
- Verneområdeskilt på veien til Storhåen der veien krysser grensa. Tavlene ved Storelvavollen og Torsvollen ble beiset i 2021. Tavla ved Vauldalen fjellhotell og evt. Brekken bør beises i 2022 + noe etterarbeid på tavla ved Torsvollen. Tavlene vedlikeholdes inntil besøksstrategien er på plass og de etterhvert skal skiftes ut. Tavler som står på innfallsporter som skal videreføres prioriteres for vedlikehold.

Besøksteller Skardsfjella og Hyllingsdalen:

- Besøksteller er planlagt oppsatt ved stien fra hyttefeltet ved Jervbekkhøa. Behovet ble diskutert, og konklusjonen ble at vi ønsker telling her for å få et bedre bilde av det totale besøket i landskapsvernområdet. Telleren lånes derfor ikke bort til Skarvan og Roldalen.

Skjøtsel og kartlegging på setervoller i Skardsfjella og Hyllingsdalen:

- Det er ønske fra Tom og Martin om å bli med på feltarbeidet som skal utføres i forbindelse med kartleggingsarbeidet som Dag-Inge Øien skal utføre. Dette for å se og diskutere former for og effekt av skjøtsel på vollene. Noe usikkert om de får dette til ut fra begrenset kapasitet.

Tiltak og oppsynstjenester Sylan

- Svært begrenset med midler til tiltak i 2022, og kun vanlig oppfølging av skilting og teller kan gjennomføres.. Verneskilt og sykkel forbudt-skilt langs riksgrensen prioriteres. Teller settes opp på stien mot Storssola i år.
- Befaring langs kjøresporet under kraftledningen fra Sankåvika til Bustvola. Felles befarings med berørte aktører (grunneiere, reindrifta og verneforvaltningen). Bli enige om tiltak og hvem gjør hva.
- Stien fra Nedalshytta til Syltjønnå. Se nærmere på aktuelle tiltak, se også hva som står i rapporten fra Kistefoss Skog om aktuelle tiltak langs denne stien. Noe tilfeldig klopplegging og spesielt noen punkter med for dårlig dimensjonering av klopper over bekker. Vurdere vedlikeholdstiltak ved steintrapp for å forebygge erosjonsskader ved å ta kontroll på vann. Fokus på bålplasser, forsøpling og ferdsel ved teltområde nær Syltjønnå.
- Registrering av rødlistearter i Artsobservasjoner samt registrering/bilder av anlegg/bygninger i verneområdeloggen, (gjelder også Skardsfjella og Hyllingsdalen)
- Tilsyn etter påstrøing av sand langs sperregjerdet fra Storsola mot Falksjøen, spesielt fokus på naturtypen snøleier.
- Tilsyn langs Esandsjøen og Nesjøen mtp. bålplasser og forsøpling – isfiske.
- Nettside for Sylan er under arbeid. Ny FB-side etableres for Sylan LVO i 2022.

Det må lages tjenestekjøpsavtale med Fjelldriv om tiltakene i Sylan og i Tydalsdelen for Skardsfjella og Hyllingsdalen.

Aursund Fjellstyre har tjenestekjøpsavtale med SNO. Dersom denne ikke er tilstrekkelig til å dekke de tiltakene som er planlagt, må det også lages en tjenestekjøpsavtale mellom verneområdestyret og Aursund fjellstyre.

Med hilsen

Marit Sophie Berger
Nasjonalparkforvalter

Dette dokumentet er elektronisk godkjent og har derfor ingen underskrift

Likelydende brev sendt på e-post til:

Tom Johansen
Martin Røsand
Marit Østby Nilsen
Francis Konow

Oppsummering Planleggingsmøte 1 med SNO – 01.11.2022

Skardsfjella og Hyllingsdalen landskapsvernområder

kl 12.00 -14.00 på 705 Senteret i Ås i Tydal.

Deltakere:

- Kristin Lund Austvik, SNO
- Francis Konow, Aursund fjellstyre
- Marit Østby Nilsen, Fjelldriv AS
- Marit Sophie Berger, nasjonalparkforvalter
- Lars Slettom, nasjonalparkforvalter

Kort gjennomgang av Besøksstrategien som nå er på høring

- Visjon – velkommen til Skardsfjella og Hyllingsdalen med respekt for naturen, kulturlandskapet og den samiske reindrifta
- Tilrettelegge uten å øke trafikken – kanalisere ferdsel utenom sårbare områder
- Strategiske grep – kanalisere ferdsel for å ivareta verneverdier / møte nye former for friluftsliv / bruke designmanualen til MDIR
- Færre start/innfallsporter, informasjonspunkt i randsonen – Brekken, Stuggudal, Ås
- Ingen ytterligere merking av stier – en merket sti gjennom Skarddøra
- Omlegging av sti i Møsjødalen
- Naturstier i randsona; Brekken sentrum, Stuggudal sentrum, Vauldalen
- Utsiktspunkt prioriteres ikke
- Tiltaksplan gir oversikt over de tiltak som skal gjennomføres førstkommande tre-årsperiode

Årets oppsyn og tiltak 2022 og innspill til plan for 2023

Det ble tatt utgangspunkt i bestillingen 2022

Skilt og infotavler

Oversikt over skilt legges inn i verneområdeloggen – Kristin følger opp

Opplysningsskilt om rein/fjellrev – Avventer skilt på Sylsjøen. Det er tatt kontakt med Lars Back i Länsstyrelsen i Jämtland for å høre om det kan settes opp et slikt skilt ved reinsstengeselet. Det er foreløpig ikke gitt klarsignal om skiltingen fra Länsstyrelsen. Det må skiftes opplysningsskilt ved Nyvollen og Væktarhaugan i 2022, kan vente med utskifting av skilt i Møsjødalen, da dette ikke er skadet foreløpig.

Sykling forbudt underskilt er satt opp uten løveskilt ved Hyddkroken og Hyllingstjønnna. Det har skapt litt forvirring da avsender av skiltet ikke kommer fram. Hvordan lage skilt som viser både avsender og budskap? Det er mulig å bestille tilleggsskilt med fri tekst, for eksempel med logo for Verneområdestyret for Skardsfjella og Hyllingsdalen. Forvalter sjekker hva som er mulig her.

Løveskilt ved Litl-Rien, Stor-Håen, Tjerråøyen (skilt begge veier), er satt opp i 2022. Forslag om skilt ved vernegrensa på sti fra Movollveien til Blankhåen.

Beising av infotavler – Her har vi ved en misforståelse gått over fra røbrunt til grått. Vi fortsetter med grått. Videre skjebne for tavla ved Sylsjøen er litt usikker, jf forslag i Besøksstrategien. Den har stort behov for vedlikehold og det forslås at denne vedlikeholdes i 2023 slik at den er presentabel inntil videre – Den bør da beises grå og få utbedret støttebord bak.

Det er et umiddelbart behov for parkeringsskilt på Torsvollen. Foreslår at det blir ordnet i 2023 sammen med «Velkommen inn» på info – bua og turstiskilt (grønn pil) som viser tydelig hvor folk skal gå videre. Torsvollen bør prioriteres i innfallsportarbeidet.

Tellere

- 2022 - Jervbekkhåmmåren – 1548 passeringer 9. juni – 31. august (mangler ei uke). Snitt per dag 20 (24 på helg), travleste dag med 87 passeringer var 11. august
- Besøkstelling 2023 – Torsvollen er aktuell for telling

Skjøtsel

- Botanisk kartlegging av 5 setervoller er gjennomført. Rapport skal komme innen 15.nov.
- Utbetalt godtgjøring til skjøtsel på Nedre Hyllingsvollen, Rihåvollen og Røbekkvollen.
- Plan for 2023 avhenger av rapport

Prosjekt – utskifting av kreosotsviller på Krokvegen

- 133 sviller tatt opp, og skal kjøres ut vinteren 22/23. Per Inge Skott har utført arbeidet, og er bedt om å komme med kostnadsoverslag for utkjøring og levering til mottak.
- Svillene er erstattet med malmfuruplank. Det ble påpekt et utbedringspunkt der planken ikke lå stabilt. Her er det mulig at det må gjøres litt med en spade for at vatnet skal trekke unnå. Dette må vurderes på barmark 2023.

Publikumsvennlig nettside

- Arbeidet startet – lanseres etter at besøksstrategien er vedtatt og godkjent

Samarbeidspart infopunkt 705 senteret

- Infopunktet er ferdigstilt, mangler bare kartplakat for Skardsfjella og benker. Temaplakat om Reindrift må oppdateres med Skardsfjella og Hyllingsdalen.

Andre oppsynstjenester

- Omlegging av sti Haugavollen – rydding i 2021, merking og fjerne noen steiner må vurderes, enkle tiltak mtp sykkel.
- Contorta/vrifuru ved Haugavollen - aktuelt med befarings for evt. etablering av bevaringsmål. Viktig å følge med på effekt av tiltaket og eventuell gjenvekst av vrifuru.
- Oppfølging av arter: jaktfalk, fjellrev, svartkurle – Ingebrigt /Franzis følger jaktfalk, melding om mink i Møysjødalen, dialog med Stugudal Fjell om løyper/skilt/tilrettelegging for å hindre forstyrrelse av hekkelokalitet. Det har vært et godt år for fjellreven (2 kull i Skardsfjella og Hyllingsdalen)
- Tilsyn og kontroll – motorferdselkontroll, sårbare punkt for motorferdsel på barmark, (Hyllingsdalen – kjørespor, Røbekktun og Litj-Hyddsjøen) – dialog med Kristin om innlegging i

verneområdeloggen, byggetiltak (oppfølging av uthus/utedo), leirplasser (sølvpapir brenner ikke opp, plastikk – Vigelåa/flere bål plasser)

- Det er satt ut en benk på Nordskardsfjellet 1442 moh (traversen). Det er ikke gitt tillatelse til benken og vi vurderer å fjerne benken. Bør sjekke ut med grunneier først. Hvem er grunneier?
- Første del av sti til «Badekulpene». Her er Statkraft er grunneier – Aktuelt med dialog for evt. flytting av stien vekk fra myra og opp på tørr bakke. Dette ligger utenfor verneområdet.

Det vises i tillegg til vedlagte plansjer fra presentasjonen som ble vist på møte.

Referent: Lars Slettom og Marit Sophie Berger

Verneområdestyret for Skardsfjella og Hyllingsdalen						
Forvaltning/myndighet	Verneområde/Tema	Prioritering	Beskrivelse av oppdrag og metode	Forankring i planverktøy	Rapportering (Verneområdelogg, Artsobs, Natstat).	Merknad
Verneområde/Tilrettelegging						
	Omlegging sti ved Haugavollen	1	Stien ryddet høst 2021. Vurdere ytterligere rydding og merking	Besøksstrategi	Verneområdelogg	Besøksstrategien er under arbeid. Tiltaket er ønsket av grunneier.
	Løpende vedlikehold av løveskilt og tavler o.l.	1	Beising av tavler. Oppsetting av opplysningsskilt om hensyn til rein og fjellrev på svensk side. Oppfølging av innfallsport ved Torsvollen.	Besøksstrategi	Verneområdelogg	Besøksstrategien er under arbeid.
	Oppfølging av fedselsteller	1	Sette opp og følge opp teller i felt	Besøksstrategi	Verneområdelogg	Kartlegging i forbindelse med arbeid med besøksstrategien. Planlagt ved stjernebekkhammaren.
Verneområde/Skjøtsel						
	Skjøtsel av prioriterte setervoller	1	Kontroll av gjennomført skjøtsel. Bistå ved eventuell ny botanisk kartlegging i 2022	Forvaltningsplan	Verneområdelogg	Skjøtsel utføres av setereierne. Ny kartlegging bestilles av for eksempel NTNU Vitenskapsmuseet som utførte tilsvarende jobb for 10 år siden
	Oppfølging av tiltak langs Krokvegen	1	Gjelder utskifting av kreosotholdige sviller	Forvaltningsplan	Verneområdelogg	Utføres ved tjenestekjøp og i samarbeid med grunneier.
Verneområde/Bevaringsmål						

Jaktfalk	1	Registrering av hekking	Forvaltningsplan	Artsobs	
Fjellrev	1	Det har tidligere vært et eget prosjekt. Videreføring er noe uavklart	Forvaltningsplan	Artsobs	Dersom projektet med fjellreven ikke videreføres må det legges en egen strategi for oppfølging av arten.
Svartkurle	2	Registrere eventuelle funn	Forvaltningsplan	Artsobs	Flere forekomster utenfor selve verneområdet
Verneområde/Tilsyn og kontroll					
Kartlegge sårbare punkt for motorferdsel barmark	2	Reindrifta har en del faste kjøretraseer, og det er aktuelt å kartlegge punkter som er spesielt sårbare for slitasje for vurdering av eventuelle tiltak	Forvaltningsplan	Verneområdelogg	
Kontroll med motorferdsel	1	Barmarkskjøring og ettervinter ved hytteområdene	Forvaltningsplan	Verneområdelogg	Utføres når en allikevel er i området
Oppsyn med byggetiltak	1	Kontroll av gitte tillatelser til byggetiltak	Forvaltningsplan	Verneområdelogg	Starte registrering av eksisterende bygninger - oppmåling og fotografering.
Kkartlegging av grankloner/senkegran	2	Eget prosjekt i samarbeid med C14-datering.		Verneområdelogg	Samarbeidsprosjekt med Femund nasjonalparkstyre og Nasjonalparkstyret for Skarvan og Roltdalen og Sylan
Oppsyn og opprydding ved leirplasser m.v.	1	Følges opp som tidligere år	Forvaltningsplan	Verneområdelogg	Gjelder flere lokaliteter der vandrere/fiskere slår leir.

Arkivsaksnr: 2022/382

Saksbehandler: Marit Sophie Berger

Dato: 18.11.2022

Utvalg	Utvalgssak	Møtedato
Verneområdestyret for Skardsfjella og Hyllingsdalen	37/2022	25.11.2022

Drift av verneområdestyret for Skardsfjella og Hyllingsdalen - budsjett og møteplan 2023

Vedlegg

- 1 Rapport NTNU Setervoller i Hyllingsdalen2022
- 2 Budsjett SkHy 2023

Forvalters innstilling

Verneområdestyret for Skardsfjella og Hyllingsdalen godkjenner forslag til møteplan og budsjett for 2023, samt forslag til søknad om driftsmidler slik det er lagt fram i saken.

Saksopplysninger

Det må søkes om midler til drift av verneområdestyret fra Miljødirektoratet. Budsjettet skal dekke reise- og møtegodtgjørelse for medlemmer i styret, samt reiseutgifter for medlemmer av rådgivende utvalg. I tillegg kommer utgifter til bespisning og møtelokaler ved alle møter i regi av verneforvaltningen. Kostnader til lønn og reiser for forvalter dekkes i utgangspunktet av Statsforvalteren i Trøndelag. Reisebudsjettet for Statsforvalterens ansatte er svært begrenset, og det er derfor aktuelt at også en del av reisebudsjettet til forvalter dekkes av styrets midler. Dette for å sikre at en får gjennomført nødvendige reiser til møter og befaringer i verneområdestyrets regi.

Det kan også søkes midler til dekking av utgifter i forbindelse med utarbeiding av forvaltningsplan, skjøtselsplaner og besøksstrategi. Dette gjelder nødvendige kartlegginger og møter (medvirkningsprosesser).

Drift av styret i 2022

For 2022 ble styret tildelt 220 000 kr til drift + 30 000 til besøkstrategiarbeidet, dvs 250 000 kr til sammen. Det er brukt av 216 722 kr. pr 18.11.21. Kostnaden til botanisk

kartlegging av setervoller er da belastet driftsmidlene og ikke tiltak. Det gjenstår fortsatt noe utbetaling av møtegodtgjørelse, og det forventes at midlene blir brukt opp. Det er gjennomført 3 fysiske styremøter (24.03, 23.05 og 06.10), 2 e-postmøter (02.06 og 04.07), et dialogmøte (06.10) og en 2-dagers befarings (17.-18.08) i 2023. I tillegg kommer siste styremøte 25.11.

Plan for drift av styret 2023

Det legges opp til 4 fysiske møter for styret i 2023, hvorav ett to-dagers med befarings/studietur, og ett dialogmøte med rådgivende utvalg. Det er ut fra dette beregnet en kostnad på kr 230 000 kr til drift av styret i 2023, se vedlagt budsjett. Budsjettet er laget med honorarsatser for 2022. Dette vil bli juset så snart satsene for 2023 foreligger.

I tabellen under er det satt opp et forslag til møteplan for 2023.

Møteplan 2023	Verneområdestyret	Rådgivende utvalg og administrativt kontaktutvalg
Januar		
Februar		
Mars	Dialogmøte og styremøte 02.03 Røros	Dialogmøte 02.03 Røros
April		
Mai	11.05 Tydal	
Juni/Juli		
August	17.-18.08 Styremøte med befarings	
September		
Oktober		
November	30.11 på Røros	
Desember		
Sum møter	4	1

Besøksstrategi 2023

Besøksstrategiarbeidet videreføres.

Plan for 2023:

Bearbeidet besøksstrategi jamfør krav for faglig godkjenning fra Miljødirektoratet legges fram på dialogmøte 2.mars. Dersom planen skal ut på høring igjen kan den legges fram for godkjenning på møte i august. En har da tid til eventuelle åpne møter i løpet av våren 2023. I foreliggende forslag til besøksstrategi er kommunikasjonsplan ett av tiltakene. Det vil være hensiktsmessig om en slik plan er laget før vil skal søke om midler til tiltak i 2024. Det søkes derfor om 100.000 kr til annonsering og møtevirksomhet, samt kjøp av tjenester for å få laget en kommunikasjonsplan.

Konklusjon

Med bakgrunn i saksopplysningene over foreslår forvalter at det søkes om kr 230 000 til drift av Verneområdestyret for Skardsfjella og Hyllingsdalen og kr 100 000 til annonsering og møtevirksomhet i forbindelse med besøksstrategien, samt utarbeiding av kommunikasjonsplan.

Verneområdestyret delegerer til forvalter å sende inn søknad til Miljødirektoratet. Budsjettet skal oppjusteres når de nye honorarsatser foreligger.

NTNU Vitenskapsmuseet naturhistorisk notat 2022-x

Dag-Inge Øien

**Prioriterte setervoller i Skardsfjella og
Hyllingsdalen landskapsvernområde**
Status for botaniske verdier og råd om skjøtsel

NTNU Vitenskapsmuseet naturhistorisk notat

Dette er en elektronisk serie fra 2013 som erstatter tidligere Botanisk notat og Zoologisk notat. Serien er ikke periodisk, og antall nummer varierer per år. Notatserien benyttes til rapportering fra mindre prosjekter og utredninger, datadokumentasjon, statusrapporter, samt annet materiale som ikke har en endelig bearbeidelse.

Tidligere utgivelser: <http://www.ntnu.no/web/museum/publikasjoner>

Referanse

Øien, D.-I. 2022. Prioriterte setervoller i Skardsfjella og Hyllingsdalen landskapsvernområde. Status for botaniske verdier og råd om skjøtsel. – NTNU Vitenskapsmuseet naturhistorisk notat 2022-x: 1-xx.

Trondheim, november 2022

Utgiver

NTNU Vitenskapsmuseet
Institutt for naturhistorie
7491 Trondheim
Telefon: 73 59 22 80
e-post: post@vm.ntnu.no

Ansvarlig signatur

Ingrid Ertshus Mathisen (instituttleder)

Publiseringstype

Digitalt dokument (pdf)

Forsidefoto

[xx]

www.ntnu.no/museum

ISBN 978-82-8322-xxx-x
ISSN 1894-0064

Sammendrag

Øien, D.-I. 2022. Prioriterte setervoller i Skardsfjella og Hyllingsdalen landskapsvernområde. Status for botaniske verdier og råd om skjøtsel. – NTNU Vitenskapsmuseet naturhistorisk notat 2022-x: 1-xx.

Fem lokaliteter knyttet til seterområdene i Skardsfjella og Hyllingsdalen landskapsvernområde ble prioritert for skjøtselstiltak i 2011. Disse ble oppsøkt på nytt i 2022. Det botaniske mangfoldet ble kartlagt, inklusive naturtyper. Gjennom samtaler med grunneiere ble det innhentet informasjon om tidligere bruk og skjøtelsstiltak som er gjennomført siden 2010. Foreliggende rapport oppsummerer skjøtelsarbeidet, en vurdering av statusen for de botaniske naturverdiene og skjøtelsråd for videre skjøtsel.

Strickervollen ligger nord for Rien og ble holdt i hevd til midten av 1960-tallet. Etter å ha ligget brakk en periode ble årlig slått gjenopptatt i 2009, og vollen er i dag i god hevd. Lokaliteten er voksested for den trua arten kvitkurle *Pseudorchis albida* VU, og inneholder både slåttemark og slåttevær, men kun slåttemarka foreslås skjøttet videre. Årlig slått med oppsamling av slåttegraset blir anbefalt, men lågproduktive arealer kan slås sjeldnere og i enkelte året kan man la slåttegraset ligge på slike arealer.

Rihåvollen, på nordsida av Rihåen, består av slåttemark som ble holdt i hevd til sist på 1970-tallet, deretter beita med sau fram til ca. 2000. Årlig slått med beitepusser uten oppsamling av slåttegraset har foregått siden 2012. Store deler av vollen er relativt høgproduktiv. Videre skjøtsel med årlig slått og oppsamling av slåttegraset anbefales sterkt for å unngå en gjødslingseffekt.

Nedre Hyllingsvollen er en stor, flat voll med en svært lang brukshistorie som ligger på en sandavsetning nord for Hyllingen. Etter at vollen lå brakk noen år fra 1960-tallet til 1986 er den nå i god hevd og slås årlig. Lokaliteten er et av de viktigste voksestedene for den trua arten høstmarinøkkel *Botrychium multifidum* VU i Norge. Dagens skjøtsel med årlig slått og oppsamling av slåttegraset foreslås videreført, men det anbefales ikke slått i tørre år, og det må tas hensyn til høstmarinøkkel ved valg av slåtteredskap.

Røbekkvollen ligger i kanten, nord for de store myrrealene på Finnfloen og deles i to av Røbekken. Ordinær setring opphørte midt på 1960-tallet. Etter det har kun den østre delen vært slått før slått også ble gjenopptatt i den vestre delen i 2015. Lokaliteten inneholder både slåttemark og slåttevær som foreslås skjøttet videre med årlig slått og oppsamling av slåttegraset. Det anbefales også at man etter hvert går over fra dagens bruk av plenklipper til bruk av tohjulstraktor eller lignende slåtteredskap.

Hyddkroken er et lite småbruk lengst øst i Hyllingsdalen. Den tidligere innmarka har i dag preg av semi-naturlig eng og klassifiseres som slåttemark. Kun mindre arealer rundt det østlige bruket «Bakka» har blitt slått etter at drifta opphørte i 1957. Det foreslås (i prioritert rekkefølge) at 1) slått av arealene rundt Bakka videreføres og 2) utvides noe. Dette inkluderer krattrydding. Åpne arealer slås minimum hvert tredje år, nyridda arealer årlig. I tillegg foreslås det 3) at kratt fjernes rundt bygningene på det andre bruket «Kroken» og at 4) skjøtelsarealene sør for Bakka utvides ned mot elva. Hyddkroken inkluderer også «Stensryen» der tidligere beitemark holdes åpen rundt et hyttetun som ble etablert her på 1960-tallet. Slåtten foreslås videreført og i tillegg foreslås det å slå kantene på ei gammel slåttemark som ligger i tilknytning til Stensryen.

Nøkkelord: høstmarinøkkel – kulturlandskap – kvitkurle – naturtyper – semi-naturlig mark – slåttemark – slåttevær

Dag-Inge Øien, NTNU Vitenskapsmuseet, Institutt for naturhistorie, NO-7491 Trondheim

Innhold

Sammendrag	3
Forord	5
1 Innledning	6
2 Metodikk	7
3 Strickertvollen	8
3.1 Flora, vegetasjon og naturtyper	9
3.2 Tilstand og bruk.....	11
3.3 Skjøtselsråd.....	12
4 Rihåvollen	13
4.1 Flora, vegetasjon og naturtyper	13
4.2 Tilstand og bruk.....	14
4.3 Skjøtselsråd.....	16
5 Nedre Hyllingsvollen (Flatavollen).....	17
5.1 Flora, vegetasjon og naturtyper	17
5.2 Tilstand og bruk.....	19
5.3 Skjøtselsråd.....	20
6 Røbekkvollen	21
6.1 Flora, vegetasjon og naturtyper	21
6.2 Tilstand og bruk.....	22
6.3 Skjøtselsråd.....	22
7 Hyddkroken.....	24
7.1 Flora, vegetasjon og naturtyper	26
7.2 Tilstand og bruk.....	27
7.3 Skjøtselsråd.....	27
8 Stensryen (Hyddkroken vest)	29
8.1 Flora, vegetasjon og naturtyper	29
8.2 Tilstand og bruk.....	31
8.3 Skjøtselsråd.....	31
9 Referanser	32
Vedlegg.....	33
Vedlegg 1 Karakteristiske arter i ugjødsla slåtte- og beitemarker	33

Forord

NTNU Vitenskapsmuseet fikk våren 2022 i oppdrag fra verneområdestyret for Skardsfjella og Hyllingsdalen landskapsvernområde å kartlegge botanisk status og utarbeide skjøttselråd for videre skjøttselarbeid på fem setervoller i landskapsvernområdet: Strickertvollen, Rihåvollen, Nedre Hyllingsvollen, Røbekkvollen og Hyddkroken. Undersøkelsene var en oppfølging av undersøkelser som NTNU Vitenskapsmuseet gjorde i 2010, da disse fem lokalitetene ble prioritert for skjøttsel. Formålet med undersøkelsene har vært å gi forvaltningsmyndighetene en oversikt over virkningene av skjøttseltiltakene som er gjennomført i forhold til målsettingen med skjøttselen og de botaniske naturverdiene, og å gi råd om vegen videre. Arbeidet er gjennomført av senioringeniør (dr. scient.) Dag-Inge Øien som også har vært NTNU Vitenskapsmuseets kontaktperson i prosjektet. Kontaktperson hos verneområdestyret har vært nasjonalparkforvalter Marit Sophie Berger. Takk til grunneiere av de fem lokalitetene som velvillig har stilt opp og gitt verdifull informasjon om historien og bruken av områdene, og aktivt deltatt i diskusjonen om videre skjøttsel.

Trondheim, november 2022

Dag-Inge Øien

1 Innledning

I Skardsfjella og Hyllingsdalen landskapsvernområde, som ellers i høgereliggende strøk i Norge, har utmarka i mange hundre år blitt brukt til høsting av fôr. Store arealer i landskapsvernområdet har vært brukt til utmarksslått og seterdrift, spesielt i områdene nord og vest for Rien (Elven 1978, Elven & Hveem 1986). Både områdene rundt Rien og deler av Hyllingsdalen kan karakteriseres som utprega seterområder. Lengst mot øst, i indre deler av Hyllingsdalen, har utnyttelsen vært minst, og knyttet til områdene i umiddelbar nærhet til setervollene og bosetningene. Aktiviteten rundt høsting av fôr i utmarka avtok gradvis utover på 1900-tallet, og etter 1950 var det i hovedsak slutt på utmarksslåtten. Tradisjonelt seterbruk ble noen steder drevet fram til ca. 1970. I dag består bruken stort sett av ekstensivt beite av sau og rein, og de fleste setervollene brukes som fritidseiendommer.

I forbindelse med opprettelsen av landskapsvernområdet ble det i 2010 foretatt en botanisk kartlegging av 13 lokaliteter med kulturmark knyttet til seterområdene i landskapsvernområdet (Øien 2011). På bakgrunn av kartleggingen ble det gjort en samlet vurdering av lokalitetene og en prioritering for skjøtsel. Fem av lokalitetene fikk høyest prioritet. Dette var Strickertvollen, Rihåvollen, Nedre Hyllingsvollen, Røbekkvollen og Hyddkroken (figur 1). På samtlige av de fem lokalitetene har det vært drevet aktiv skjøtsel i årene etter 2010. NTNU Vitenskapsmuseet har bidratt med skjøtelsråd for Nedre Hyllingsvollen og utarbeidet et forslag til skjøtelsplan for Hyddkroken (Øien 2012).

Figur 1. De fem lokalitetene som ble undersøkt i 2022.

I 2022 ble de fem lokalitetene undersøkt på nytt. Det botaniske mangfoldet ble kartlagt, inklusive naturtyper. Gjennom samtaler med grunneiere ble det innhentet informasjon om tidligere bruk og gjennomførte skjøtselstiltak siden 2010. Foreliggende rapport oppsummerer skjøtelsarbeidet som har blitt gjennomført, en vurdering av statusen for de botaniske naturverdiene og skjøtelsråd for videre skjøtsel for hver av de fem lokalitetene.

2 Metodikk

Lokalitetene ble befart i perioden 6.-9. august av Dag-Inge Øien. I samtlige lokaliteter ble befaringen gjort sammen med grunneier som orienterte om skjøtselen som er gjennomført, og ga viktig informasjon om historikken til lokaliteten og tidligere bruk. Videre ble målsetting, slåtte-tidspunkt og slåtteredskap diskutert.

Under befaringen ble alle karplanter som ble observert notert, og naturtyper ble kartlagt etter Miljødirektoratets instruks (Miljødirektoratet 2022) ved bruk av NiN-app og nettbrett. Artslistene er gjengitt under beskrivelsen av hver lokalitet nedenfor. Naturtypedataene ble lastet opp til Miljødirektoratet og vil etter hvert bli tilgjengelig i Naturbase. Det ble også tatt belegg av noen karplanter fra de fleste av lokalitetene. Dette for å dokumentere forekomst av arter som er sjeldne i dette området eller som av ulike grunner er interessante. Beleggene er levert til herbariet ved NTNU Vitenskapsmuseet og opplysningene vil etter hvert bli tilgjengelige i Artskart.

En generell beskrivelse av naturgrunnlaget i Hyllingsdalen-området finnes hos Øien (2011). Se også Elven (1978) og Elven og Hveem (1986). Norske og vitenskapelige navn på karplanter og moser følger Elven (2005) og Frisvoll m.fl. (1995). Navn og koder på naturtyper og kartleggings-enheter i Natur i Norge følger henholdsvis Miljødirektoratet (2022) og Bratli m.fl. (2021).

3 Strickertvollen

Oppsøkt: 08.08.2022
Areal: 9 daa
Naturtyper: D2.1 Slåttemark
E15.1 Slåttemyr
Kartleggingsenheter: T32-C-2 Kalkfattig eng med klart hevdpreg
T32-C-4 Intermediær eng med klart hevdpreg
V9-C-1 Kalkfattig semi-naturlig myr
V9-C-2 Intermediær semi-naturlig myr
V9-C-3 Kalkrik semi-naturlig myr

Strickertvollen er en relativt liten setervoll nord for Rien som ble etablert på slutten av 1800-tallet ved at drifta på Gamle Strickertvollen, som lå lenger nordvest, ble flyttet hit. Familien til dagens eiere overtok stedet i 1917. Det var tradisjonell seterdrift med melkekyr, og i perioder også med sauer, fram til midt på 1950-tallet. Etter det ble arealene kun slått, og fra midten av 1960-tallet ble engarealene stort sett liggende brakk fram til dagens eiere overtok i 2003.

Det går ei dreneringsgrøft nær den øvre kanten av vollen, i øst og sørøst. Et steingjerde markerer kanten av vollen, og det er flere steinklopper over grøfta. Det er to større bygninger. Den øverste er bygget av dagens eiere på tuftene av det opprinnelige seterhuset. Den andre er opprinnelig ei jaktbu (figur 2) som har blitt påbygd i årene etter 1917, og er i dag renoverert og i god stand. I tillegg er det satt opp en kopi av ei høyløe som fungerer som anneks. Det er også et par mindre uthus, og i overkant av vollen er det tufter etter et sauefjøs.

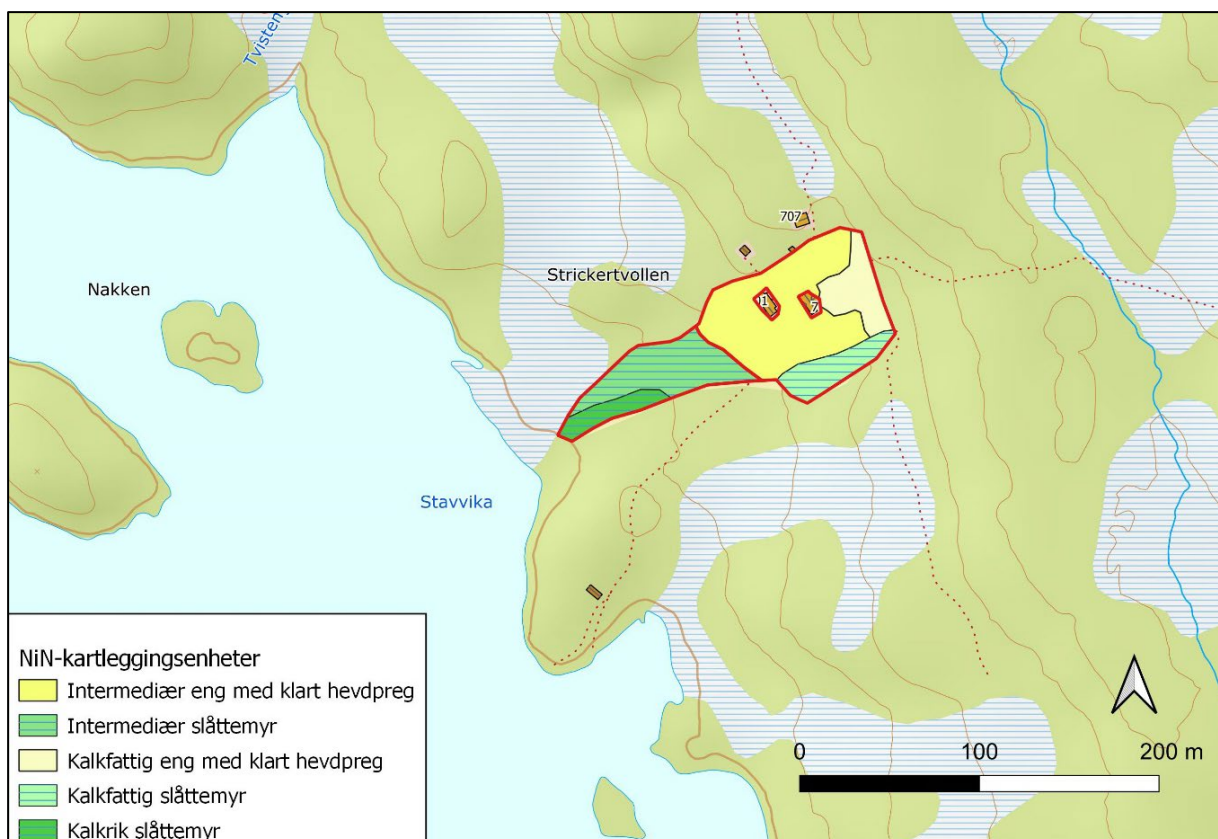

Figur 2. Strickertvollen. Artsrik engvegetasjon i bakken nedenfor den utvida jaktbua. Kopi av høyløe i bakgrunnen. Foto: D.-I. Øien 08.09.2022.

3.1 Flora, vegetasjon og naturtyper

Arealene fra foten av bakken nedenfor bygningene og østover klassifiseres som D2.1 Slåttemark (figur 3). I bakkene nedenfor bygningene er vegetasjonen kortvokst og relativt artsrik. Her står blant annet prestekrage *Leucanthemum vulgare*, blåklokke *Campanula rotundifolia*, marinøkkel *Botrychium lunaria* og en større populasjon med den trua orkideen kvitkurle *Pseudorchis albida* VU. Gulaks *Anthoxanthum odoratum*, engkvein *Agrostis capillaris* og fjelltimotei *Phleum alpinum* er de vanligste grasartene. I bakkene lenger sør og øst, nærmere dreneringsgrøfta er vegetasjonen mer høgvokst med mye skogstorkenebb *Geranium sylvaticum*, enghumbleblom *Geum rivale*, engsyre *Rumex acetosa* og sølvbunke *Deschampsia cespitosa*. Innslag av skogrørkvein *Calamagrostis phragmitoides*, sumphaukeskjegg *Crepis paludosa* og marikåpe (trolig kildemarikåpe *Alchemilla glomerulans*). Den høge produktiviteten kan tyde på høgt næringsinnhold i jorda. Noe av dette skyldes nok tidligere tiders tilførsel av husdyrgjødsel, men også at jorda her er fuktig og veldrenert, noe som øker tilgangen på næringsstoffer for plantene. Nord og nordøst for bygningene er vegetasjonen fattigere, med mye sølvbunke og finnskjegg *Nardus stricta*. I sørøst, sør for dreneringsgrøfta, har vegetasjonen preg av myr eller våteng med mye duskull *Eriophorum angustifolium*, torvull *E. vaginatum* og trådsiv *Juncus filiformis*.

Mesteparten av slåttemarka faller inn under kartleggingsenheten T32-C-4 Intermediær eng med klart hevdpreg, men de fattigste delene av engene ovenfor bygningene tolkes som T32-C-2 Kalkfattig eng med klart hevdpreg. Arealene sør for dreneringsgrøfta kartlegges som V9-C-1 Kalkfattig semi-naturlig myr (slåttemyr), men inkluderes i slåttemarka siden arealet er for lite til å skilles ut som egen naturtypelokalitet etter Miljødirektoratets kartleggingsinstruks.

Figur 3. Kartlagt areal på Strickertvollen.

På arealene ned mot Rien går vegetasjonen gradvis over i myr (figur 3 og 4). Slåtte-/stolpestarr *Carex nigra* coll., sølvbunke og enghumleblom er de vanligste artene. Mot øst er også glattmarikåpe *Alchemilla glabra* vanlig. I tillegg er det en god del kratt av dvergbjørk *Betula nana* og sølvvier *Salix glauca*. I sørvest er det et mindre parti med innslag av en rekke rikhetsindikatorer, bl.a. gulstarr *Carex flava*, klubbstarr *C. buxbaumii*, svarttopp *Bartsia alpina*, jåblom *Parnassia palustris*, fjellfrøstjerne *Thalictrum alpinum* og myrstjernemose *Campylium stellatum*.

Figur 4. Slåttemyr vest for setervollen på Strickertvollen. Foto: D.-I. Øien 08.09.2022.

Hele denne delen av lokaliteten klassifiseres som E15.1 Slåttemyr, med kartleggingsenhetene V9-C-2 Intermediær semi-naturlig myr og V9-C-3 Kalkrik semi-naturlig myr, men deler av arealet lengst øst, i overgangen mot slåttemarka har preg av våteng.

Tabell 1 gir oversikt over karplanteartene som er funnet på Strickertvollen.

Tabell 1. Karplanteliste for Strickertvollen. * kun observert på myra i vest.

Trær, busker og lyng			
<i>Andromeda polifolia</i>	Kvitlyng	<i>Potentilla erecta</i>	Tepperot
* <i>Betula nana</i>	Dvergbjørk	<i>Pseudorchis albida</i>	Kvitkurle
<i>Betula pubescens</i>	Bjørk	<i>Pyrola minor</i>	Perlevintergrøn
<i>Empetrum nigrum</i> coll.	Krekling	<i>Ranunculus acris</i>	Engsoleie
<i>Juniperus communis</i>	Einer	<i>Ranunculus auricomus</i>	Nyresoleie
* <i>Salix glauca</i>	Sølvier	<i>Rhinanthus minor</i>	Småengkall
* <i>Salix lapponum</i>	Lappvier	<i>Rumex acetosa</i>	Engsyre
* <i>Salix phylicifolia</i>	Grønvier	<i>Saussurea alpina</i>	Fjellistel
<i>Sorbus aucuparia</i>	Rogn	<i>Silene dioica</i>	Raud jonsokblom
<i>Vaccinium myrtillus</i>	Blåbær	<i>Solidago virgaurea</i>	Gullris
<i>Vaccinium uliginosum</i>	Blokkebær	<i>Stellaria graminea</i>	Grasstjerneblom
<i>Vaccinium vitis-idaea</i>	Tyttebær	<i>Taraxacum</i> sp.	Løvetann
		* <i>Thalictrum alpinum</i>	Fjellfrøstjerne
		<i>Thriftalis europaea</i>	Skogstjerne
		<i>Trifolium repens</i>	Kvitkløver
		* <i>Valeriana sambucifolia</i>	Vendelrot
		<i>Viola biflora</i>	Fjellfiol
Urter			
<i>Achillea millefolium</i>	Ryllik		
<i>Alchemilla</i> cf. <i>glomerulans</i>	Kildemarikåpe		
<i>Alchemilla</i> cf. <i>glabra</i>	Glattmarikåpe		
<i>Angelica sylvestris</i>	Sløke		
* <i>Bartsia alpina</i>	Svarttopp	Grasvekster	
<i>Bistorta vivipara</i>	Harerug	<i>Agrostis canina</i>	Hundekvein
<i>Botrychium lunaria</i>	Marinøkkel	<i>Agrostis capillaris</i>	Engkvein
<i>Caltha palustris</i>	Soleihov	<i>Anthoxanthum odoratum/nipponicum</i>	Gulaks/fjellgulaks
<i>Campanula rotundifolia</i>	Blåklokke	<i>Avenella flexuosa</i>	Smyle
<i>Chamerion angustifolium</i>	Geitrams	<i>Calamagrostis neglecta</i>	Smårørkvein
<i>Cicerbita alpina</i>	Turt	<i>Calamagrostis phragmitoides</i>	Skogrørkvein
<i>Cirsium heterophyllum</i>	Kvitblattistel	<i>Carex brunnescens</i>	Seterstarr
* <i>Comarum palustre</i>	Myrhatt	<i>Carex buxbaumii</i>	Klubbstarr
<i>Crepis paludosa</i>	Sumphaukeskjegg	<i>Carex echinata</i>	Stjernestarr
<i>Dactylorhiza fuchsii</i>	Skogmarihand	* <i>Carex flava</i>	Gulstarr
<i>Dryopteris expansa</i>	Sauetelg	* <i>Carex lasiocarpa</i>	Trådstarr
<i>Equisetum sylvaticum</i>	Skogsnelle	* <i>Carex limosa</i>	Dystarr
<i>Euphrasia</i> cf. <i>wettsteinii</i>	Fjellaugnetrøst	<i>Carex nigra</i> var. <i>nigra</i>	Slåtestarr
<i>Filipendula ulmaria</i>	Mjødurt	* <i>Carex nigra</i> var. <i>juncea</i>	Stolpestarr
<i>Galium boreale</i>	Kvitmaure	<i>Carex panicea</i>	Kornstarr
* <i>Galium palustre</i>	Myrmaure	* <i>Carex rostrata</i>	Flaskestarr
<i>Geranium sylvaticum</i>	Skogstorkenebb	<i>Carex vaginata</i>	Slirestarr
<i>Geum rivale</i>	Enghumleblom	<i>Deschampsia cespitosa</i>	Sølvbunke
<i>Gymnocarpium dryopteris</i>	Fugletelg	* <i>Eriophorum angustifolium</i>	Duskull
<i>Leucanthemum vulgare</i>	Prestekrage	* <i>Eriophorum vaginatum</i>	Torvull
<i>Melampyrum pratense</i>	Stormarimjelle	<i>Festuca rubra</i>	Raudsvingel
<i>Melampyrum sylvaticum</i>	Småmarimjelle	<i>Hierochloe odorata</i>	Marigras
* <i>Menyanthes trifoliata</i>	Bukkeblad	<i>Juncus filiformis</i>	Trådsiv
* <i>Omalotheca norvegica</i>	Setergråurt	<i>Luzula multiflora</i> ssp. <i>multiflora</i>	Engfrytle
* <i>Parnassia palustris</i>	Jåblom	<i>Molinia caerulea</i>	Blåtopp
* <i>Pedicularis palustris</i>	Myrklegg	<i>Nardus stricta</i>	Finnskjegg
* <i>Pinguicula vulgaris</i>	Tettegras	<i>Phleum alpinum</i>	Fjelltimotei

3.2 Tilstand og bruk

Slåttemarka på Strickertvollen framstår som velhevd og mesteparten av arealet har etter brakkleggingsperioden vært slått årlig siden 2009. Arealene omkring bygningene ble også slått noen år før det. Skjøtselen har blitt noe utvida de seinere årene ved at arealene i sør, mellom dreneringsgrøfta og steingjerdet har blitt rydda og slått. Det har også blitt rydda en del langs kanten i nordvest. Det har blitt brukt skiveslåmaskin og kantklipper i slåtten, og grasen har blitt samla opp og brent.

Slåttemyra i vest, ned mot Rien, har ikke blitt skjøttet av dagens eiere. Den bærer preg av å være i gjengroing med betydelig oppslag av busker og kratt, og med kraftig tuedannelse mot øst.

3.3 Skjøtselsråd

Målsetting

Målsettingen med skjøtselen er å holde slåttemarka, slik den er avgrensa i figur 3, i hevd, og med det bevare et betydelig innslag av arter som er karakteristiske for ugjødsle slåttemarker (vedlegg 1). Det knyttes ingen målsetting til skjøtsel av slåttemyra i vest.

Tiltak

Slåttemarka bør slås årlig, spesielt gjelder dette de mest høgvekste arealene og kantene mot dreneringsgrøfta og steingjerdet. Det samme gjelder arealer som nylig har blitt rydda for kratt. På de resterende arealene kan man la være å slå enkelte år, men det bør ikke gå lenger enn tre år mellom slått. De gjelder også de fuktige arealene i sør, mellom dreneringsgrøfta og steingjerdet, så lenge kantene slås årlig. Hvilken type slåtteredskap som brukes er ikke avgjørende, men det er en fordel å bruke kuttende redskap slik at slåttegraset blir lettere å samle opp. Slåttetidspunktet kan variere, men bør i hovedsak gjennomføres i løpet av august måned.

Slåttegraset bør samles opp og fjernes fra slåttemarka. Det er en fordel om graset blir liggende noen dager på bakken før det samles opp slik at frøene fra de ulike artene lettere kan spres. På svært lågproduktive arealer kan graset bli liggende, forutsatt at det ikke ligger i klumper eller hauger, men er relativt jevnt spredd.

Vi anbefaler ikke skjøtsel av slåttemyra vest for vollen, men oppslaget av kratt må holdes under oppsikt og det kan være nødvendig å rydde noe for å hindre at krattet sprer seg oppover i slåttemarka.

4 Rihåvollen

Oppsøkt: 07.08.2022
Areal: 17 daa
Naturtyper: D2.1 Slåttemark
Kartleggingsenheter: T32-C-4 Intermediær eng med klart hevdpreg
T32-C-6 Intermediær eng med svakt preg av gjødsling
T32-C-20 Svakt kalkrik eng med klart hevdpreg
T32-C-21 Svak kalkrik eng med svakt preg av gjødsling

Rihåvollen er en stor åpen voll på nordsida av Rihåen. Det var fullseterdrift her med melkekyr og slått fram til ut på 1960-tallet. Deretter ble området slått og beita av storfe fram til sist på 1970-tallet. Etter det ble arealene beita av sau fram til ca. 2000, senere har det også vært noe beiting av hest. Det er to større bygninger på vollen. Det opprinnelige seterhuset står sentralt på vollen, og brukes som fritidsbolig (figur 5). Huset ble restaurert i 1990 og er i god stand. I tilknytning til seterhuset står det ei lafta høyløe. Denne er ifølge Dille m.fl. (2018) flyttet hit fra Jonasvollen. Husa og mindre arealer omkring disse tilhører en annen eier enn resten av vollen. I vest står ei hytte som er satt opp av dagens eier av storparten av vollen. I tillegg er det flere mindre bygninger på vollen, og i overkant er det tufter etter et fjøs.

Figur 5. Rihåvollen, seterhuset og omkringliggende arealer mot øst. Foto: D.-I. Øien 07.08.2022.

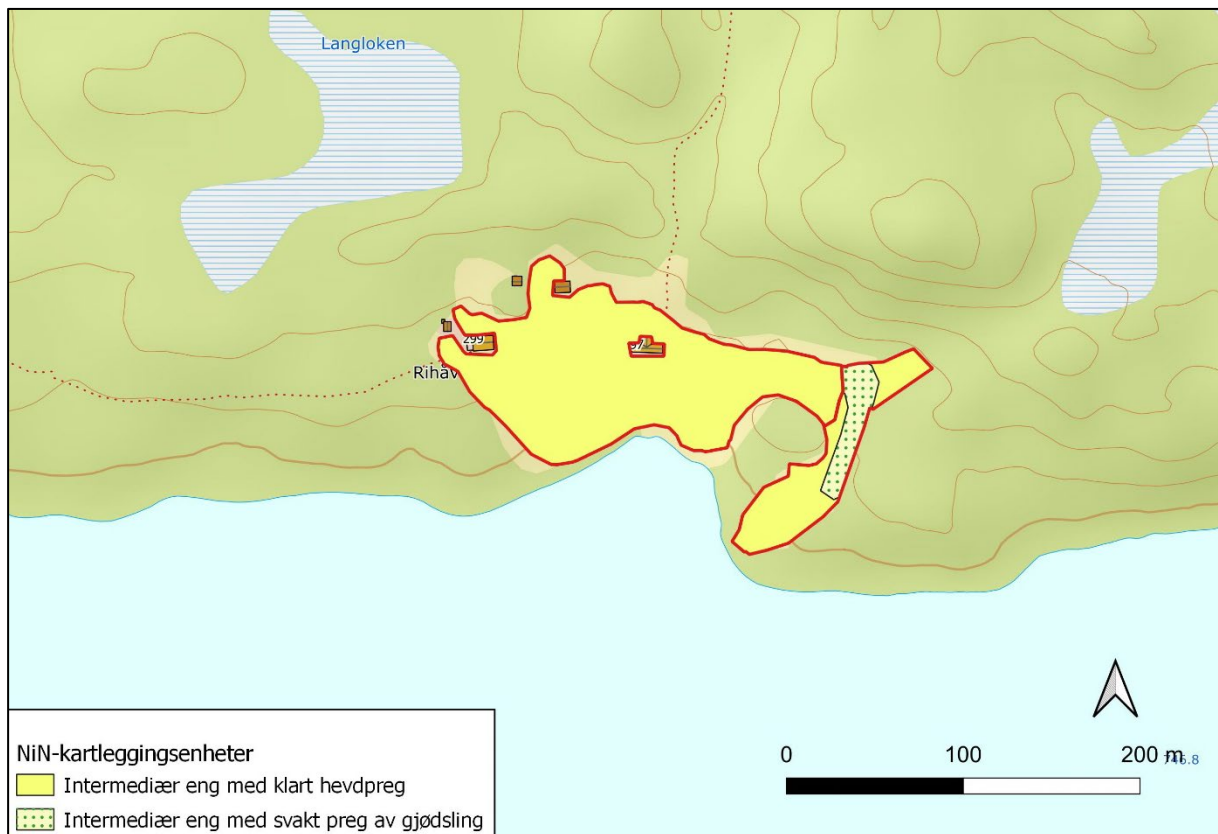
4.1 Flora, vegetasjon og naturtyper

Hele vollen klassifiseres som D2.1 Slåttemark, men uskjøtta partier lengst i øst er sterkt preget av gjengroing og torvtekt og skilt ut som egen kartfigur. I bakkene mellom hytta og seterhuset og øst for seterhuset er vegetasjonen relativt høgvokst. Vanlige arter er sølvbunke *Deschampsia cespitosa*, skogstorkenebb *Geranium sylvaticum*, engsyre *Rumex acetosa* og marikåpe (trolig mest kildemarikåpe *Alchemilla glomerulans*). I øst er grasdominansen stor med mye sølvbunke. I sørvest ned mot Rihåen er vegetasjonen mer artsrik. Jåblom *Parnassia palustris* er her vanlig og det er

innslag av flere rikhetsindikatorer som svarttopp *Bartsia alpina*, svartstarr *Carex norvegica* og bittersøte *Gentianella amarella*. Lignende vegetasjon finnes også i bakken sør og sørvest for seterhuset. Vanlige arter generelt på vollen er engkvein *Agrostis capillaris*, gulaks *Anthoxanthum odoratum*, fjelltimotei *Phleum alpinum*, blåklokke *Campanula rotundifolia* og marinøkkel *Botrychium lunaria*. Arealet lengst øst, som ikke har vært skjøttet på over 40 år, er sterkt preget av gjengroing. Sølvbunke og høge urter som tyrihjelme *Aconitum lycoctonum* ssp. *septentrionale* og mjørdurt *Filipendula ulmaria* dominerer. Det er betydelige oppslag av kratt av bjørk og vier.

Tabell 2 gir oversikt over karplantartene som er funnet på Rihåvollen.

Hele vollen føres til T32-C-4 Intermediær eng med klart hevdpreg (figur 6), men det finnes mindre partier på de mest høgvokste arealene som faller inn under T32-C-6 Intermediær eng med svakt preg av gjødsling eller T32-C-21 Svak kalkrik eng med svakt preg av gjødsling. Med unntak av et parti på de uskjøtta arealene i øst, dekker de for små sammenhengende arealer til å kunne utfigureres. Det samme gjelder flekker med rikere vegetasjon i sørvest som vil kunne klassifiseres som T32-C-20 Svakt kalkrik eng med klart hevdpreg.

Figur 6. Kartlagt areal på Rihåvollen. Den østlige delen som ikke har vært skjøttet siden 1980-tallet er skilt ut som egen kartfigur.

4.2 Tilstand og bruk

Nåværende eier har slått det meste av vollen med beitepusser i august hvert år siden 2012. I tillegg ble det rydda en god del kratt vest i området for 3-4 år siden. Krattoppslag er fjerna med ryddesag før slått. Slåttegraset har ikke blitt samla opp, men alt rydda kratt har blitt samla opp og brent. Seterhuset og de nærmeste arealene rundt (ca. 2 daa) har blitt slått regelmessig av eierne av husa. Her har slåttegraset blitt samla opp og lagt i komposthaug i bakken nedenfor huset. Arealene lengst

i øst (ca. 3,5 daa) har ikke blitt skjøtta siden 1980-tallet. Her er det tatt torv til takene på bygningene på vollen og området er tydelig i gjengroing.

Det er fremdeles noe oppslag av kratt mot vestkanten av vollen, hovedsakelig vier, men betydelig mindre enn i 2010. Det er også en del oppslag av bjørkekratt langs nordkanten av vollen øst for seterhuset. Ellers er vollen i god hevd, men generelt er vegetasjonen mer høgvokst enn i 2010. Mye av dette skyldes nok den våte og kjølige sommeren i 2022, men vi kan ikke utelukke at det også er en begynnende gjødslingseffekt på grunn av at slåttegraset ikke samles opp. Spesielt merkbart er dette i de mer artsrike partiene i sør, der vegetasjonen i 2010 var relativt lågvokst (Øien 2011). Arter som snøsøte *Gentiana nivalis*, småengkall *Rhinanthus minor* og grønkurle *Coeloglossum viride*, som ble funnet her i 2010, ble ikke observert i 2022.

Tabell 2. Karplanteliste for Rihåvollen. * Kun observert i 2010

Trær, busker og lyng		<i>Melampyrum sylvaticum</i>	Småmarimjelle
<i>Betula pubescens</i>	Bjørk	<i>Myosotis decumbens</i>	Fjellminneblom
<i>Empetrum nigrum</i> coll.	Krekling	<i>Omalotheca norvegica</i>	Setergråurt
<i>Juniperus communis</i>	Einer	<i>Parnassia palustris</i>	Jåblom
<i>Salix glauca</i>	Sølvvier	* <i>Polygonatum verticillatum</i>	Kranskonvall
<i>Salix lapponum</i>	Lappvier	<i>Potentilla erecta</i>	Tepperot
<i>Salix myrsinifolia</i> coll.	Svartvier	<i>Pyrola minor</i>	Perlevintergrøn
<i>Sorbus aucuparia</i>	Rogn	<i>Pyrola rotundifolia</i>	Legevintergrøn
<i>Vaccinium myrtillus</i>	Blåbær	<i>Ranunculus acris</i>	Engsoleie
<i>Vaccinium uliginosum</i>	Blokkebær	<i>Ranunculus platanifolius</i>	Kvitsoleie
<i>Vaccinium vitis-idaea</i>	Tyttebær	* <i>Rhinanthus minor</i>	Småengkall
		<i>Rubus saxatilis</i>	Tågebær
Urter		<i>Rumex acetosa</i>	Engsyre
<i>Achillea millefolium</i>	Ryllik	* <i>Rumex longifolius</i>	Høymole
<i>Aconitum lycoctonum</i> ssp. <i>septentrionale</i>	Tyrhjelm	<i>Saussurea alpina</i>	Fjelltistel
<i>Alchemilla alpina</i>	Fjellmarikåpe	* <i>Selaginella selaginoides</i>	Dvergjamne
<i>Alchemilla</i> cf. <i>glabra</i>	Glatmarikåpe	<i>Silene dioica</i>	Raud jonsokblom
<i>Alchemilla</i> cf. <i>glomerulans</i>	Kildemarikåpe	<i>Silene vulgaris</i>	Engsmelle
<i>Anthriscus sylvestris</i>	Hundekjeks	<i>Solidago virgaurea</i>	Gullris
<i>Bartsia alpina</i>	Svartopp	<i>Stellaria graminea</i>	Grassstjerneblom
<i>Bistorta vivipara</i>	Harerug	<i>Trientalis europaea</i>	Skogstjerne
<i>Botrychium lunaria</i>	Marinøkkel	<i>Trifolium pratense</i>	Raudkløver
<i>Campanula rotundifolia</i>	Blåklokke	<i>Trifolium repens</i>	Kvitkløver
<i>Cerastium fontanum</i> coll.	Vanlig arve	<i>Trollius europaeus</i>	Ballblom
<i>Cicerbita alpina</i>	Turt	<i>Urtica dioica</i>	Stornesle
<i>Cirsium heterophyllum</i>	Kvitbladtistel	<i>Viola biflora</i>	Fjellfiol
* <i>Coeloglossum viride</i>	Grønkurle		
* <i>Crepis paludosa</i>	Sumphaukeskjegg	Grasvekster	
<i>Dactylorhiza fuchsii</i>	Skogmarihand	<i>Agrostis capillaris</i>	Engkvein
<i>Equisetum sylvaticum</i>	Skogsnelle	<i>Anthoxanthum odoratum/nipponicum</i>	Gulaks/fjellgulaks
<i>Euphrasia</i> cf. <i>wettsteinii</i>	Fjellaugnetrøst	<i>Avenella flexuosa</i>	Smyle
<i>Filipendula ulmaria</i>	Mjødurt	<i>Calamagrostis phragmitoides</i>	Skogrørkvein
<i>Galium boreale</i>	Kvitmaure	<i>Carex atrata</i>	Svartstarr
<i>Gentiana nivalis</i>	Snøsøte	<i>Carex vaginata</i>	Slirestarr
<i>Gentianella amarella</i>	Bittersøte	<i>Deschampsia cespitosa</i>	Sølvbunke
<i>Geranium sylvaticum</i>	Skogstorkenebb	<i>Festuca ovina</i>	Sauesvingel
* <i>Geum rivale</i>	Enghumbleblom	<i>Festuca rubra</i>	Raudsvingel
<i>Hieracium</i> sect. <i>vulgata</i>	Beitesvæve	<i>Luzula multiflora</i> ssp. <i>multiflora</i>	Engfrytle
<i>Leontodon autumnalis</i>	Følblom	<i>Nardus stricta</i>	Finnskjegg
<i>Maianthemum bifolium</i>	Maiblom	<i>Phleum alpinum</i>	Fjelltimotei
<i>Melampyrum pratense</i>	Stormarimjelle	<i>Poa annua</i>	Tunrapp

4.3 Skjøtselsråd

Målsetting

Formålet med skjøtselen på Rihåvollen vil være å holde mesteparten av vollen åpen og fri for kratt (se avgrensning i figur 6), og med det bevare et betydelig innslag av arter som er karakteristiske for ugjødsle slåttemarker (vedlegg 1). Arealene lengst i øst er sterkt preget av torvtekt og gjengroing og inngår ikke i målsettingen.

Tiltak

På mesteparten av vollen er det relativt høg produksjon. Hele arealet som inngår i målsettingen, bør derfor slås årlig. Vi anbefaler også sterkt at slåttegraset så langt som mulig samles opp og fjernes fra slåttearealene for å unngå en mulig gjødslingseffekt. Spesielt gjelder dette partiene med høgst produksjon. Hvilken type slåtteredskap som brukes er ikke avgjørende, men det er en fordel å bruke kuttende redskap slik at slåttegraset blir lettere å samle opp. Slåttetidspunktet kan variere, men bør i hovedsak gjennomføres i løpet av august måned. Det er en fordel om slåttegraset blir liggende noen dager på bakken før det samles opp, slik at frøene fra de ulike artene lettere kan spres.

Oppslag av grovere kratt, som ikke kan tas med slåtteredskap, anbefaler vi dras opp, eventuelt kuttes så nær bakken så mulig før slått og fjernes fra slåttearealene.

5 Nedre Hyllingsvollen (Flatavollen)

Oppsøkt: 06.08.2022
Areal: 8 daa
Naturtyper: D2.1 Slåttemark
Kartleggingsenheter: T32-C-2 Kalkfattig eng med klart hevdpreg

Nedre Hyllingsvollen er en stor, flat voll som ligger på en sandavsetning nord for Hyllingen (figur 7). Vollen er svært gammel og det har trolig vært aktivitet her siden før-reformatorisk tid (Dille m.fl. 2018). Ordinær setring med beitende dyr foregikk til ut på 1950-tallet. Deretter ble vollen slått i noen år og høyet kjørt ned til bygda med hest i løpet av vinteren. Etter det lå vollen brakk før dagens eiere overtok i 1986. Vollen har verdi som kulturminne. Det går en delvis intakt hafell og et steingjerde rundt store deler av vollen. De fleste bygningene er i god stand. Nytt lafta seterhus ble satt opp i 2005, og senere er det satt opp nye bygninger som erstatning for løe og stall.

Figur 7. Nedre Hyllingsvollen etter slått i 2022, sett fra nordøst. Foto: Gunnar Borgos, august 2022.

5.1 Flora, vegetasjon og naturtyper

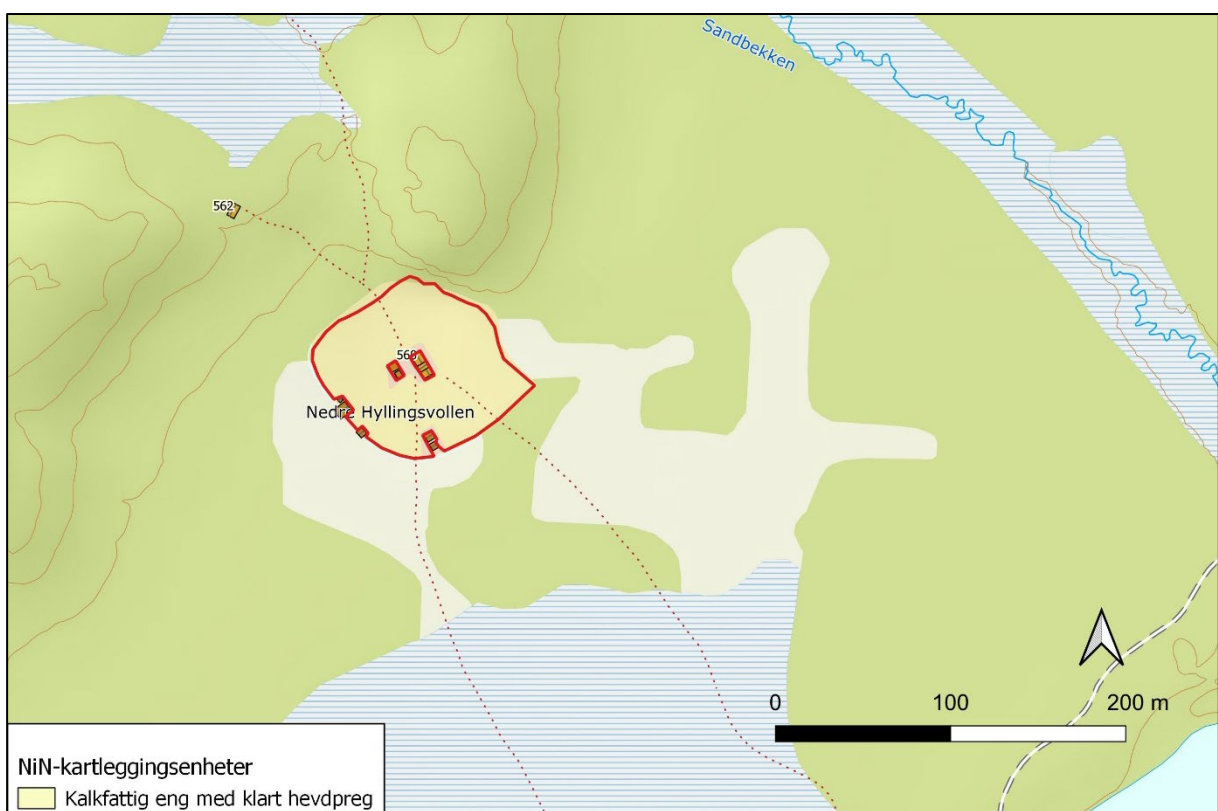
Hele vollen klassifiseres som D2.1 Slåttemark. Vegetasjonen er relativt artsfattig, men med betydelige innslag av kortvokste arter som er karakteristiske for gamle slåtte- og beitemarker, slik som marinøkkel *Botrychium lunaria*, blåklokke *Campanula rotundifolia*, kattefot *Antennaria dioica*, småengkall *Rhinanthus minor* og fjelltimotei *Phleum alpinum*. De vanligste artene er engkvein *Agrostis capillaris*, fjelltimotei og blåklokke. Ellers er en del forekomster av sølvbunke *Deschampsia cespitosa*, prestekrage *Leucanthemum vulgare*, grasstjerneblom *Stellaria graminea* og slåttestarr *Carex nigra* coll.. Flere steder på vollen, spesielt i sørøst vokser den trua arten høstmarinøkkel *Botrychium multifidum* VU (figur 8). Populasjonen er relativt stor, og i enkelte år er det talt opp til 100 fertile individer. Dette er derfor en svært viktig lokalitet for arten i Norge.

Tabell 3 gir oversikt over karplantartene som er funnet på Nedre Hyllingsvollen

Hele vollen kartlegges som T32-C-2 Kalkfattig eng med klart hevdpreg (figur 9).

Figur 8. Høstmarinøkkel *Botrychium multifidum* på Nedre Hyllingsvollen. Foto: D.-I. Øien 09.08.2010.

Figur 9. Kartlagt areal på Nedre Hyllingsvollen.

Tabell 3. Karplanteliste for Nedre Hyllingsvollen. * observasjoner fra tidligere undersøkelser (Elven 1978).

Trær, busker og lyng			
<i>Betula pubescens</i>	Bjørk	<i>Ranunculus acris</i>	Engsoleie
<i>Empetrum nigrum</i> coll.	Krekling	<i>Rhinanthus minor</i>	Småengkall
<i>Juniperus communis</i>	Einer	<i>Rumex acetosa</i>	Engsyre
<i>Vaccinium myrtillus</i>	Blåbær	<i>Silene dioica</i>	Raud jonsokblom
<i>Vaccinium vitis-idaea</i>	Tyttebær	<i>Solidago virgaurea</i>	Gullris
		<i>Stellaria graminea</i>	Grassstjerneblom
		* <i>Taraxacum</i> sp.	Løvetann
Urter		<i>Trientalis europaea</i>	Skogstjerne
<i>Achillea millefolium</i>	Ryllik	* <i>Trifolium repens</i>	Kvitkløver
<i>Achillea ptarmica</i>	Nyseryllik	<i>Viola biflora</i>	Fjellfiol
<i>Alchemilla</i> cf. <i>glabra</i>	Glattemarikåpe	<i>Viola palustris</i>	Myrfiol
<i>Antennaria dioica</i>	Kattefot		
* <i>Bartsia alpina</i>	Svartopp	Grasvekster	
<i>Bistorta vivipara</i>	Harerug	<i>Agrostis capillaris</i>	Engkvein
<i>Botrychium lunaria</i>	Marinøkkel	<i>Anthoxanthum odoratum/nipponicum</i>	Gulaks/fjellgulaks
<i>Botrychium multifolium</i>	Høstmarinøkkel	<i>Avenella flexuosa</i>	Smyle
<i>Campanula rotundifolia</i>	Blåklokke	<i>Carex brunnescens</i>	Seterstarr
* <i>Cerastium fontanum</i> coll.	Vanlig arve	* <i>Carex canescens</i>	Gråstarr
* <i>Chamaepericlymenum suecicum</i>	Skrubbær	<i>Carex nigra</i> coll.	Slåtestarr
<i>Chamerion angustifolium</i>	Geitrams	* <i>Carex panicea</i>	Kornstarr
<i>Comarum palustre</i>	Myrhatt	<i>Carex vaginata</i>	Slirestarr
<i>Galium boreale</i>	Kvitmaure	<i>Deschampsia cespitosa</i>	Sølvbunke
<i>Galium mollugo</i> ssp. <i>erectum</i>	Stormaure	<i>Festuca ovina</i>	Sauesvingel
<i>Geranium sylvaticum</i>	Skogstorkenebb	<i>Festuca rubra</i>	Raudsvingel
* <i>Geum rivale</i>	Enghumleblom	* <i>Hierochloa odorata</i>	Marigras
<i>Hieracium</i> sp.	Svæve	<i>Juncus filiformis</i>	Trådsiv
<i>Leontodon autumnalis</i>	Følblom	<i>Luzula multiflora</i> coll.	Engfrytle
<i>Leucanthemum vulgare</i>	Prestekrage	<i>Nardus stricta</i>	Finnskjegg
* <i>Melampyrum pratense</i>	Stormarinjelle	<i>Phleum alpinum</i>	Fjelltimotei
* <i>Melampyrum sylvaticum</i>	Småmarinjelle	<i>Poa annua</i>	Tunrapp
<i>Omalotheca norvegica</i>	Setergråurt	* <i>Poa pratensis</i> cf. ssp. <i>alpigena</i>	Fjellrapp
* <i>Potentilla erecta</i>	Tepperot	<i>Poa pratensis</i> coll.	Engrapp

5.2 Tilstand og bruk

Etter en brakkleggingsperiode har vollen blitt slått årlig siden midt på 1980-tallet og er i god hevd. Graset har blitt lagt til kompostering utenfor vollen. I etterkant av registreringene i 2010 (Øien 2011) ble det i 2015 utarbeidet en skjøtselsplan for vollen. Siden vollen generelt er svært lågproduktiv ble det foreslått å dele vollen i tre deler (figur 10), der en del (halvparten av vollen) skulle slås årlig som før, en del (1/4 av vollen) skulle slås bare hvert tredje år, og en del (1/4 av vollen) skulle tilføres kompost (fra gras fra tidligere års slått som har blitt samlet opp) og slås årlig. Komposten ble tilført den ene delen i 2015. Den delen som skulle slås hvert tredje år ble slått i 2017 og 2020. For å følge effekten av tilføring av kompost, ble det forsøkt å telle blomstrende skudd av en del positive karakterarter, men dette ble vanskelig å gjennomføre på grunn av beiting fra reinsdyr på vollen tidlig på sommeren.

Det er få synlige endringer i artssammensetningen etter at tredelingen av skjøtselen startet, men deler av vollen har tydelig høgere produksjon enn i 2010. Dette kan nok skyldes at det sommeren 2022 har vært mye nedbør, og dette kan ha slått positivt ut for produksjonen på vollen som ligger på sandavsetninger som lett tørker ut. Ellers har nok fjelltimotei og blåklokke blitt enda vanligere på vollen siden 2010, samtidig som det har blitt mindre engsoleie *Ranunculus acris* coll.. Harerug *Bistorta vivipara* ser også ut til å ha blitt mer vanlig, spesielt på den delen som har blitt tilført kompost.

Figur 10. Inndelingen av Nedre Hyllingsvollen i tre ulike skjøtselsområder i 2015. Område A skulle tilføres kompost og slås årlig, område B skulle slås hvert tredje år, og resten skulle slås årlig som før.

5.3 Skjøtselsråd

Målsetting

Skjøtselen på Nedre Hyllingsvollen har som målsetting å holde vegetasjonen lågvokst og åpen med et betydelig innslag av arter som er karakteristiske for gamle slåttemarken (vedlegg 1). En tilleggsmålsetting er å bevare en større populasjon av den trua arten høstmarinøkkel på samme nivå som i dag med flere titalls fertile individer. Målsettingen omfatter hele vollen slik den er avgrenset i figur 9 og 10.

Tiltak

I hovedsak anbefaler vi at den aktiviteten som har vært drevet siden 1980-tallet videreføres. Det innebærer at hele vollen i utgangspunktet slås hvert år. Hvilke slåtteverktøyer som brukes er ikke avgjørende så lenge det lar seg gjøre å samle opp slåttegraset. Det er en fordel om slåttegraset blir liggende på bakken noen dager før det samles opp, slik at frøene fra de ulike artene lettere kan spres. Slåttetidspunktet kan variere, men bør som hovedregel gjennomføres i løpet av august måned. På arealene der høstmarinøkkel vokser er det en fordel om slåttene gjennomføres tidligere, helst i begynnelsen av august for å unngå å skade plantene. Her kan gjerne håndholdt kantklipper brukes, men brukes beitepusser bør man sørge for at den stilles tilstrekkelig høgt for å unngå å skade eventuelle sporeblad hos høstmarinøkkel.

Flatavollen er i hovedsak svært lågproduktiv. Årlig slått med påfølgende fjerning av slåttegraset kan derfor være i overkant intensivt på en slik voll. I utgangspunktet vil det være tilstrekkelig å slå med to-tre års mellomrom for å holde vollen i hevd. Vi anbefaler derfor at man ikke slår vollen i tørre år med svært liten produksjon, eventuelt at man da slår vollen med beitepusser uten påfølgende oppsamling av slåttegraset.

6 Røbekkvollen

Oppsøkt: 06.08.2022
Areal: 3 daa
Naturtyper: D2.1 Slåttemark
E15.1 Slåttemyr
Kartleggingsenheter: T32-C-4 Intermediær eng med klart hevdpreg
V9-C-2 Intermediær semi-naturlig myr

Røbekkvollen ligger i kanten, nord for de store myrrealene på Finnfloen. Vollen har navn etter Røbekken som renner gjennom området og deler vollen i to. Det har vært drevet setring her siden begynnelsen av 1800-tallet (Dille m.fl. 2018). Ordinær setring opphørte på midten av 1960-tallet. Dagens eiere overtok i 1989. I tillegg til seterhus er det et lafta uthus, masstu og løe på vollen. I østkanten av vollen ligger det tufter etter fjøs.

Figur 11. Seterhuset på Røbekkvollen sett fra sørvest. Røbekken i forgrunnen. Foto: D.-I. Øien 06.08.2022.

6.1 Flora, vegetasjon og naturtyper

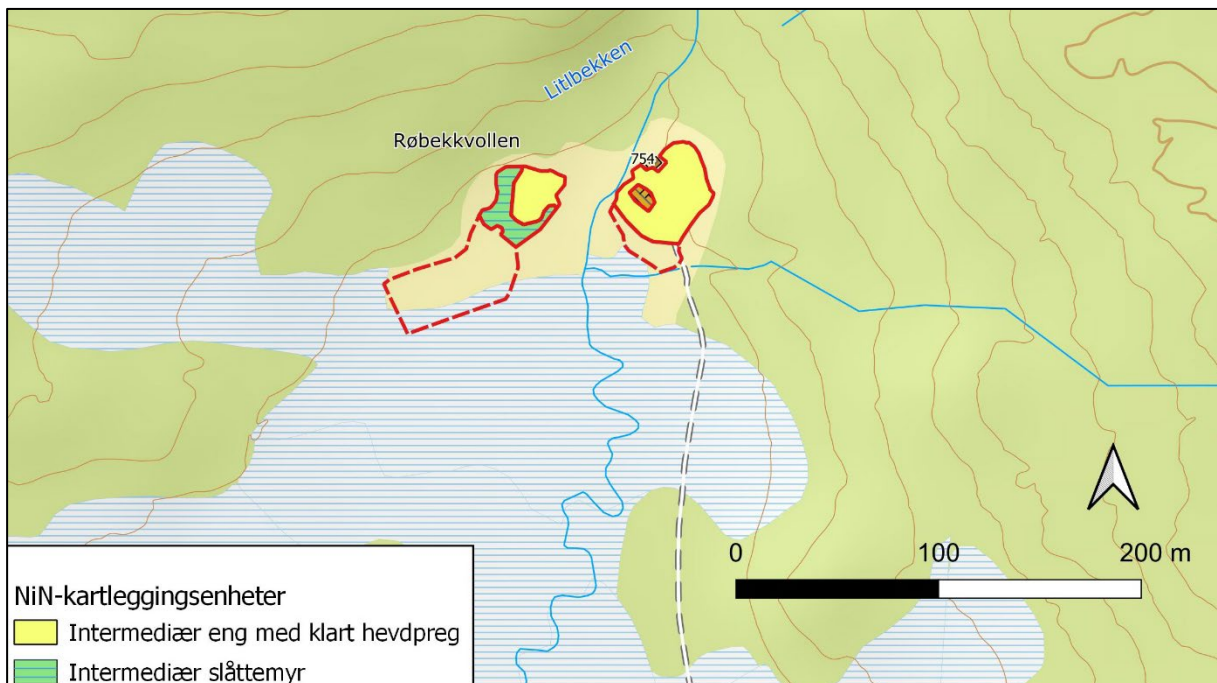
Hoveddelen av slåttemarka på Røbekkvollen klassifiseres som D2.1 Slåttemark. Slåttemarka på den østlige delen består i hovedsak av relativt fattig engvegetasjon der fjelltimotei *Phleum alpinum* og sølvbunke *Deschampsia cespitosa* er de vanligste artene. I nordøst mot skogkanten, er det større innslag av marikåpe (trolig kildemarikåpe *Alchemilla glomerulans*) og skogstorkenebb *Geranium sylvaticum*. Her står det også en del skogsnelle *Equisetum sylvaticum* og setergråurt *Omalotheca norvegica*. På mer lågvokste partier rundt bygningene vokser arter som harerug *Bistorta vivipara*, ryllik *Achillea millefolium*, småengkall *Rhinantus minor*, blåklokke *Campanula rotundifolia* og marinøkkel *Botrychium lunaria*. Det er også et mindre parti med slåttemark i sør som ikke holdes i hevd, og som ligger utenfor det arealet som ble avsatt til kartlegging (figur 12).

Enga på den vestlige delen av vollen (ved høyløa) er fuktigere, og her er enghumleblom *Geum rivale* og sølvbunke relativt vanlig. Mot vest går enga her gradvis over i intermediær til rik slåttemyr (klassifiseres som E15.1 Slåttemyr), som bare delvis ligger innenfor det arealet som ble avsatt til kartlegging (figur 12). Arealene på utsiden holdes ikke i hevd.

Vanlige arter i myra er myrhatt *Comarum palustre*, trådsiv *Juncus filiformis*, slåttestarr *Carex nigra* var. *nigra*, stjernestarr *Carex echinata*, enghumleblom og duskull *Eriophorum angustifolium*. I kanten mot vest er det innslag av arter som indikerer noe høyere pH, slik som jåblom *Parnassia palustris* og fjelløyentrøst *Euphrasia wettsteinii*. Her står også kongsspir *Pedicularis sceptrum-carolinum*. I kanten mot skogen i nord vokser sumphaukeskjegg *Crepis paludosa*.

Tabell 4 gir oversikt over karplantartene som er funnet på Røbekkvollen.

Engarealene på Røbekkvollen kartlegges som T32-C-4 Intermediær eng med klart hevdpreg, men det finnes nok partier som kan føres til T32-C-2 Kalkfattig eng med klart hevdpreg, men disse er for små til å bli utfigurert. Slåttemyra kartlegges som V9-C-2 Intermediær semi-naturlig myr.

Figur 12. Kartlagt areal på Røbekkvollen. I tillegg er det angitt (med stipla linje) arealer med slåttemyr (vest for bekken) og slåttemark (øst for bekken) som lå utenfor kartleggingsområdet i 2022.

6.2 Tilstand og bruk

Begge delene av vollen er holdt i hevd. Den østre delen har vært slått årlig i flere tiår, den vestre delen har ligget brakk en del år før slåtten ble gjenopptatt i 2015. Hele området blir dessuten beitet av hest etter slåtten. De siste årene har slåtten vært gjennomført med bruk av plenklipper og grasen har vært samlet opp og brent.

6.3 Skjøtselsråd

Målsetting

Målsettingen på Røbekkvollen bør være å holde hele det kartlagte arealet (innenfor heltrukken linje i figur 12) i hevd som slåttemark og slåttemyr.

Tiltak

Området bør slås årlig, eller minimum med to-tre års mellomrom. Det er en god del kratt langs kantene av enga/slåttemyra ved høyløa. Her bør man gå over å slå kantene også i de årene man eventuelt ikke slår vollen, slik at ikke krattet sprer seg innover på nytt.

Slåttetidspunktet kan variere, men slåttene bør ikke starte tidligere enn midten av juli. I hovedsak bør slåttene gjennomføres i løpet av august måned. Slåttegraset bør samles opp og fjernes fra slåttemarka, men det er en fordel om graset blir liggende noen dager på bakken før det samles opp slik at frøene fra de ulike artene lettere kan spres. I dag brukes plenklipper som slåtteredskap og slåttene foregår i to omganger. Dette er ikke optimalt i forhold til målsettingen, bl.a. siden man da ikke kan la graset ligge før det samles opp. Man bør etter hvert gå over til å bruke tohjulstraktor eller liknende slåtteredskap dersom man har ressurser til det. Det viktigste er uansett at man bruker redskap som gjør det mulig å samle opp slåttegraset.

Tabell Rb1. Karplanteliste for Røbekkvollen. * observasjoner gjort ved tidligere undersøkelser (Elven 1978).

Trær, busker og lyng			
<i>Betula pubescens</i>	Bjørk	<i>Ranunculus platanifolius</i>	Kvitsoleie
* <i>Salix glauca</i>	Sølvier	<i>Ranunculus repens</i>	Krypsoleie
<i>Salix lapponum</i>	Lappvier	<i>Rhinanthus minor</i>	Småengkall
<i>Salix myrsinifolia</i> coll.	Svartvier	* <i>Rubus saxatilis</i>	Tågebær
<i>Salix phylicifolia</i>	Grønvier	<i>Rumex acetosa</i>	Engsyre
<i>Vaccinium myrtillus</i>	Blåbær	<i>Saussurea alpina</i>	Fjellistel
* <i>Vaccinium uliginosum</i>	Blokkebær	<i>Silene dioica</i>	Raud jonsokblom
* <i>Vaccinium vitis-idaea</i>	Tyttebær	<i>Solidago virgaurea</i>	Gullris
		<i>Stellaria graminea</i>	Grasstjerneblom
		<i>Taraxacum</i> sp.	Løvetann
Urter		* <i>Trientalis europaea</i>	Skogstjerne
<i>Achillea millefolium</i>	Ryllik	<i>Trifolium repens</i>	Kvitkløver
<i>Achillea ptarmica</i>	Nyseryllik	<i>Trollius europaeus</i>	Ballblom
<i>Alchemilla vulgata</i> coll.	Marikåpe	<i>Valeriana sambucifolia</i>	Vendelrot
<i>Angelica archangelica</i>	Kvann	<i>Veronica serpyllifolia</i> ssp. <i>serpyllifolia</i>	Snauveronika
<i>Angelica sylvestris</i>	Sløke	<i>Vicia cracca</i>	Fuglevikke
* <i>Anthriscus sylvestris</i>	Hundekjeks	<i>Viola biflora</i>	Fjellfiol
* <i>Bartsia alpina</i>	Svartopp	* <i>Viola palustris</i>	Myrfiol
<i>Bistorta vivipara</i>	Härerug		
<i>Botrychium lunaria</i>	Marinøkkel	Grasvekster	
<i>Caltha palustris</i>	Soleihov	* <i>Agrostis canina</i>	Hundekvein
<i>Campanula rotundifolia</i>	Blåklokke	<i>Agrostis capillaris</i>	Engkvein
<i>Cerastium fontanum</i> coll.	Vanlig arve	<i>Anthoxanthum odoratum/nipponicum</i>	Gulaks/fjellgulaks
<i>Chamerion angustifolium</i>	Geitrams	<i>Avenella flexuosa</i>	Smyle
* <i>Cicerbita alpina</i>	Turt	* <i>Calamagrostis neglecta</i>	Smårørkvein
* <i>Cirsium heterophyllum</i>	Kvitbladistel	* <i>Calamagrostis phragmitoides</i>	Skogrørkvein
* <i>Coeloglossum viride</i>	Grønkurle	<i>Carex brunnescens</i>	Seterstarr
<i>Comarum palustre</i>	Myrhatt	* <i>Carex canescens</i>	Gråstarr
<i>Crepis paludosa</i>	Sumphaukeskjegg	<i>Carex nigra</i> coll.	Slåttestarr
<i>Dactylorhiza fuchsii</i>	Skogmarihand	<i>Carex pallescens</i>	Bleikstarr
<i>Equisetum sylvaticum</i>	Skogsnelle	* <i>Carex panicea</i>	Kornstarr
* <i>Euphrasia</i> cf. <i>wettsteinii</i>	Fjellaugnerøst	* <i>Carex vaginata</i>	Slirestarr
<i>Filipendula ulmaria</i>	Mjødurt	<i>Deschampsia cespitosa</i>	Sølvbunke
<i>Geranium sylvaticum</i>	Skogstorkenebb	<i>Eriophorum angustifolium</i>	Duskull
<i>Geum rivale</i>	Enghumbleblom	<i>Festuca rubra</i>	Raudsvingel
* <i>Leontodon autumnalis</i>	Følblom	<i>Hierochloe odorata</i>	Marigras
<i>Leucanthemum vulgare</i>	Prestekrage	<i>Juncus filiformis</i>	Trådsiv
<i>Melampyrum sylvaticum</i>	Småmarimjelle	<i>Luzula multiflora</i> ssp. <i>multiflora</i>	Engfryttele
<i>Omalotheca norvegica</i>	Setergråurt	* <i>Luzula pilosa</i>	Hårfryttele
<i>Parnassia palustris</i>	Jåblom	<i>Nardus stricta</i>	Finnskjegg
<i>Pinguicula vulgaris</i>	Tettegras	<i>Phleum alpinum</i>	Fjelltimotei
<i>Potentilla erecta</i>	Tepperot	* <i>Poa annua</i>	Tunrapp
<i>Pyrola minor</i>	Perlevintergrøn	* <i>Poa pratensis</i> cf. ssp. <i>alpigena</i>	Fjellrapp
<i>Ranunculus acris</i>	Engsoleie	<i>Poa pratensis</i> coll.	Engrapp

7 Hyddkroken

Oppsøkt: 09.08.2022
Areal: 41 daa
Naturtyper: D2.1 Slåttemark
Kartleggingsenheter: T32-C-2 Kalkfattig eng med klart hevdpreg
T32-C-6 Intermediær eng med svakt preg av gjødsling

Hyddkroken er et lite småbruk lengst øst i Hyllingsdalen i Røros kommune, ved elva Hydda like ved grensa til Sverige. Selve eiendommen er på flere hundre daa, men den tidligere innmarka utgjør om lag 40 daa og ligger på begge sider av elva. De største engarealene og alle bygningene, med unntak av et naust, ligger nord for elva. Det var fast bosetning i Hyddkroken i flere perioder fram til 1957. Det har i tidligere tider også vært bosetning på sørsida av elva. I perioder ble gården drevet som seter. Fra slutten av 1800-tallet var det to bruk i Hyddkroken (Indset et al. 1957), «Bakka» i øst (figur 13) og «Kroken» i vest (figur 14). I tillegg ble en del av eiendommen i vest, «Stensryen» (se kap. 8 nedenfor) ryddet og tatt i bruk på 1960-tallet. Familien til dagens eiere overtok i 1930. Etter det var det kun det vestlige bruket som ble drevet. Driften av arealene her tok slutt i 1957. I dag brukes området til fritidsformål.

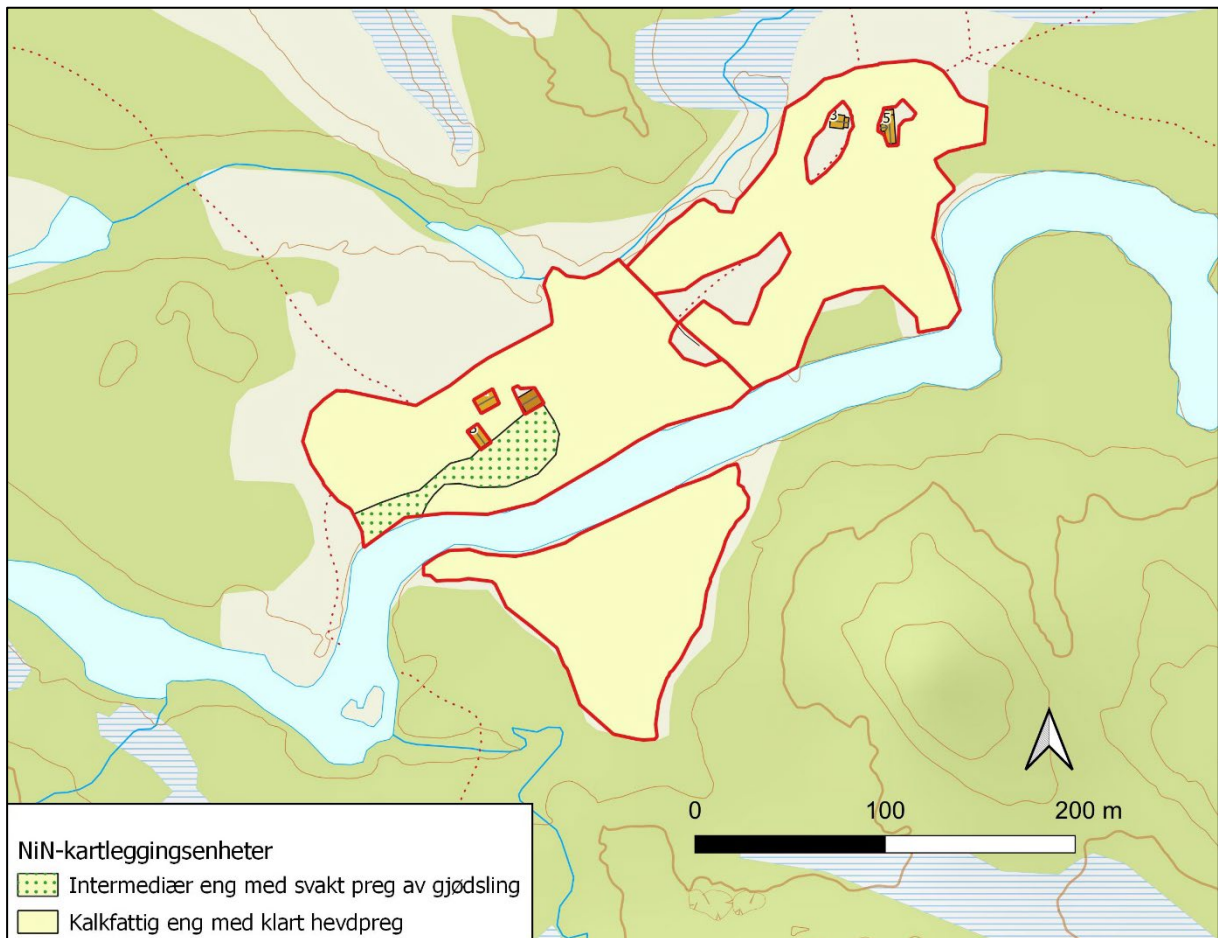
Engene er omgitt av steingjerder, som delvis er intakte (figur 13). Noen av bygningene er i bra stand, men hovedbygningen og den gamle driftsbygningen på det vestlige bruket er i betydelig forfall. Disse bygningene har stor kulturhistorisk verdi.

Figur 13. Det østlige bruket på Hyddkroken, Bakka. Foto: D.-I. Øien 09.08.2022.

Figur 14. Det vestlige bruket på Hyddkroken, Kroken. Foto: D.-I. Øien 09.08.2022.

Figur 15. Kartlagt areal i Hyddkroken.

7.1 Flora, vegetasjon og naturtyper

Ingen deler av det tidligere innmarksarealet på Hyddkroken har lenger preg av dyrkamark, men karakteriseres som semi-naturlig og klassifiseres derfor som D2.1 Slåttemark. På Bakka er vegetasjonen i hovedsak kalkfattig. Sølvbunke *Deschampsia cespitosa*, engkvein *Agrostis capillaris* og smyle *Avenella flexuosa* er de vanligste grasartene. Engsyre *Rumex acetosa*, nyseryllik *Achillea ptarmica* og skogstorkenebb *Geranium sylvaticum* står spredt. I bakkene nedenfor bygningene er blåklokke *Campanula rotundifolia* vanlig. Her ble det i 2010 også funnet flekkmure *Potentilla crantzii* og marinøkkel *Botrychium lunaria* (Øien 2011). Vegetasjonen er fuktigere nord for veggen. Her er trådsiv *Juncus filiformis* og slåttestarr *Carex nigra* var. *nigra* vanlig.

Tabell 5. Karplanteliste for Hyddkroken. Bokstaver til venstre for artsnavnet angir hvilken del av lokaliteten arter er funnet. B: Bakka, K: Kroken, S: Hyddkorken sør. * Kun funnet i 2010.

Trær, busker og lyng			*K <i>Plantago media</i>	
B,K <i>Betula nana</i>	Dvergbjørk		B <i>Potentilla crantzii</i>	Dunkjempe
B,K,S <i>Betula pubescens</i>	Bjørk		B,K,S <i>Potentilla erecta</i>	Flekkmure
B,K,S <i>Juniperus communis</i>	Einer		B,K,S <i>Ranunculus acris</i>	Tepperot
B,K,S <i>Salix lapponum</i>	Lappvier		B,K,S <i>Rhinanthus minor</i>	Engsoleie
K <i>Salix phylicifolia</i>	Grønvier		B,K,S <i>Rumex acetosa</i>	Småengkall
K,S <i>Vaccinium myrtillus</i>	Blåbær		B,S <i>Saussurea alpina</i>	Engsyre
B <i>Vaccinium vitis-idaea</i>	Tyttebær		B,K,S <i>Silene dioica</i>	Fjellistel
			K,S <i>Solidago virgaurea</i>	Raud jonsokblom
			B,K,S <i>Solidago virgaurea</i>	Gullris
			B,K,S <i>Stellaria graminea</i>	Gullris
			*K <i>Taraxacum sp.</i>	Grassstjerneblom
			S <i>Trientalis europaea</i>	Løvetann
Urter			B,K,S <i>Trifolium repens</i>	Skogstjerne
B,K,S <i>Achillea millefolium</i>	Ryllik		B,K <i>Trollius europaeus</i>	Kvitkløver
B,K,S <i>Achillea ptarmica</i>	Nyseryllik		K <i>Urtica dioica</i>	Ballblom
B,K <i>Alchemilla alpina</i>	Fjellmarikåpe		B,K <i>Valeriana sambucifolia</i>	Stornesle
K,S <i>Alchemilla cf. glomerulans</i>	Kildemarikåpe		K <i>Vicia cracca</i>	Vendelrot
B,K <i>Alchemilla vulgata</i> coll	Marikåpe		B,S <i>Viola biflora</i>	Fuglevikke
B,K <i>Angelica archangelica</i>	Kvann		B <i>Viola palustris</i>	Fjellfiol
B <i>Angelica sylvestris</i>	Sløke			Myrfiol
B <i>Antennaria dioica</i>	Kattefot			
K <i>Anthriscus sylvestris</i>	Hundekjeks			
B,,K,S <i>Bistorta vivipara</i>	Harerug			
B,K,S <i>Campanula rotundifolia</i>	Blåklokke			
B,K,S <i>Cerastium fontanum</i> coll.	Vanlig arve			
B,K <i>Chamerion angustifolium</i>	Geitrams		Grasvekster	
B <i>Cirsium heterophyllum</i>	Kvitbladtistel		B,K,S <i>Agrostis capillaris</i>	Engkvein
B,S <i>Comarum palustre</i>	Myrhatt		K <i>Alopecurus pratensis</i>	Engreverumpe
B <i>Epilobium sp.</i>	Mjølke		B,K,S <i>Anthoxanthum odoratum/nipponicum</i>	Gulaks/fjellgulaks
B,S <i>Euphrasia cf. wettsteinii</i>	Fjellaugnetrøst		B,K,S <i>Avenella flexuosa</i>	Smyle
K <i>Euphrasia stricta</i>	Kjertelaugnetrøst		B,K <i>Calamagrostis phragmitoides</i>	Skogrørkvein
B,S <i>Filipendula ulmaria</i>	Mjødurt		B,K,S <i>Carex brunnescens</i>	Seterstarr
B,S <i>Galium boreale</i>	Kvitmaure		S <i>Carex canescens</i>	Gråstarr
*K <i>Galium mollugo</i> ssp. <i>erectum</i>	Stormaure		B,K,S <i>Carex nigra</i> coll.	Slåttestarr
B,K,S <i>Geranium sylvaticum</i>	Skogstorkenebb		B,K,S <i>Carex vaginata</i>	Slirestarr
B <i>Geum rivale</i>	Enghumbleblom		K <i>Dactylis glomerata</i>	Hundegras
K <i>Hieracium sp.</i>	Svæve		B,K,S <i>Deschampsia cespitosa</i>	Sølvbunke
K <i>Lathyrus pratensis</i>	Gulskolm		K <i>Festuca ovina</i>	Sauesvingel
B <i>Leontodon autumnalis</i>	Følblom		S <i>Festuca rubra</i>	Raudsvingel
K <i>Leucanthemum vulgare</i>	Prestekrage		B,K,S <i>Juncus filiformis</i>	Trådsiv
B,K <i>Melampyrum sylvaticum</i>	Småmarinjelle		B,K,S <i>Luzula multiflora</i> coll.	Engfrytle
K,S <i>Omalotheca norvegica</i>	Setergråurt		K <i>Molinia caerulea</i>	Blåtopp
*S <i>Parnassia palustris</i>	Jåblom		B,K,S <i>Nardus stricta</i>	Finnskjegg
*S <i>Pedicularis sceptrum-carolinum</i>	Kongsspir		B,K,S <i>Phleum alpinum</i>	Fjelltimotei

Også på Kroken er engvegetasjonen i hovedsak kalkfattig. Engkvein og smyle er de vanligste grasartene, ellers er det en god del sølvbunke. Mye slirestarr *Carex vaginata* og trådsiv i partier. Gullris *Solidago virgaurea* er også vanlig. Spredt i enga står flere større populasjoner med ballblom *Trollius europaeus*. I sør, nedenfor bygningene, er det svært høgproduktivt med mye skogstorkenebb, og trolig kildemarikåpe *Alchemilla cf. glomerulans*. Her vokser også engreverumpe *Alopecurus pratensis*, geitrams *Chamerion angustifolium*, hundekjeks *Anthriscus sylvestris*,

stornesle *Urtica dioica* og kvann *Angelica archangelica*. På et mindre parti i vest, ned mot elva, er det noe rikere. Her står bl.a. flekkmure. I 2010 ble også dunkjempe *Plantago media* funnet her.

Engarealene sør for Hydda er kalkfattige og ligner på hoveddelen av arealene på Bakka. Engene er grasdominert med engkvein og sølvbunke som de vanligste artene. Nær elva er det mye skogstorkenebb. Gullris og engsyre er også relativt vanlig. I 2010 ble det også funnet marinøkkel her, i kanten mot sørøst.

Tabell 5 gir oversikt over karplantartene som er funnet på de ulike delene av Hyddkroken.

Hoveddelen av arealene på Hyddkorken føres til NiN-kartleggingsenheten T32-C-2 Kalkfattig eng med klart hevdpreg (figur 15). De høgproduktive arealene sør for bygningene kartlegges som T32-C-6 Intermediær eng med svakt preg av gjødsling. Det finnes også arealer som hører inn under T32-C-4 Intermediær eng med klart hevdpreg både på Bakka og Kroken, men disse utgjør så små arealer at de ikke er skilt ut i figur 15.

7.2 Tilstand og bruk

På Bakka er det store partier med tette kratt av vier og dvergbjørk på den tidligere slåttemarka. På flatene i sør er det en del tuer, hovedsakelig av sølvbunke. Engarealene rundt og mellom bygningene holdes åpne med jevnlig slått. Det er også ryddet en del kratt og trær i bakkene sør og vest for bygningene og langs elva i østlige deler.

Engene på Kroken er stort sett åpne, til tross for at de ikke har vært slått på lang tid. Det er en del krattoppslag av vier langs elva og av bjørk langs steingjerdet i nord. Sørøst for bygningene er det et parti som fremdeles er påvirket av gjødselsig fra låve og fjøs.

De tidligere slåttearealene sør for Hydda er også fremdeles stort sett åpne, men det er del vierkratt langs elva og noe oppslag av bjørkekratt inn mot lia i øst. Arealene omkring båthuset er til dels svært tuete og bærer preg av å ha vært beitemark i perioder. Ellers er slåttepreget ennå tydelig, til tross for at området ikke har vært slått på lang tid.

7.3 Skjøtselsråd

Målsetting

Det ble utarbeidet et forslag til skjøtselsplan for Hyddkroken i 2012 (Øien 2012), der målsettingen var å ta vare på hele arealet med gamle slåttemarker. Arealene med rikere vegetasjon ved bygningene på Bakka og helt sørvest på Kroken ble framhevet. Denne planen viste seg å være for omfattende, både i forhold til tilgjengelige ressurser og i forhold til de ambisjoner og målsettinger grunneierne har med stedet. Men for å bevare de natur- og kulturverdiene som i dag er på Hyddkroken, bør grunneierne, i samarbeid med naturforvaltningen, arbeide mot et langsiktig mål om å bevare mest mulig av et åpent kulturlandskap som likner landskapet slik det framstod når Hyddkroken ble drevet som gardsbruk.

På kort sikt bør målsettingen være å holde arealene rundt bygningene på de to brukene noenlunde i hevd og hindre at de gror til med kratt og skog. Konkret vil dette være arealene rundt tunet på Bakka og sørover mot elva, samt arealene rundt bygningene på Kroken opp mot steingjerdet i nord (se omtrentlig avgrensning på figur 16).

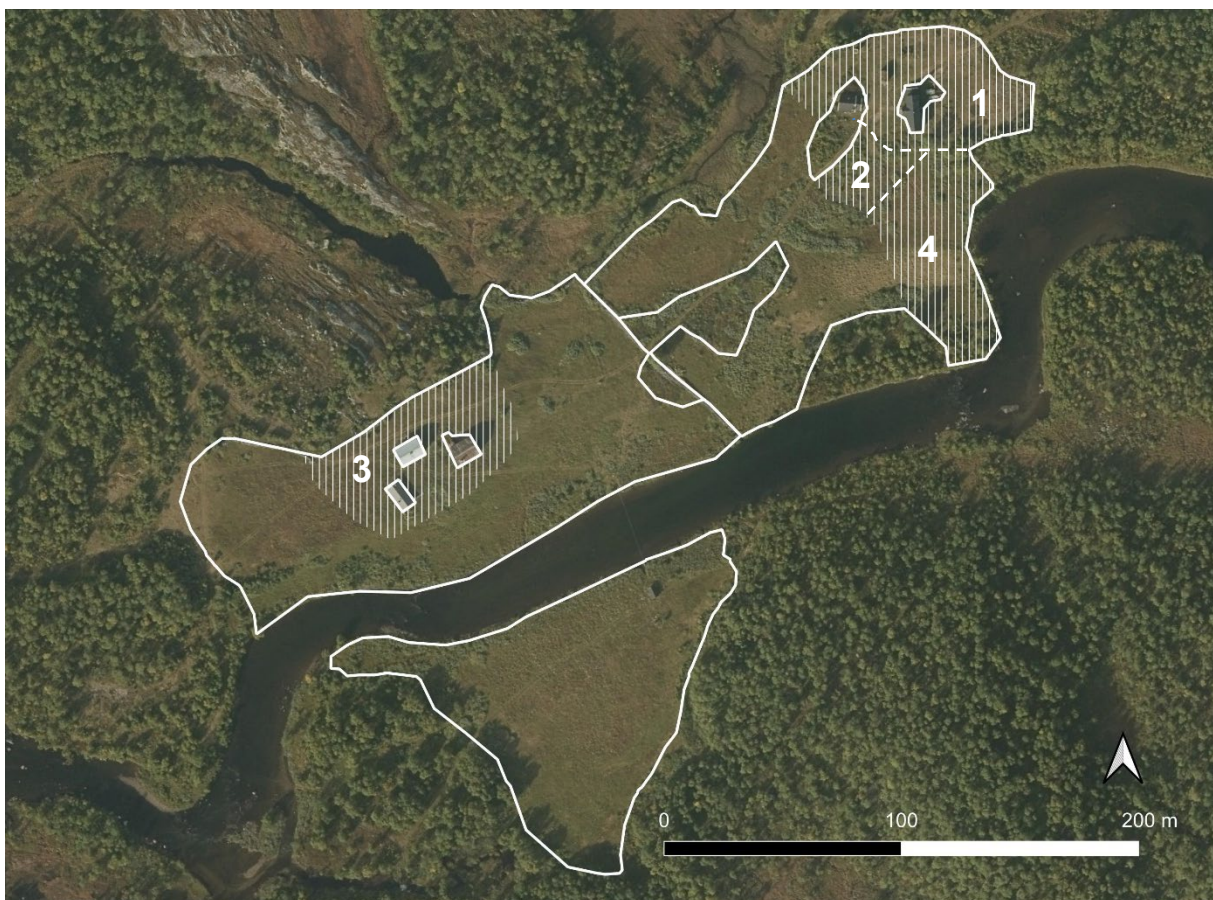
Tiltak

For å oppnå målsettingen foreslås følgende tiltak, i prioritert rekkefølge, innen de skraverte arealene på kartet i figur 15:

1. De åpne arealene rundt tunet på Bakka (ca. 2 daa) slås jevnlig, minimum hvert tredje år. Hvilke slåtteredskaper som brukes er ikke avgjørende så lenge det lar seg gjøre å samle opp slåttegraset. Det er en fordel om slåttegraset blir liggende på bakken noen dager før

det samles opp, slik at frøene fra de ulike artene lettere kan spres. Slåttetidspunktet kan variere, men bør som hovedregel gjennomføres i løpet av august måned. Oppslag av kratt nord og øst for bygningene fjernes ved at de dras opp. Dersom dette ikke lar seg gjøre, bør de kuttes så nær overflata som mulig. Kutting av kratt med ryddesag som setter igjen stubber er ikke å anbefale. Det vil gjøre det vanskelig å slå arealene og dessuten føre til kraftigere oppslag av kratt ved at sideknopper på stubbene aktiveres. Større enkelttrær kan gjerne få stå.

2. I bakkene vest for bygningene på Bakka fjernes kratt på samme måte som under punkt 1. Dette kan godt gjøres over flere år, slik at man gradvis utvider arealet alt etter hva man har tid og ressurser til. Arealene som ryddes må slås hvert år i flere år etterpå. Det er derfor viktig at man ikke rydder et større areal enn det man har kapasitet til å slå. Etter noen år når oppslag av nytt kratt avtar, kan man gå over til å slå med noen års mellomrom.
3. Kratt fjernes på arealene nærmest bygningene på Kroken. Spesielt gjelder dette på nordsida mot steingjerdet. Krattet her er fremdeles kommet kort og kan fjernes med slåmaskin (f.eks. tohjulstraktor) dersom dette gjøres innen få år. Fjerning av kratt gjøres med noen års mellomrom. Eventuelle større busker bør fjernes på samme måte som under punkt 1.
4. Dersom man har kapasitet til det (evt. etter at man ha stabilisert punkt 2 ovenfor) bør det også ryddes kratt og slås på flatere partiene ned mot elva sør for tunet på Bakka. Heller ikke her er typen slåtteredskap avgjørende, men bruk av beitepusser ved en første gangs slått kan være en fordel for å få tatt ned tuene. På samme måte som ovenfor må krattet dras opp eller kuttes nær bakken og arealene som ryddes må slås årlig. Alternativt kan man gå over arealene årlig og dra opp nye skudd som kommer opp.

Figur 16. Ortofoto over Hyddkroken fra 2015 (norgebilder.no). Kartlagt areal (se figur 15) er angitt med heltrukket linje. Omtrentlig avgrensning av areal som anbefales prioritert for skjøtsel er skravert. Nummereringa henviser til tiltakslista.

8 Stensryen (Hyddkroken vest)

Oppsøkt: 09.08.2022
Areal: 7 daa
Naturtyper: D2 Semi-naturlig eng
D2.1 Slåttemark
Kartleggingsenheter: T32-C-2 Kalkfattig eng med klart hevdpreg
T32-C-4 Intermediær eng med klart hevdpreg

Stensryen består av en liten voll omkring ei hytte som opprinnelig var et geitefjøs på Kroken. Bygningen ble flytta hit på 1960-tallet og er siden ombygd. I tillegg står det flere mindre uthus på vollen. Gamle tufter av fjøs finnes like øst for vollen. I tilknytning til vollen, ca. 100 m lenger nord, ligger det ei gammel slåtteeng (figur 17).

Figur 17. Slåttemark ved Stensryen. Foto: D.-I. Øien 09.08.2022.

8.1 Flora, vegetasjon og naturtyper

Vollen er tidligere beitemark som nå slås, den klassifiseres derfor til D2 Semi-naturlig eng. Det ble ikke foretatt en undersøkelse av artsmangfoldet på vollen siden arealet nylig var slått da området ble oppsøkt, men området er kalkfattig og grasdominert og vanlige arter er engkvein *Agrostis capillaris*, sølvbunke *Deschampsia cespitosa*, smyle *Avenella flexuosa* og finnskjegg *Nardus stricta*.

Slåttemarka i nord klassifiseres til D2.1 Slåttemark. Vegetasjonen er relativt artsrik. Engkvein, sølvbunke og smyle er de vanligste artene i feltsjiktet, men også arter som fjellfiol *Viola biflora*, ryllik *Achillea millefolium*, blåklokke *Campanula rotundifolia*, grasstjerneblom *Stellaria graminea* og fjelltimotei *Phleum alpinum* forekommer relativt vanlig. Innslag av nyseryllik *Achillea ptarmica* og

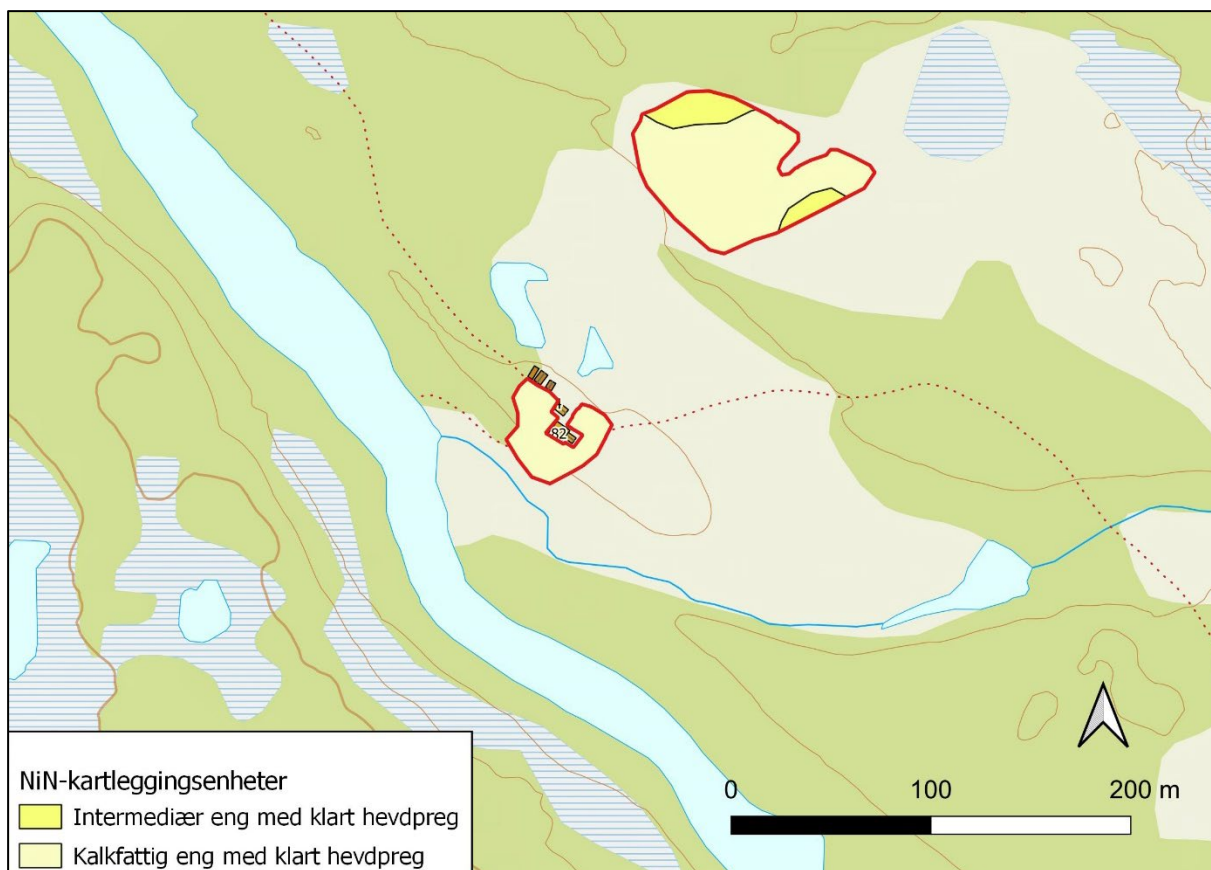
timotei *Phleum pratense* kan tyde på at enga en gang har vært tilsådd. På veldrenerte partier i nordvest og øst vokser flekkmure *Potentilla crantzii* og marinøkkel *Botrychium lunaria*.

Tabell 6 gir oversikt over karplantartene som er funnet i slåttemarka på Stensryen.

Det meste av slåttemarka kartlegges som T32-C-2 Kalkfattig eng med klart hevdpreg. Mindre, veldrenerte arealer i nord og sør, med populasjoner av bl.a. flekkmure og marinøkkel, føres som T32-C-4 Intermediær eng med klart hevdpreg (figur 18).

Tabell 6. Karplanteliste for Stensryen.

Trær, busker og lyng		<i>Rhinanthus minor</i>	Småengkall
<i>Betula pubescens</i>	Bjørk	<i>Rumex acetosa</i>	Engsyre
<i>Juniperus communis</i>	Einer	<i>Saussurea alpina</i>	Fjellistel
<i>Salix lapponum</i>	Lappvier	<i>Silene dioica</i>	Raudjonsokblom
<i>Vaccinium vitis-idaea</i>	Tyttebær	<i>Solidago virgaurea</i>	Gullris
		<i>Stellaria graminea</i>	Grasstjerneblom
Urter		<i>Taraxacum</i> sp.	Løvetann
<i>Achillea millefolium</i>	Ryllik	<i>Trientalis europaea</i>	Skogstjerne
<i>Achillea ptarmica</i>	Nyseryllik	<i>Trifolium repens</i>	Kvitkløver
<i>Alchemilla</i> cf. <i>glabra</i>	Glattmarikåpe	<i>Vicia cracca</i>	Fuglevikke
<i>Antennaria dioica</i>	Kattefot	<i>Viola biflora</i>	Fjellfiol
<i>Bistorta vivipara</i>	Harerug		
<i>Botrychium lunaria</i>	Marinøkkel	Grasvekster	
<i>Campanula rotundifolia</i>	Blåklukke	<i>Agrostis capillaris</i>	Engkvein
<i>Cerastium fontanum</i> coll.	Vanlig arve	<i>Anthoxanthum odoratum/nipponicum</i>	Gulaks/fjellgulaks
<i>Comarum palustre</i>	Myrhatt	<i>Avenella flexuosa</i>	Smyle
<i>Epilobium palustre</i>	Myrmjølke	<i>Calamagrostis phragmitoides</i>	Skogrørkvein
<i>Euphrasia</i> cf. <i>wettsteinii</i>	Fjellaugnetrøst	<i>Carex brunnescens</i>	Seterstarr
<i>Galium boreale</i>	Kvitmaure	<i>Carex canescens</i>	Gråstarr
<i>Galium mollugo</i> ssp. <i>erectum</i>	Stormaure	<i>Carex nigra</i> coll.	Slåtestarr
<i>Geranium sylvaticum</i>	Skogstorkenebb	<i>Carex vaginata</i>	Slirestarr
<i>Knautia arvensis</i>	Raudknapp	<i>Deschampsia cespitosa</i>	Sølvbunke
<i>Lathyrus pratensis</i>	Gulskolm	<i>Eriophorum angustifolium</i>	Duskull
<i>Leontodon autumnalis</i>	Følblom	<i>Festuca ovina</i>	Sauesvingel
<i>Melampyrum sylvaticum</i>	Småmarimjelle	<i>Luzula multiflora</i> ssp. <i>multiflora</i>	Engfrytle
<i>Omalotheca norvegica</i>	Setergråurt	<i>Nardus stricta</i>	Finnskjegg
<i>Potentilla crantzii</i>	Flekkmure	<i>Phleum alpinum</i>	Fjelltimotei
<i>Potentilla erecta</i>	Tepperot	<i>Phleum pratense</i>	Timotei
<i>Ranunculus acris</i>	Engsoleie	<i>Poa annua</i>	Tunrapp

Figur 18. Kartlagt areal på Stensryen.

8.2 Tilstand og bruk

Vollen omkring bygningene er tidligere beitemark som nå holdes åpent med slått og krattrydning. Slåttemarka i nord er fremdeles åpen selv om enga ikke har vært slått på mange år, med unntak av noe oppslag av bjørk som sprer seg inn fra kanten i nord og vest. Rester av ei gammel grunn grøft krysser enga fra SV mot myra som ligger inntil enga i NØ.

8.3 Skjøtselsråd

Målsetting

Det knyttes ikke spesielle målsettinger til vollen omkring bygningene på Stensryen eller slåttemarka i nord, utover at arealene holdes åpne og fri for kratt.

Tiltak

Vollen skjøttes med årlig slått som i dag. For slåttemarka i nord foreslår vi at kantene slås årlig med tohjulstraktor eller liknende for å hindre at kratt spres seg innover fra kantene. Spesielt gjelder dette kantene i vest og nord. Kvister må samles opp og brennes utenfor slåttemarka.

9 Referanser

- Bratli, H., Halvorsen, R., Bryn, A., Arnesen, G., Bendiksen, E., Jordal, J.B., Svalheim, E.J., Vandvik, V., Velle, L.G., Øien, D.-I. & Aarrestad, P.A. 2022. Beskrivelse av kartleggingsenheter i målestokk 1:5000 etter NiN versjon 2.3 – Natur i Norge (NiN) Kartleggingsveileder: 4 (utgave 2): 1–413 Artsdatabanken, Trondheim ([https://www.artsdatabanken.no/Files/42420/Veileder_med_beskrivelser_av_kartleggingsenheter_etter_NiN_\(2.3\)_i_m_lestokk_1_5000.pdf](https://www.artsdatabanken.no/Files/42420/Veileder_med_beskrivelser_av_kartleggingsenheter_etter_NiN_(2.3)_i_m_lestokk_1_5000.pdf)).
- Dille, R., Gullikstad, P. & Løkken, R. 2018. Setrer i Rørostraktom. – Røros Museums- og historielag/Fjellheimen forlag. 326 s.
- Elven, R. 1978. Botaniske undersøkelser i Rien-Hyllingen-området, Røros, Sør-Trøndelag. – K. norske Vidensk. Selsk. Mus. Rapp. Bot. Ser. 1978-2: 1-53.
- Elven, R. (red.) 2005. Johannes Lid. Dagny Tande Lid. Norsk flora. 7. utg. – Det norske samlaget, Oslo. 1230 s.
- Elven, R. & Hveem, B. 1986. Øvre Glåma. Botaniske verdier og konsekvenser av planlagt utbygging. – Vassdragsforsk Rapport 92: 1-101.
- Frisvoll, A.A., Elvebakk, A. Flatberg, K.I. & Økland, R.H. 1995. Sjekklister over norske mosar. – NINA Temahefte 4: 1-104.
- Indset, J.O., Moen, O. & Kvikne, O. 1957. Rørosboka. III. Røros landsogn – Brekken gårds og slektshistorie. – Rørosbokkomiteen. 463 s.
- Miljødirektoratet 2022. Kartleggingsinstruks - Kartlegging av terrestriske Naturtyper etter NiN2 – www.miljodirektoratet.no/publikasjoner/2022/januar/kartleggingsinstruks-kartlegging-av-terrestriske-naturtyper-etter-nin/
- Øien, D.-I. 2011. Kartlegging av verdifull kulturmark i Skardsfjella og Hyllingsdalen landskapsvernområde. – NTNU Vitensk.mus. Rapp. bot. ser. 2011-2: 1-28.
- Øien, D.-I. 2012. Forslag til skjøtselsplan for Hyddkroken i Røros. – NTNU Vitensk.mus. Bot. notat 2012-4: 1-9.

Vedlegg

Vedlegg 1 Karakteristiske arter i ugjødsla slåtte- og beitemarker

Noen karplantearter som er karakteristiske for ugjødsla slåtte- og beitemarker i Midt-Norge. K – arten indikerer baserikt jordsmonn.

Engkvein	<i>Agrostis capillaris</i>	
Gulaks	<i>Anthoxanthum odoratum</i>	
Harerug	<i>Bistorta vivipara</i>	
Fjellmarinøkkel	<i>Botrychium boreale</i>	K
Marinøkkel	<i>Botrychium lunaria</i>	
Høstmarinøkkel	<i>Botrychium multifolium</i>	
Blåklokke	<i>Campanula rotundifolia</i>	
Sauesvingel	<i>Festuca ovina</i>	
Kvitmaure	<i>Galium boreale</i>	
Stormaure	<i>Galium mollugo</i> ssp. <i>erectum</i>	
Bittersøte	<i>Gentianella amarella</i>	K
Bakkesøte	<i>Gentianella campestris</i>	K
Raudknapp	<i>Knautia arvensis</i>	
Prestekrage	<i>Leucanthemum vulgare</i>	
Småmarinjelle	<i>Melampyrum sylvaticum</i>	
Setergråurt	<i>Omalotheca norvegica</i>	
Jåblom	<i>Parnassia palustris</i>	K
Fjelltimotei	<i>Phleum alpinum</i>	
Dunkjempe	<i>Plantago media</i>	K
Nattfiol	<i>Platanthera bifolia</i>	
Fjellrapp	<i>Poa pratensis</i> ssp. <i>alpigena</i>	
Flekkmure	<i>Potentilla crantzii</i>	K
Kvitkurle	<i>Pseudorchis albida</i>	K
Småengkall	<i>Rhinanthus minor</i>	
Fjelltistel	<i>Saussurea alpina</i>	K
Ballblom	<i>Trollius europaeus</i>	K

Budsjett for Verneområdestyret for Skardsfjella og Hyllingsdalen 2023

Det planlegges 3 dagsmøter og et todagers møte i verneområdestyret (inkl rådgivende utvalg)

	Antall deltagere	Dagsmøte			Sats	
		Antall møter	forberedelse	Timer		
Leder	1	3	2	6	660	14 874
Medl. normal takst	4	3	2	6	499	47 904
Medlem tapt arbeidsfortjeneste	1	3			880	2 640
Medl. selvstær	1	3			2191	6 573

71 991

	Ant.	Todagersmøte			Sats	
		Antall dager	Forberedelse	Timer		
Leder	1	2	1	6	660	8 918
Medl. normal takst	4	2	1	6	499	27 944
Medl. selvstend	1	2			880	1 760
Medl. Tapt arbe	1	2			2191	4 382
		2				43 004

Kost og losji Dagsmøter NP	Kr pr møte:	8 000	
Honorar Nasjoalparkkonf.	Kr pr møte:	30 000	0
Kost og møterom dialogmøte	Kr pr møte:	20 000	1
Reise Rådgivende utvalg	Kr pr møte:	5 000	1
Kost og Losji Todagersmøte	Kr pr møte:	20 000	1
Reise og diett styremedl og forv	Kr pr reise:	1 000	35

114 995

24 000

0

20 000

5 000

20 000

35 000

SUM NP **218 995**

Sum styre: 218 995

Besøksstr/kartl 100 000

S U M 2022: 318 995

Kommunikasjonsplan og møter besøksstrategi.

ST 38/2022 Eventuelt